

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7.50 зл., чвертьрічно 3.75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

З М І С Т:

	стор.
<i>Митрополит Андрей:</i>	
З викладів про аскетичу	129—132
<i>о. Р. С.:</i>	
Пасхальна Утрень	132—138
<i>о. Ст. Хабурський:</i>	
Діточі садки—захоронки і ми	138—142
<i>о. Др. Г. Костельник:</i>	
Крижівська єпархія	143—147
<i>о. Й. Р. і о. Й. І.:</i>	
Ще в справі парохіяльних садів	147—149
<i>о. Т. Цегельський:</i>	
Дещо зі священничої традиції	150—151
<i>о. Др. Л. Глинка:</i>	
Запити і відповіді	151—153
<i>Х.:</i>	
З голосів преси	153—160
<i>Х.:</i>	
З унійних справ	160—162
Відозва БНТ.	163—164
Некрольог	164—165
Заклик комітету „Укр. Молодь Христови“	165—167
Всячина	167—168

ДО ВСЕЧЕСНІШИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

„НИВИ“

Прохаємо присилати передплату на рік 1933.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

В Адміністрації

„НИВИ“

Львів, Коперника 36.

можна набути

брошуровані річники

ПРОПОВІДЕЙ

друкованих як додаток до

„Ниви“ за р. 1930, 1931 і 1932

по ціні зол. 3.—

з поштовою пересилкою.

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2^{1/2} арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 15 зл. річно,
півріч. 7:50 зл., чвертьрічно 3:75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Митрополит Андрей

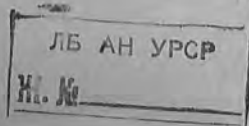
З викладів про аскетику

Аскеза св. Апостола Якова

(Продовження)

Як св. Ап. Павло є представником і творцем аскези християн, навернених з „народів“, себто з поган, так св. Яків, перший єрусалимський єпископ і брат Господень (названий Господнім братом) є типом юдеохристиян, себто християн, навернених з жидівства. Передання оповідає про нього, що його так поважали навіть жиди — нехристияни, що здобуття й зруйнування Єрусалиму приписували злочини його засудження на смерть. Праведність і святість, якою св. Яків заслужив на такий осуд, навіть жидів, лежали передусім у строгому заховуванні Мойсеевого закону. Крім цього він посвячував молитві в єрусалимському храмі довгі години дня і ночі; згрубіла шкіра на його колінах мала бути слідом довгих годин контемпляції, відбутих навколішках. Поміж християнами був високо цінений і ради святости та праведности, і ради цього, що був більше від інших кривняків Христових до Христа подібний, та й тому „братом Господнім“ названий ¹⁾. Біля св. Якова гуртувалися найгорячіші ревнителі закону, яких ревности навіть Апостоли наче боялися; бодай у їх присутности не сміли звільнятися від обов'язків Мойсеевого закону, навіть тоді, коли

¹⁾ Eusebius: Historia Ecclesiastica I, 7.

в їх неприсутности так поводитися з християнами з поган, що і власною практикою не накидали їм заховування ніякого припису Ст. Завіта. Вони, очевидно, боялися передусім, щоби їх не згіршити та не викликувати в них такого спротиву, що спиняв би проповідь Євангелія і навертання поган. А вже відома є всім подія, розказана св. Павлом у листі до Галатів, як верховний апостол, св. Петро допустився тієї непослідовности, заховуючися інакше супроти християн з поган, а інакше супроти юдеохристиян. Ті ревнителі Закону — послильки об'єднувалися біля св. Якова — були, ясна річ, і ревними християнами. Одначе мусіли мати щось із того матеріального способу видження Божого і Христового царства, що ним були переняті всі апостоли перед одержанням Св. Духа. Та безперечна вузькоглядність стала причиною, що юдеохристиянство стало з часом підставою різних юдаїзуючих сект і само врешті стало сектою, відірваною від вселенської Церкви. Цей трохи матеріальний погляд на Христа і оцінювання зверхніх практик, може більше ніж годилося, став вчасти й причиною великого авторитету, що ним тішилися всі „сродники“ Господні, особливо ж св. Яків, відай навіть з лиця до Христа подібний. Ця родина заховувала авторитет до III століття. Евзевій у своїй церк. історії оповідає, що члени тієї родини, називані „*δεσποτινοί*“ ще у III столітті тішилися великою повагою між християнами. Відома річ, що наслідник св. Якова — св. Симеон, був теж „сродником“ Господнім і братанком св. Якова. Його пам'ять святкує наша Церква 27. квітня ст. стилю.

Послання св. Якова може більше випадково містити у собі тези, що бодай на око, на перший погляд, видаються суперечними з тезами св. Ап. Павла. Св. Павло часто у своїх посланнях вертається до науки, що діла Закону й послух для Закону не обов'язують, що віра без цих діл спасає. Св. Яків, може поправляючи хибну інтерпретацію науки св. Павла, з натиском навчає, що віра без діл — мертва. Розуміється, без діл християнських, хоча цього розрізнення між ділами Закону і добрими ділами християнського життя св. Яків не підносить. А зрештою, не мав він і причини підносити се, бо для його вірних, єрусал. жидів, заховування Мойсеевого Закону було добрим ділом християнським. Ця наука про потребу добрих діл разила, очевидно, всіх протестантів і була причиною, що вони послання св. Якова викинули з канону. Вся старина, всупереч цій їх пристрасній та хибній дуїці, визнає послання св. Якова канонічною, себто Богом натхненою книгою. Вона переповнена такою, дійсно Божою мудрістю, що наче сама в собі носить докази своєї автентичности. Вже перше речення вражає нас своєю надприродною силою. Взивається в ньому до дванадцяти розсіяних поколінь. Він один із усіх канон.

письменників згадує дванадцять поколінь, зн. виразно відзивається до юдеохристиян. З інших, неюдеохристиян, обіймає своїм поздоровленням хіба самих прозелітів, зн. поган, що прийняли віру й закон Мойсея, і аж опісля християнство. Не називає себе Апостолом, а тим менше Христовим братом, як його св. Павло в посланнях називає; а тому, що він не називає себе Апостолом, це стало може причиною, що східна Церква, всупереч латинській, не ідентифікує його зі св. Яковом Алфеевим (9/10 ст. с.), і не святкує його празника (23/10. ст. с.) з полиелеєм, що є приписаний усім дванадцяти Апостолам. Ні у св. Павла, ні в історії нема на це ніяких даних, щоби розв'язати отсю теоретичну суперечність. Поскілки св. Яків є один і той самий, що Яків, син Алфея, то виходило б, що і св. Матей, теж син Алфея, є братом Якова, що однак є чуже христ. передання. Про св. Якова Алф. просто нема ніякої згадки в Євангелію, хіба лиш та, що він зачислений до Апостолів.

Послання св. Якова від першого слова входить в найголовніші правди об'явлення Н. Завіту, бо по словах покори, що ними зачинає, називаючи себе слугою, відразу стверджує Божество Христа. В нашому перекладі зтирається щось і з цієї сили „слуга Божий і Господа нашого Ісуса Христа — *Θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος*“ В грецькій тексті і. Христос просто названий Богом, або поставлений нарівні з Богом, бо слово „слуга Божий“ не може відноситися до Єгови. Але й тим стверджує св. Яків Христове Божество, що його просто „Господом“ називає. У нашому перекладі слово „нашого“ додане, здається, за іншими грецькими рукописами, може й дуже добрими. Сильніше це слово „Господь“ без „нашого“, бо znana річ, що воно у Сімдесяти заступає єврейське Єгова і стоїть там, де практика жидів слово „Єгова“ заступала словом „Адонай“.

Цей вхід *in medias res* християнства вже першим стихом видається мені чимось, просто незвичайним доказом якоїсь могутньої мудрости Божої, перед якою відразу не наче замовкають противники. Св. Яків, бажаючи представити приписи християнської моральности, вже по привіті знов входить *in medias res* і зачинає від найвисшого вершка християнської звершености — від радісної любови хреста й терпіння. Цей початок носить те саме знамя великана, учителя християнського життя над учителями. До речі було б навести латинську приповідку: *ex ungue leonem*. В цих кількох перших реченнях послання такий яскравий кольорит, рисунок такий широкий, такий могутній, що відразу стаємо перед цим учителем безмірного авторитету, що мирною, спокійною бесідою, а при сім такою поважною і маєстатичною, розвине перед нашими очима найголовніші і найважливіші тези Христової науки. Він говорить переко-

нуючо, твердження своєї доказує, за прикладом Христа, без образу з життя. Він неприєднаний ворог усякої гордості, вивисшування себе, не оглядається на єрархічне достоїнство людини, або на її маєток. Він убогих ставить на першому місці, бо Бог їх вибрав „наслідниками царства“, багатів легковажить і супроти них строгий аж до погроз. Він поправляє хибні поняття, чи може мильні толкування листів Ап. Павла, й широко доказує, як то віра без діл є мертва. Св. Яків мусів бути незвичайно мовчаливий, коли вміє так п'ятувати кожний промах язика.

Його послання переповнене такою Божою мудрістю, що прийшлосяб усе повторити до останнього речення людині, яка хотілаб представити його доктрину. Придалосяб кожному з нас, яко душпастирям і проповідникам, вивчити на память цю золоту книгу. Деякі вискази його є цього роду, що можуть і повинні стати прапором усеї нашої душпастирської праці. Коли проповідникови видається, що в нього замало предмету до проповіді, нехай візьме будьяке речення, скажім 4, 5 главу, 1 чи 2, яку хочете, і нехай долучить до своєї проповіді (хоч не дуже влучно до предмету), а надасть ваги й ціни своїй проповіді. А у своєму внутрішньому, духовому життю, кожний з нас, чи не мусить вертатися до цього тексту про Божу мудрість та обітницю, даної з неба, і до тієї любови хреста, що може сама є вже щось з тієї мудрости, вичікуваної з неба. Одним словом послання св. Якова є таким безмежним скарбом ученого богослова та практичного душпастиря і сповідника, що воно одно стане за цілу бібліотеку.

о. Р. С.

Пасхальна Утренья

Повседневну і велику Утренью ділять літургісти на три часті: 1) покайну — до канона, 2) празничну від канона аж до хвалитних псалмів і 3) славословну — до кінця утрєні. Правда, що між поодинокими піснями кожної з вичислених частей містяться і пісні іншого змісту, та загально переважає один зі згаданих молитовних елементів.

Зовсім інший начерк має Пасхальна Утренья. В ній нема цілком першої, себто покайної часті; однак не в сім розумінню, начеб ся утренья зачиналася відразу канонем; тут нема тільки шестипсалмів, між якими є й покайні, нема катизм, сідальних та інших частей аж до канона, які звичайно мають переважно покайний характер. За те ся часть Пасхальної Утрєні, що попереджує канон, достроєна до загального, веселого настрою богослуження того дня.

А відомо, що празник Пасхи займає в нашій літургичній році спеціальне місце. Се центральний празник тріодного, або подвижного круга, а рівночасно празник, що не входить до числа т. зв. „дванадцяти“ празників, а стоїть наче окремо і тому називається „празників празник“. Начерк всіх богослужень сього празника дуже короткий, особливо в порівнянню до богослужень страсного тижня, повний радости, де головною піснею є тропар Пасхи „Христос воскрес“... Кажемо „тропар“, хоч він у своїм приноровленню до богослуження дуже різниться від пісень, що їх звичайно називаємо тропарями.

Про початок Утрени Пасхи говорить наша тріодь ось що: Об часі утреним, параекклісіярх взем благословеніє у настоятеля, ісходить, і ударяєт в великоє і клеplet до-вольно. І вшед в храм вжигаєт свіщи вся і кандила: устрояєт же сосуди два со углієм горящим, і влагаєт в них тиміама много благовоннаго і поставляєт єдин сосуд среди церкви, другій же во святом олтарі: яко да ісполнится церков вся благовонія. Тоже настоятель вшед во св. олтар, со єреї і діякони, облачится во весь світлішій сан. І раздаєт свіщи братії; і взем честний крест: кадило же вземлет діякон. Єрей же святоє євангеліє, ін єрей образ воскресенія Христова: і ставятсьа лицем на запад. І затворят врата церков-ния яже ко западу. І ісходит настоятель со єреї в притвор сіверними дверми, предідушим пред ним діяконом со двіа свіщами, і оба лика, поюще стихіру глас 6.: Воскресеніє Твоє Христе Спасе... Таже ударяють во вся кампани і тяж-кая і клеплют довольно. І вшед в притвор, і стануть со євангелієм і со образом лицем на запад, якоже указася прежде. Тоже настоятель вземлет у діякона кадило в правую руку, крест же в лівую і кадит образи і клироси і бра-тію по обичаю, діякону предносящу пред ним свіщу го-рящу... По кажденію настоятель приходить пред великія врата церкви і покадит діякона... тогда взем діякон кадило от руку настоятеля і покадит самага настоятеля. І паки воспрієм настоятель кадило, став пред церковними дверми, зря на восток і назнаменаєт великія врата церкви затво-реннаа сущи кадилом крестообразно, трижди... і велегласно возгласит: Слава святій“...

Коли порівняємо сей рубриковий припис тріоди з нашою теперішньою практикою, то побачимо, що в багато дечім вони зі собою не годяться. Тріодь не подає нічого про обхід довкола церкви перед Утренею, ні про обношення на нім Найсв. Тайн. За се згадує про се типик о. Дольницького (стр. 458—460) та додає (на стр. 460) заввагу, що сей „поход... єсть позднійшею принадою наших церковей, заїмствованою ні от Греков, ні от Римлян, но от церковей латинських сих стран, і ізлишнею великоліпію утрени на-

шея пасхальнія: ніже в уставіх наших полагается". Перемиський типик Досковського з р. 1852 на стор. 243 згадує також про обхід, а в скобках додає „по здішнему обичаю, ківот со божественними тайнами“, — а відтак говорить про утренью, згідно з приписом тріоди. На Закарпаттю, як про се пише типик д-ра Микити, є обхід, але без св. Тайн, і під час обходу (так само має і перемиський типик), співається стихира „Воскресеніє Твоє Христе Спасе“. Так само описує початок утрені і Нікольський, додаючи пояснення, що обхід кругом церкви зображує Мироносиць, що йшли раненько помазати Тіло Христове.

Пасхальна Утренья починається дуже рано, на Сході звичайно о півночі. Час початку Утрені має свою історію зі суперечками, які велися на Сході перед VII віком про те, коли маєтся кінчити піст страсної седмиці. Трулянський собор (692 р.) в 89-ім каноні постановив: „Піст страсної седмиці має тривати до півночі великої суботи“ (Hefele: Conciliengeschichte III том, стор. 341) і тим положив кінець тим спорам, а рівночасно вказав на час початку пасхальних богослужень.

Шкода, що в нас не практикується висше згаданий припис що до тих двох кадильних посудів, щоби наповнити весь храм „благовонієм“... Сей обряд сягає в глибоку старовину, бо згадує про нього пресвітер Евстратій при кінці VI ст., описуючи життя св. Евтихія, де каже, що τὴν ἀρωματὴν μεγάλην θεοῦ ἐκκλησίαν θυμιάσας... (Евтихій) на початку пасхального богослуження, а з другого боку сей кадильний запах, се знак обильної благодати, яка спливає на нас через Христове воскресення. Священослужителі в світих, чи радше білих ризах, наче ангели, виходять зі знаменами Побідника смерті, як вістуні небесної, всесвітньої радості. Стають перед зачиненими церковними дверми, наче перед дверми гробу Спасителя, від котрих ще не відвалено каменя. Тут починається властива Утренья славословним возгласом в честь Пресв. Трійці, по котрій слідує багато разів пісня „Христос воскрес“, котра взагалі становить основний тон всіх пасхальних пісень. Практично воно виглядає так, що коли лик відспіває по возгласі „Аміль“, священник співає „Христос воскрес“ три рази, на перемену з ликом. В памятниках XVI ст. співав священник 2 р., а третій раз до половини, а лик докінчував. Відтак читає священник перші стихи 67 псалма, а по кождім стиху лик співає „Христос воскрес“. В одних уставах приписується по кождім стихови співати 1 р. „Хр. воскр.“ — в других 3 р. — але більшість уставів є за одним разом. При кінці співає священник висшим голосом „Хр. воскр.“ до половини, а вірні докінчують, при чім священник хрестом відчиняє двері храму,

вказуючи тим, що хрестна смерть Христа відчинила нам двері благодати.

Такий спосіб співу, що по стихах псалма співається тропар „Хр. воскр.“, є дуже давній.

По отворенню церковних дверей входить священник, а за ним усі, в церкву і зараз слідує велика ектенія. Сю ектенію після новіших уставів співає диякон, але в XVI віці співав її сам священник в олтарі. По возгласі ектенії слідує канон св. Івана Дамаскина. Він складається, як звичайно, з 8 пісень, поділений на три часті, і що до свого укладу різниться лиш тим від усіх канонів, що має по кожній пісні малу ектенію зі спеціальним возгласом. Щож до церемоній на сім каноні, то ірмос кожної пісні має співати єрей в олтарі, а якщо є більше священників, то по черзі на кожній пісні обнаджують усе, як звичайно. Колиж є лиш один священник, то кадить тільки по відспіванню ірмоса першої пісні, а відтак по осмій пісні, на „Богородицу і Матер-світа“. Що до малих ектеній по кожній пісні, то, на думку одних, співає їх диякон, як звичайно, другіж устами кажуть, що їх має співати сам священник в олтарі.

Відома річ, що уклад сих канонів приписують літургісти св. Іванови Дамаскинові і що такий спосіб співання цілком витиснув давніший спосіб, так званий кондаковий. Однак і се правда, що каноном називано в V, VI і VII століттю загалом раннє богослуження, а передусім гимни, виняті зі св. Письма Ст. і Нов. Завіта, котрі все співано на тім богослуженню. Сі гимни можна побачити при кінці псалтирі і вони давно були співані в спосіб трипіснецевий: зн. в понеділок 1+8, 9, вівторок 2+8, 9, і т. д. Ті пісні — гимни, стали для св. Івана Дамаскина і пізніших церковних піснописців основою для ірмосів. Коли порівняти ірмоси всіх канонів з тими піснями, то побачимо, що деякі з них дослівно взяті з тих гимнів, а якщо ні, то бодай кількома словами його нагадують. Чи справа мається так само і з нашим каноном Пасхи? Так. Ось у першій ірмосі: „Воскресенія день... пасха, господня пасха, от смерти бо ко жизни і от земли к небеси Христос Бог наш приведе, побідную поющия“. А в книзі Ісход, гл. XV, ст. 13: „Наставил еси правдою твоєю люди твоя сія, яже избавил еси, утішил еси... во обитель святую твою“, ст. 17: „Введ насади я... в готовое жилище Твое... святиню, юже уготовасті руці Твої...“ Бачимо, що гадки такі самі. Так само можна порівняти всі ірмоси з відповідними піснями — гимнами і знайдемо в них субстрат до ірмосів пасхального канона. Та св. Іван Дамаскин умів приноровити ті гимни до загального радісного настрою пасхального богослуження. Він взиває „богоглаголивого“ Аввакума, щоби показав нам „світоносного“ ангела, що звіщає Христове воскресення (4 пісня), а з пророком

Ісаєю „утренюєт утру глубоку“ (5 пісня) [порівняй Ісаія XXVI, 9]. В шестій пісні порівнює шестя Спасителя в „преісподня“ землі з перебуванням пророка Йони в лоні кита, (Йона II, 3—10), а в семій зазначає, що се той самий Христос Бог „быв человек“, „отроки от пещи избавивий“ (Даніїл III, 26—56) „єдин благословен отцев Бог і препрославлен“. В осмій взиває до благословення Христа во віки в сей святий день, подібно як се робили три отроки (Даніїл III, 57—72); девята пісня се похвальний гімн Пречистій Діві (як звичайно в канонах), зложений з двох пісень: з припіву „Ангел вопієше“ і з ірмоса девятої пісні. Цікавий уклад сего припіву, де святий автор дозволяє собі в екстазі радості ізза воскресення звернутися до Пречистої Диви, як колись ангел, зі словами: „і паки реку — радуйся! Твой син воскресє тридневен от гроба і мертвия воздвигнувий“. Відомо, що св. Іван Дамаскин був великим почитателем Пречистої Диви Марії.

Як бачимо, і пасхальний канон не відходить від прийнятих норм в укладі ірмосів. Щодо тропарів канона, то є їх в поодиноких піснях два або три, а співаються у нас тепер звичайно на 4. (Після давніших уставів ірмоси по 4, а тропарі на 12). Катавасією є той самий ірмос по кожній пісні, співаний обома ликами разом. Щодо змісту, се справжній вінець пісень високорадісного настрою, приноровлений до факту Христового воскресення. Годі подавати, бодай у скороченню зміст, бо се не наша ціль. Але є й різниці між сим канonom, а іншими. Передусім ся, що тут маємо по кожній пісні малу ектенію зі спеціальним возгласом. Не думаймо, що се ради звеличання торжества; се також останок глибокої старини. Утренні молитви, котрі ми нині читаємо підчас шестипсальмія, колись не були уміщені в тім місці, так як і світильнічні молитви на вечірні, але були деінде. Утренні молитви були розміщені в будові цілої утрени осьяк: I — молитва на „Бог Господь“; II — молитва першого антифона; III — другого антифона (зн. підчас катизм); IV — по степенних антифонах; V — перед Євангелієм; VI — підчас псальма п'ятдесятого; VII — по третій пісні канона; VIII — по шестій пісні; IX — по 9-тій пісні; X — по Славословію; XI — на сугубій ектенії; XII — молитва „главоприклонення“, а XIII — на отпусті. Колиб піти ще дальше в старину, то ми бачили би, що їх розміщення було інше, бо там ті молитви відчитувалися єпископом чи священиком над поодинокими клясами людей, отже, над оглашеними, каянниками, котрих було кілька відділів, і вірними (гляди: *Constitutiones Apostolicae* — IV вік). У нас є пам'ятники з XIV ст., в котрих утренні молитви розміщені так, як се в горі подано, але є вже пам'ятники, в котрих стрічаємо і нинішній спосіб. Всі возгласи малих ектеній, на вечірні

чи утрєні (те саме і на літургії), се властиво голосні закінчення молитов, котрі колись читалися голосно, пізніше тихо, а нині зібрано їх підчас шестипсальмія. На пасхальній утрєні читалися ті молитви підчас канона, бо більше не було їх де читати, а нині лишилося нам з них лиш 12 возгласів, враховуючи сюди і возгласи ектеній великої, сугубої і просительної.

По третій, шестій і девятій пісні сліднують, як звичайно в каноні, іпакой, кондак — ікос і світ илен. Тут хіба з сим додатком, що по шестій пісні читається „Воскрєсеніє Христово видівше“ і співається стихира „Воскрєс Ісус от гроба“. Крім сього давніше читано по третій пісні слово св. Григорія Богослова, а по шестій пролог (гляди Тріюдь), і підчас читання гасили свічки, що їх держали в руках. По каноні, зглядно по світилні, сліднують хвалитні псалми зі стихирами, котрих з наславною є 9. Одинокі хвалитні псалми приходять на Пасхальній Утрєні, бо вони своїм змістом дуже надаються до цілого богослужебного настрою того дня. Чотири стихирини взяті з першого гласа Октоїха, а чотири спеціально празничні. Відомо, що в світлий тиждень коротко вичерпується весь Октоїх, бо на кождий день приписаний інший глас, очевидно тільки служба воскресна. Кажемо „Октоїх“, бо дійсно первісні під Октоїхом розуміли тільки службу воскресну на вісім гласів, а служби на інші дні тижня, разом взяті, мали назву „параклітик“. Стихирини Пасхи по уставу повинні співати оба лики разом, на середині храму.

Підчас співання стихир Пасхи буває т. зв. „лобзаніє“, котре у різних типаках ріжно описується, однак нині так не практикується. В памятниках XVI віка має воно назву „христосованіє“. Відбувалося воно насамперед між священнослужителями в олтарі, а відтак всі священнослужителі виходили з олтаря на храм і тут христосувалися з вірними, так як се буває в нас — і то все відбувалося по стихирах підчас співу „Христос воскрес“. Сей обряд, поданий виразно о. Дольницьким в типуку на стр. 465, витворився зі слів стихирини „друг друга обієм“. Се вираз зовнішній — духової радости і всепрощення.

По „лобзанію“ зн. христосуванню приписує наша Тріюдь і всі Тріюди і типики читати слово св. Івана Золотоустого. Має його читати настоятель, а всі слухають стоячи. Воно починається знаними словами „Аще кто благочестив і боголюбив...“ Звичайно на празник Пасхи нема в нас проповіді. Чи не було би добре відчитати вірним по українськи се слово Золотоустого?

Відтак слідує сугуба і просительна ектенія та великий отпуст. Щодо зазивів чи возгласів в сім отпусті, то в нас

співається „Слава Тебі Христе Боже упованіє...“, на що вірні відповідають „Хр. воскресє...“, а в типаках є інакше (Досковського стр. 246), а саме: священник співає „Христос воскресє... смерть поправ“, а лик докінчує „і сущим во гробіх..“ і т. д. Отпуст співає священник з хрестом в руках і по скінченню підносить хрест тричі до гори зі словами: „Хр. воскресє“, а вірні відповідають: „воістину воскресє“...

о. Ст. Хабурський

Діточі садки-захоронки і ми

Слово „Діточий садок“ не нове. Світ, головню Німеччина за кілька літ буде святкувати столітні роковини його „народин“ (1836—1936)¹⁾. Тисячі уст малої дітвори будуть благословити свого великого добродія, опікуна і творця „Діточого садку“, Фридриха Фребеля. Перенятий ідеєю виховання дітей, головню ж тих із найнижших суспільних верств, що її підніс ще Пестальюцці, Фребель працею цілого життя її практично пристосував, зреалізував і то ще за свого життя, основуучи діточі виховуючі заведення, що їх назвав „діточими садками“.

Велика заслуга Пестальюцція і Фребеля ще й в тому, що вони зуміли спопуляризувати потребу масового й загального виховування й опіки над над дітьми усіх суспільних клас.

I

Завданням діточого садку є прийти з помічю родичам у виховуванні дітей, заопікуватися ними, доповнити їхнє домашнє виховання, та його справити там, де цього треба. А випереджуючи безпосередню школу, приготувати дитину до неї.

Під сим оглядом діточі садки показалися просто благословенням, як для дітей, так і для родичів; цьому саме завдячує ідея садків таке скорє поширення серед нашого народу (по наших селах) навіть серед теперішніх тяжких матеріяльних відносин.

Як конечно треба прийти з помічю у вихованню дітей нашим родичам, маломіським міщанам-зарібникам і селянам, мабуть зайво доказувати. Ми, священники найкрасше

¹⁾ Перший раз ужив імени „Kindergarten“ Фр. Фребель, називаючи так основувану ним в 1836 р. діточу шкільку в Блянкенбурзі.

про це знаємо. Чи можуть ті бідні, запрацьовані родичі хоч подумати над тою справою? Вони ж заледви зможуть їх своєю працею як-так прокормити. Вони, котрих „ніч прижене і ніч вижене“ (з дому), журяться лише, „щоби не голе та не голодне“ — було те дитя. Літною порою (цілого пів року), коли родичі заняті пільними роботами, діти хоч-не-хоч мусять бути полишені самі собі, тоді, — як кажуть — „не пора з дітьми бавитися“ — жнива! Та родичі не лиш, що дійсно не мають змоги посвятити дещо часу дітям, але вони і не вміють, та не розуміють ще справи виховання.

А як конечно потребує та бідна дівтора опіки в той час літних робіт! Перейдіться тоді по селі, загляньте на кожне обійстя, до хати, а побачите, що робить, чим, та як бавиться наша дівтора. По придорожних ровах повно їх, брудних; збивають порохи, бавляться „колії“, або таки так засипають собі очі порохами.

А по всяких закамарках, шопак? Годі всего описати, що там робиться. А як з їх діточою невинністю, стидливістю? А скільки шкід по садах, городах, скільки великих пожеж, скільки хоріб і каліцтв на ціле життя. І що з тої дівтори виходить?

А в зимі хіба красше під сим оглядом? Хіба тільки се, що діти в хаті, отже є опіка, чи радше нагляд, але чи родичі присвячують хоч трохи більше уваги вихованню дітей? Де там! І в зимі є своя робота. А з дітьми, — як в нас звичайно говорять — в зимі найбільше мороки; в хаті тяжко всидіти через ті крики, бійки, плачі. Скільки „зість“ та дитина маминих кулаків, чи „буханців“, а татових „ременів“, і наслухається різних, преріжних „ніжних“ слів і зворотів!

Дитина рветься на двір, з тої духоти і сопуху на свіжий воздух, а тут не пускають, бо раз, що немає в що одягнутися, а друге, щоби не дерла чобіт. З зимі виходять наші діти ослаблені, вихуділі, бліді, анемічні і тому так скоро чіпляються їх з весною всякі хороби, простуда, красуха, дифтерія і т. д.

Як радо позбулася би мати бодай на кілька годин того крику з хати, а дитина криміналу, — якщо в селі була би своя захоронка. — Це булоб добродійство для одної і другої сторони.

II

Про домашню науку в нас можна також дещо сказати. Дитина всім интересується, про все любить розпитуватися, а мати чи батько, як уміють, так пояснюють. Але часто не знає, чи немає часу, чи вкінці, знетерпливений, гримне: „Та відчепися вже від мене!, — „дай мені спокій!“ „не муч мене!“. Та й справді, чи багато річей може дитині пояснити мати, коли вона нічого не знає? Само материнство

ще не дає знання пайдольогії, а сліпа материнська любов часто більше приносить шкоди, як помагає у вихованню (згадатиб про тих, „маминих синів“ — пестіїв). І в багатьох случаях так дуже треба би оту домашню науку „поправити“ змінити, навіть й усунути, а заступити іншою. Чи кожда дитина в дома бачить і чує все лиш те, що добре і гарне? Скільки то разів треба булоб дітям позатулювати уші, щоби вони не чули того, що тихше чи голосніше говориться в хаті, як: обмови, намови, клевети, сварки, проклони... А скільки таких сцен, яких дитина не сміє бачити? По наших сільських родинах, може й рідше як колись, але все-таки ще досить часто лучаються поміж нашими родичами не лиш сварки, але і бійки. Та се булаб тільки наука з батьківської хати, а що сказати про інших „виховавців“, як товаришів, старших і однолітців, або про такі „виховавчі заведення“, як вигони, вулиця, пасовиська? Це справжні розсадники деморалізації, це правдиві школи зла. Якщо можемо і схочемо їм щонебудь протиставити, то тільки діточі садки і захоронки.

Це та, так сказатиб невластива праця діточого садку — заховавча; та є ще позитивна, властива праця і ціль діточого садку — виховавча.

III

Всі педагоги-виховавці приймають в загальному скінчений третій рік життя, як час, в котрому дитина починає умово розвиватися. Дитина вже свідомо починає інтересуватися окружаючим її світом і реагувати на його ділання, своїми власними, внутрішніми вражіннями, вже має змогу утрєвалювати ті вражіння і засвоювати їх собі. Душа дитини, ця „*tabula rasa*“, починає заповнюватися змістом перших (отже найсильніших) вражінь. Маючи ще заслабо розвинений спекулятивний розум, щоби могла протиставитися без ніяких упереджень, приймає все так, як їй подається; її уява, ум, душа є „порожні“, немає там нічого (ніяких вражінь). Отже все, що туди перше дістанеться, є добре, воно переходить в кість і кров дитини, стає її власністю, навіть проти її волі, несвідомо.

В тім часі проявляються в дитини також лихі наклони, насліджені по родичах, котрі можна ще направити і викорінити, доки вони ще в пливкім стані. Тому сей літочий вік, між 3 а 7 роком життя (зв. *передшкільний*), є такий незвичайно важний у вихованню. Душа дитини наче губка втягає в себе все, тому треба подбати, щоби окруження дитини, та атмосфера, в якій вона живе і якою вона кормиться, була здорова, насичена тими всіма первнями, які ми хочемо дитині, будучому громадянину

ви защепити. А дорогою до цього, діточий садок, захоронка.

IV

У відношенню до школи садки є приготуванням до неї, є передшкіллям. Пересічний тип нашого сільського „школяря“ під моральним оглядом, це сума вартостей всіх висше згаданих (хата, вулиця, пасовиско, товариші і т. д.) виховних чинників. Дитина, з котрою мати не могла дома дати собі ради (через пустоту і збитки), не вміє до ладу два слова відповісти; розбудити в неї думку дуже тяжко, це дитина умово ще не розвинена, а морально — краще і не згадувати. Бо хібаж ті крики, бійки, прозивання, нечемність супроти старших, брак товариської щирости й любови, нетерпимість, захланність, зависть і т. д. — це моральні цінности дитини?

Ось тут широке поле праці і зробить її не школа, але дсбрый діточий садок, захоронка. Тут, у садку, в цьому не примусовому, а вільному товаристві своїх ровесників, при вільній забаві розкривається душа дитини, а бачне око виховавця слідить кожний її рух, щоби відповідно справити, розвинути, і повести. Тут вчиться дитина пізнавати світ, любити Бога і людей; тут дістає відповіді — розв'язки на ті тисячні питання — загадки, які мучать її неспокійний, цікавий ум, тут плекається в душі дитини почуття любови, викликається перші поняття добра і краси. В легкій формі дивних байок, чарівних казок, цікавих оповідань розбуджуєть думку, розвивається ум, побуджуєть уяву, подається перші основні морально-етичні засади. Чаром рідної пісні, римами рідної поезії, подихом рідної минувшини вливається в душу дитини любов до рідної землі, гордість на своє походження та горяче бажання послужити народови.

Серед веселих товариських забав заціплюється перші зразки таких суспільно-громадянських чеснот, як: людяність, товариськість, справедливість, почуття власної гідности і братньої любови; формується характер і стається воля. Словом — тут кладуться перші основи під ту духово-моральну будівлю чоловіка, котру зовемо характером.

Отсе, як сказано, поле праці садку, захоронки, а не школи, школа того всего не зробить і садку не заступить. Школа і садок мають себе доповнювати. Та тут саме наша трагедія. Школа, в котрій мають виховуватися наші діти, є нам чужа. Дитина, переступаючи шкільний поріг, входить в чуже середовище, звідки віє чужим духом (чужий учитель, який дитини не розуміє, чужа мова, якої дитина не розуміє). Школа це чужий для дитини світ, котрий стоїть в різкім ворожій противенстві до всего рідного її, до всего, чим вона досі жила і чим має жити. І ось тут наш важний, від-

повідальний обов'язок, надихати наших дітей рідним духом, нагріти рідним теплом, загартувати їх духа, щоби вони могли встоятися і не змарніти під впливом морозних подувів чужої школи.

В цілій своїй ширині і гостроті стоїть перед нами питання християнського виховання молодого покоління, справа за активізування широких верств наших вірних у християнським дусі. „Нинішній світ поділений на два явні табори: табір Христа і табір антихриста, табір новітнього поганства... І між тими таборами ведеться від давна страшна і завзята борба... а радше наступ усіх ворожих сил на Христову Церкву... А в середині, в самім розгарі тої боротьби стоїть третій табір, табір християнський вправді, але зовсім пасивний, за здобуття якого і ведеться завзятий бій“¹⁾.

Сей третій табір це ніхто інший а наші вірні! Це не фантазія, але найреальніша дійсність, на котру ми не сміємо замикаати очей під загрозою загирення справи. Та повоенна нервозність, і духова депресія, котра опанувала цілий світ, не минула і нас. Цей душевний стан стараються використати вороги, звертаючися ніби проти всего, що старе, а на ділі звертають його головно і в першу чергу проти віри, релігії і кат. Церкви. І не без успіху. До того наші невідрадіні політичні й економічні обставини є знаменитим підложжам до такої ворожої акції. Щоби протиділати тій всеруйнуючій роботі, Церква взиває всіх віруючих християн до оборони позицій, загрожених скоординованим наступом усіх ворожих сил, через організування свідомого, віруючого активу в т. зв. Кат. Акції.

Якщо ми дійсно серіозно і щиро думаємо над здійсненням завдань Кат. Акції, то мусимо повести працю від самих основ, від дітей, інакше вся наша праця в цім напрямі буде нічим іншим, як тільки „латанням дір“, пародією Кат. Акції. „Ніхто не вливає нового вина в старі міхи“.

Для молодого вина, яким є Кат. Акція треба нових людей, а їх нам треба щойно виховати. Для того справа діточих захоронок-садків це одна з найважливіших під сучасну пору. Створення сильних християнських кадрів, в котрих виховувалось би молоде грядуче українське покоління це наша найкрасша відповідь всім ворогам Церкви й нашого народу.

(Докінчення буде)

¹⁾ о. П. Хомин: Кат. Акція, „Нива“, 1930, стр. 46.

о. Др. Г. Костельник

Крижівська єпархія

(Продовження)*

* * *

Слідує еп. Ісаія Поповіч (1689—1699). Також він мав з Риму титул „платейського“, а з Відня „свидницького“ єпископа. За його часів сталися події, що заважили на долі цілого сербського народу в Австро-Угорщині, а через те також на долі крижівської єпархії. Підчас австрійсько-турецької війни (1683—1699) сербський патріярх Арсеній Чрноєвіч мусів ратуватися перед Турками, опустив своє престольне місто Печ і осів спершу в Нікшичі, а потім у Цетині в Чорногорі. Коли Пікольоміні заняв полудневу (стару) Сербію, віззав патріярха Арсенія, щоби порозумітися з ним у справі кооперації християн, що в Туреччині, з австрійським військом. Та невдовзі Пікольоміні помер, а австрійське військо мусіло податися взад аж за Саву та за Дунай. З військом, з численними сербськими родинами переселився до Угорщини 1691 р. також патріярх Чрноєвіч. Ось ці факти дали привід до пізнішого заснування сербського патріярхату в Карлівцях над Дунаєм. Чрноєвіч опинився на землях Австро-Угорщини як союзник австро-угорського війська. З того ясно, що він був у ласках віденського цісарського двору та військових властей. Цісар Леопольд 20. серпня 1691 р. видав грамоту для патріярха Арсенія та для архієпископів і єпископів грецького обряду, в котрій признає Чрноєвіча за голову всіх вірних грецького обряду в Угорщині, Славонії, Іллірії, Альбанії, Греції, Болгарії, Дальматії, Боснії, Герцєговині та Хорватії.

В цісарському декреті не було мови ні про католицизм, ні про унію, тільки про „вірних грецького обряду“.

Можливо, що Чрноєвіч обіцяв найвищим австрійським властям, що по закінченню війни буде старатися, щоби всі православні зєдинилися з Римом.

Основу для такого здогаду дає письмо Чрноєвіча до кард. Кольоніча, де Чрноєвіч каже, що — „нового зєдинення з римською церквою“ (має на думці крижівську єпархію) не думє відірвати від „єдности“, ані їх єпископа непокоїти, ані не думає основувати патріярхату. Він навіть бажає, щоби по війні всі вірні грецького обряду „зєдинилися“ та щоби так сповнилося бажання Кольоніча¹⁾.

^{*)} Гл. „Нива“ 1932, чч. 4, 5, 6.

¹⁾ Šimrak: Spomenica Kal. 1931. Стр. 49.

„Обіцянка — цяцянка“ (а ще така неясна), але права, що їх Чрноєвіч дістав з віденського двору, були реальні а Чрноєвіч умів покористовуватися ними. Під кінець 1692 р і в першій половині 1693 р. Чрноєвіч находився на території марчанських (крижівських) єпископів. Осів в уніятському монастирі Лепавіна. З Марчі візвав до себе еп. Ісаїю Поповіча. В листі до лат загребського єпископа Мікуліча писав, що він з серця бажає, щоби марчанський єпископ був підданий загребському єпископови, одначе також бажав би, щоб його признав за свого архієпископа.

Як зі сього видно, тепер настали в марчанській єпархії такі відносини, що годі було знати: хто уніят, а хто православний.

Уніятський архієпископ у Венеції Тіпальді 1693 р. подав такі інформації до Конгрегації Пропаганди в Римі, що Арсеній Чрноєвіч остро зганив еп. Ісаїю Поповіча задля унії і мав притім висловитися, що папа се антихрист, а католики се ложновірці²⁾.

Певне те, що одна часть ускоків зі свого віча 1693 р. при церкві св. Пятниці поручила еп. Ісаїї, що він і марчанські монахи „одного дня будуть мертві в Марчі“, якщо не відречуться унії; вічевики домагаються, щоби еп. Ісаїя написав лист до патріярха та просив благословення, а марчанські монахи зможуть залишитися на парохіях тільки тоді, коли еп. Ісаїя признасть над собою власть патріярха Арсенія.

Для унії настали сумні часи, а для православя наставали щораз лекші.

В 1695 р. перейшов на хорватський бік з Боснії православний еп. Атанасій Любоевіч з більшим числом народу. Він став будувати єпископську столицю в Медку і намагався відірвати Ліку і Крбаву від марчанського єпископства. Хорватський бан Адам Бачані 1696 р. видав декрет, котрим признав Любоевіча за єпископа сербського народу, що між ріками Уною та Купою.

Не сміємо забувати, що уніятський марчанський єпископ Міякіч 1670 р. був засуджений цісарем Леопольдом за державну зраду на користь Турків, а тепер православні Серби, що прийшли з Туреччини, стали союзниками австрійського цісаря.

* * *

Слідують марчанські єпископи Гаврило Турчіновіч (1707—1707), Рафаїл Марковіч (1709—1726) Георгій Вучініч (1727—1733). За їх часів не сталося ніщо важнішого.

Слідує еп. Сильвестер Івановіч (1734—1735). В тому часі православні заняли (уніятський) монастир Марчу,

²⁾ Ibid.

Івановіч не діждався єпископських свячень, помер як номінат в Загребі 1735 р.

Еп. Теофіль Пашіч (1730—1746). Уніятський монастир Марчу звернено марчанським єпископом щойно 1739 р. однак 1739 р. православні спалили сей монастир до тла. Пашіч признавав себе не тільки за вікарія загребського, але також сенського лат. єпископа. В 1740р. інстальовався в Пляшкому і просив юрисдикцію від сенського лат. єпископа. В 1746 р. на основі реляції віденського нунція Пашічеви відобрано єпархію і заслано його до василіянського монастиря у Львові. Зі Львова він писав щойно 1751 р., з чого можна догадуватися, що щойно в тому році прибув до Львова.

* * *

Гаврило Палкович (1752 — 1759), українець із Закарпаття. Саме в часі, коли в Бачці став колонізуватися Керестур Руснаками із Закарпаття, дивним дивом — зовсім не у зв'язку з колонізацією Керестура — марчанським єпископом став також Руснак із Закарпаття Гаврило Палкович.

Припадок і плян провидіння дуже часто взаїмно доповнюються.

Георгій Було, ігумен василіянського монастиря в Мукачеві, через три роки був помічником марчанського єпископа Вучиніча. Він привів зі собою також свого близького кривного хлопця, Гаврила Палковича. Палкович, як василіянин, кінчив школи в Загребі, в єзуїтській колегії, потім у Римі. Був дуже добрий ученик. На єпископа був рукоположений у Мукачеві. Його титул був: єпископ drusipariensis, аббас св. Михаїла в Марчі, Апост. вікарій всіх зєдинених східного обряду в Хорватії. Він заміняв посілість Марчу за посілість Пресека, котра була власністю родини Домянічів, але тоді під державною конфіскацією. Пресека й до нині є власністю крижівських єпископів (там єпископ. виноградники), як і Прібіч. Палкович помер у Карловцях 1759 р., похоронений у Прібічі.

*

Василь Божічковіч (1759—1785). Вихований від молодости в марчанському монастирі. По спаленню Марчі перебував у Загребі. Богословські науки скінчив у Римі. Як єпископ з Відня дістав, титул „свидницького“ єпископа, а з Риму „діоклеціянополітанського“.

Рукоположений на єпископа в Мукачеві, на подорож дістав від Марії Тереси 1000 фльоренів. Зреставрував дух. семинарію у Загребі, що пострадала була від огню.

Папа Пій VI видав 19. червня 1777 буллу, котрею оснував крижівську єпархію. Отже Божічковіч

був першим крижівським єпископом. Помер 1785 р. на посілости Ткалец, де в каплиці і похоронений.

Се один з більших марчансько-крижівських єпископів.

За його владикуння, 1777 р. прилучено до крижівської єпархії українські (руснацькі) парохії Керестур та Коцур, що спершу підпадали під лат. калочанського архієпископа.

* * *

Наступний крижівський єпископ, Йосафат Басташіч (1786—1793), передтим був ректором центр. семинарії для гр. католиків при св. Варварі у Відні. Помер у Шіді (Славонія, тут крижів. єпископи також мали свою посілість), похоронений у римокат. церкві в Сот-і (близько Шіда).

Еп. Сильвестер Бубановіч (1794—1810) знов переніс 1801 р. осідок єпархії до Крижівців.

По його смерті тревала седисваканція аж чотири роки, підчас котрої деякі змагали до того, щоби крижів. єпархію звинути, а її вірних прилучити до одної з гр.-кат. єпархій в Угорщині.

Константин Станіч післав у тій справі меморіал до Відня 1810 р. на користь крижів. єпархії, яким спас єпархію, і саме його іменовано єпископом 1814 р. Помер 1830 р.

І знов седисваканція тревала чотири роки. Спершу єпископом був іменований Янко Копчаї (recte Korak), керестурський парох (з тамошніх Руснаків), та він зрікся сеї гідности, що нарід у Керестурі донині памятає. Переказ каже (оповідав мені мій батько), що з доколичних сіл Серби приїжджали до Керестура, щоби подивитися на того „попа“, що не хотів бути владикою.

В 1834 р. іменовано крижів. єпископом Гаврила Смічікляса. Він заслужився головно тим, що вибудував гарну палату-резиденцію в Крижівцях, відновив катедральну церкву і оснував 1846 р. капітулу, що складається з чотирох крилошан. Помер 1856 р. Слідє еп. Георгій Смічікляс (1857—1881).

По ньому наступив еп. Ілля Граніловіч (1883—1889).

Басташіч, Бубановіч, Станіч, оба Смічікляси і Граніловіч були хорватами („жумберчани“).

Тепер мадярська влада поставила 1891 р. на крижівський престол свого кандидата, Юлія Дрогобецького, священника з ужгородської єпархії. Та він зовсім не мадяризував єпархії.

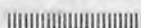
Дрогобецький вибудував нову, гарну, в готицькім стилю катедральну церкву в Крижівцях (посвячена 1897 р.) і дорожню церкву в Прібічі (єпископська посілість, одначе

вірних зовсім нема). Еп. Дрогобецький донині жиє — саме в Прібічі. В 1914 р. задля задовження епархії Апост. Престол відобрав управу епархії від еп. Дрогобецького, а іменував апост. адміністратором Дра Діонісія Няради. По світовій війні 1920 р. Преосвящ. Няради став крижівським єпископом, а еп. Дрогобецький пішов на „емеритуру“, яку платив йому еп. Няради.

Як ми на початку згадали, еп. Няради є першим крижівським єпископом поміж бачванських Руснаків.

* * *

Для доповнення статистики уніятів Хорватів треба ще згадати, що до крижівської епархії належать три парохії в Дальматії: Бальке, Крічке і Врліка, одначе в тих парохіях всього є лиш кільканацять вірних. Всіма трьома парохіями управляє один священник. (Продовження буде)

Ще в справі парохіяльних садів

I

Треба подякувати о. В. К., що переважну справу парохіяльних садів і пасік підніс на сторінках „Ниви“ та її фахово освітлив.

Воно справді так є, що сад дає десять разів більший чистий дохід, чим поле. Нині звичайна, полева господарка не дає вже ніякого чистого доходу. Справді, лише розведення садів може в нинішніх часах дати чистий дохід з парохіяльного ґрунту. Ходить тепер о те, щоби розпорядок Митрополичого Ординаріату не лишився лише в актах парохіяльних та деканальних урядів, але щоби духовенство виконало його „всюди, де лише це можливе“, як каже згаданий розпорядок.

Заложення саду, навіть на малім просторі, вимагає значного вкладу капіталу та фахового, садівничого знання. Лише винятково знайдеться в нас нині парох, який має потрібний капітал та відповідне знання. Треба так поставити справу закладання парохіяльних садів, щоби позакладати їх, так сказатиб, мимо волі кождочасного пароха, т. є без огляду на те, чи в нього є матеріяльні передумови і охота до заложення парохіяльного саду, чи ні.

Перш за все треба у Львові установити окрему референтуру для справ парохіяльних садів. Такі самі садівничі референтури требаби оснувати по деканатах. На мою думку така садівнича референтура у Львові повинна бути заснована при виділі Товариства св. Андрея. Львівський садівничий референт подбав би, щоби деканальне духовенство

вибрало зпоміж себе деканальних садівничих референтів. Опісля відбувся би або один спільний зїзд садівничих референтів у Львові, або можна би уладити зїзди референтів в кількох місцевостях дієцезії, у звязку з наміченими садівничими округами. На такі зїзди треба би запрошувати на референтів або фахових садівників-священиків, або світських, фахових садівників. На підставі вступних, статистичних зіставлень уложив би зїзд плян закладання парохіяльних садів в даній окрузі і запевнив способи виконання пляну.

В цю хвилю нема потреби, а радше передчасно ще, вдаватися в докладніше обговорювання способів переведення цієї важкої роботи. На це прийде час, коли би Товариство св. Андрея взялося за її реалізування. Така робота безперечно входить в обсяг його діяльності. Осінь є найвідповіднішою порою починати працю закладання шкілок та садів. Є отже ще доволі часу до осені усе як слід підготувати.

Коли справді питання парохіяльних садів має бути зреалізоване позитивно, на цілій лінії, парохія при парохії, деканат за деканатом, то треба тут буде немалої підготовчої праці. Особистий склад ради і президії Товариства св. Андрея дає всяку запоруку, що потрафить таку працю виконати на добро епархіального духовенства, якого матеріяльні злидні нині дійшли вже до застрашаючих розмірів. На мою думку треба би також подумати про улаштування систематичних садівничих і пасічничих курсів для питомців духовних семинарій, може ще в біжучім, літнім семестрі. Кількаденні курси для деканального духовенства в тих деканатах, де природні умовини особливо надаються до закладання парохіяльних садів, належало би улаштувати чим скорше, на всякий спосіб ще перед сегорічною осінню. Наш „Сільський Господар“ має добре підготовлені фахові сили до садівничих викладів. Зорганізована, систематична праця закладання парохіяльних садів при помочі осередної садівничої рефентури при виділі Товариства св. Андрея та деканальних рефентур, стала би може завязком сталої організації нашого духовенства для взаємної допомоги у веденню свого сільського господарства. Для такої справи варта попрацювати, бо поміч для парохіяльного духовенства у його теперішніх злиднях є нині просто наказом хвилі. Матеріяльна скрута нашого сільського парохіяльного духовенства дійшла вже до такого напруження, що одинцем, лишений на власні сили, не може її побороти не один наш сільський душпастир.

о. Й. Р.

II

Знамениту статтю „Про парохіяльні сади“ — наче коментар до розпорядження Митр. Орд. (АЕВ. Ч. VIII ст. 14) повинні обовязково з увагою прочитати всі ОО., ті, що рі-

шилися завести сад і ті, що ще не рішилися на се. Треба було навести тут ще розпорядок з р. 1924. АЕпВ. Ч. II. „О участи духовенства у святі садження дерев“, де „при сій нагоді пригадується Всеч. Духовенству давне зарядження блп. Преосв. Кир Гр. Яхимовича, яке поручало удержувати при церквах шкілку дерев та зобов'язувати женихів до садження і щеплення овочевих дерев“, — бо він поручає удержувати церковні шкілки, założenі коштом церковної скарбони, дохід з яких вертав би до скарбони.

Покривати кошти заложення парохіяльного саду, чи то цілковито, чи хоч частинно з церковної скарбони, Митр. Орд. мабуть не дозволить, як се виходить досить ясно з цегорічного розпорядження. З церковних скарбон могли би брати на це хіба тільки ті священики, які за просфори не побирають ніякої винагороди, яка їм безумовно належиться. (Рішення Собору з р. 1905).

Є оправдані підстави — мимо кризи — бути оптимістом і мати повну і певну надію, що всюди, де тільки це можливе, духовенство для рятування свого власного матеріального забезпечення візьметься за закладання парохіяльних садів і церковних шкілок та загалом за пропаганду садівництва між парохіянами. Ось декілька завдатків з підльвівських парохій. При співучасті і допомозі духовенства уладила філія „Сільського Господаря“ львівського повіту в р. 1932 — тижневі садівничо-огородничі курси в таких парохіях: Грибовичі, Гряда, Зашків, Сороки, Миклашів (Яричівського дек.), Підберізіці, Чижиків (Винниц. дек.), Рудно і Скнилів (Львів. дек.). Курси вели фахівці інженіри, Еліашевський і М. Бардега, відомий популяризатор садівництва. Заходами п. М. Бардеги одержали в Рільнім Банку 3 літний кредит, платний по 1½ році в 4-ох піврічних ратах, ось такі громади: Острів к. Щирця на 864 щеп, Пустомити на 380, Бартатів 325, Мшана на 610, Кривчичі (Мон. ОО. Студитів) 200, Ясника 150, Рудно 713, Зашків 857, Миклашів 1307, Гаї к. Львова 300—разом на 5.526 щеп, або на около 100 моргів саду в 1 році. А скільки закуплено щеп за готівку — годі й обчислити. Подамо тільки один приклад з діяльності кружка „Сільського Господаря“ в Підберізіцях.

Кружок винаймив 2½ морговий город і велику овочеву шкілку на досвідну станицю. За старанням і пропагандою кружка розпродано 1300 овочевих щеп між членів (гл. Мета, ч. 8, за 1933 — Огляд громадянської праці). Vivant sequentes!*)

о. Й. І.

*) Поручаю знамениті підручники до садівництва: Brzeziński Hodowla urzew i krzewów owocowych, ціна 12 зл. (конкурсowa праця Академії Наук в Кракові) і Jankowski: Sad i ogród owocowy, ціна 18 зол. Фахових порад яко садівник-технік подасть п. М. Бардега, Смереків пов. Жовква

Дещо зі священничої традиції

(Продовження)

Парохія Хмелівка, тепер за Польщі зоветься **Винявка**. Сю назву мала вона колись і в давніших часах. Була тут битва в р. 1809, в якій польські повстанці побили Австрійців. Церква старенька, мала, деревляна. За пароха Теодора Столяря по світовій війні, почали парохіяни звозити камінь на нову муровану церкву, а теперішній парох, о. Юліан Фіцалович ладиться вже приступити до її будови. До Винявки належать Брикуля стара, і Брикуля нова — це села стопові, садів у них мало, а в осені болота непроходимі.

Парохи: 1) Андрій Юзичинський 1784—1790, 2) Михайло Палевич 1790—1796, 3) Антін Уляшевич 1796—1799, 4) завід. Стефан Бандрович 1799—1806, 5) парох Яків Радкевич 1806—1823, 6) Іван Павлович, принований як парох Брикулі нової 1785—1823, 7) завід. Андрій Остапович 1823 | 1827, 8) завід. Антін Білинський 1827—1831, 9) Іван Темницький завід. 1832—1842; він був напевно рівночасно і парохом в Дарахові, 10) завід. Филімон Котович 1842—1845, а відтак яко парох 1845—1879, 11) завід. Константин Манастирський 1879—1881, 12) парох Климентій Здерковський 1881—1887, 13) Завід. Корнило Мандичевський 1887—1889 (він тепер парохом в Турівці к. Грималова), 14) Йосиф Ревакович 1889—1917, а помагав йому від 1915—1917 рр Володимир Соневицький, син шамбеляна — катихита гімназії в Бережанах, Михайла Соневицького, 15) завід. Володимир Соневицький 1917—1918, 16) парох Теодор Столяр 1918—1929 і 17) Юліан Фіцалович від 1929 до нині.

Парохія Могильниця з дочерною Романівкою. В околиці багато могил з турецьких воєн коло Теребовлі. Метрики має вона від р. 1755.

Парохи: 1) парох Григорій Мочарський 1757, 2) парох Іван Левкович 1757—1804, 3) завід. Андрій Левкович 1804—1805, 4) завід. Михайло Могильницький 1805—1806, 5) парох Теодор Ленкавський 1806—1829, 6) завід. Іван Дронжевський 1829—1831, 7) парох Никифор Тофан 1831—1868, 8) завід. Іларій Данкевич 1868—1870, 9) парох Іван Васильківський 1870—1889, 10) завід. Єрон Кміцикевич 1889—1890, 11) парох Петро Савчинський 1890—1909, 12) завід. Іван Яворський 1909—1912, 13) парох Єрон Кміцикевич (декан) 1912—1920, 14) зав. Петро Глинський 1920, 15) зав. Василь Левицький 1920—1921, 16) парох Іван Яворський від 1921 до нині.

Сотрудники в Могильниці і Романівці: 1) Яків Гриневич 1755, 2) Андрій Левкович 1800—1808, 3) Іван Дронжевський 1812—1829, і другий сотрудник Андрій Оста-

пович 1828—1829, 5) Михайло Курилович 1846, 6) Карло Чемеринський 1848, 7) Юліян Шанковський 1856, 8) Василь Богонос 1860—1866 (пізніший парох Хоросткова), 9) Михайло Громницький 1867—1868, 10) Яків Гудик 1868—1869, 11) Петро Кроховський 1870—1874, 12) Петро Савчинський 1874—1884, 13) Іван Венгринович 1884—1885, 14) Ярослав Бачинський 1885—1886, 15) Єрон Кміцикевич 1886—1889, і 16) другий сотруди́ник, Петро Чубатий 1888—1889, 17) Онуфрій Зарицький 1889—1895, а при церкві в Романівці від 1890, 18) Григорій Дяків 1895—1900, і 19) як другий сотруди́ник, Михайло Левицький 1898—1900 в Могильниці, 20) Филип Свергун 1900—1902 при церкві в Романівці, 21) Іван Кліш 1902—1906 при церкві в Романівці, 22) Василь Мереньків 1906—1907 при церкві в Романівці, 23) Стефан Приплесь 1907—1909 сотруди́ник, а як експозит в Романівці від 1909—1912, 24) Іван Яворський 1912—1921 при церкві в Романівці а 25) другий сотруди́ник Іван Романовський 1912—1914 в Могильниці, 26) і другий сотруди́ник Петро Глинський 1917—1920 в Могильниці, 27) експозит Йосиф Гоцький 1921—1922 в Романівці і 28) експозит Володимир Балько в Романівці від 1922 до нині.

Нинішня дочерка Романівка мала свого пароха: Стефан Моначинський 1785—1819.

о. Теодор Цегельський

Запити і відповіді в правничих і обрядових справах

Запит: Зі Софією, обр. гр.-кат., уродженою в 1912 р. хоче женитися Михайло, обр. рим.-кат., уродж. 1913 року. Батько його через маєткові справи не хоче йому дати дозволення на вінчання з Софією, а тому що Михайло не має скінчених 21 років життя, заходить заборона вінчання, так церковна, як і світська. Треба додати, що Софія є матірю дитини неправого ложа, а батьком тої дитини є Михайло.

Чи можна звінчати їх без позволення батька, якому ходить о майно, а заходить небезпека, що вони будуть жити без сльобу, „на віру“.

Відповідь: В матерії згоди батька чи опікуна на супружа малолітного т. є того, що після теперішнього світського законодавства в Польщі не має ще скінчених 21 літ, обов'язують в Галицькій церк. провінції такі приписи:

1) Австрійська інструкція, § 69: „Також при заключенню союзу супружого мають діти памятати на слова Господа: „Чти отця твого і матір твою“. Крім сього молодь є похопна до скорих постанов, коли не кермується досві-

дом зрілого віку, і подружества, заключені без належної застанови, містять в собі причину великих нещасть. Проте не є дозволені подружества, котрі заключаються, по мимо що родичі із справедливих поведів відмовили свою згоду." (гл. Додаток до Львівського Синода з р. 1891 ст. 588). Після цього припису церковного характеру — заборонені є супружа малолітних, заключені без згоди родичів, але не є неважні. Треба додати, що право канонічне кодексу, обов'язуючого в західній Церкві, не знає тепер супружї перепони в стислім значінню сього слова по причині браку згоди батька на супруже малолітнього; все таки й канонічне право Кодексу не дозволяє парохви вінчати малолітнього проти волі родичів, не засягнувши попередно ради єпархіяльного єпископа. — Супроти сього вінчання малолітнього є можливе і без згоди батька, якщо задля поважних причин єпархіяльний єпископ дасть розрішення на заключення супружа без згоди батька. В обговорюванім випадку такою поважною причиною — є узаконення дитини неправого ложа і усунення скандалу — т. є, щоби Софія і Михайло не жили на віру. Треба внести прохання до Митр. Ординаріату — зясувавши точно факт. По одержанню розрішення можнаби приступити до вінчання. Заключене супруже мало би всі правні наслідки важно заключеного супружа в обличу Церкви. — Та діло в тому, що існує припис світського законодавства, яке уважає супруже малолітнього, заключене без згоди батька чи опікуна, за неважне.

2) Цивільний австрійський кодекс, якого постанови досі обов'язують на терені Галицької провінції, в § 49 повновляє: „Малолітний або навіть такі повнолітні, які з якої-будь причини самі важно зобов'язуватися не можуть, є рівнож нездібні до заключення важного супружа без дозволу їх слюбного батька. Якщо батько вже не живе, або сам є нездібним до заступства, треба до важности супружа, крім посвідчення властивого заступника, також дозволу судової власти“. Супруже малолітнього, заключене без згоди батька, а в браку цього, без згоди судової власти, є неважне перед світським законодавством і держава може відмовити правних наслідків такому супружу.

Деякий вихід з прикрого положення дає малолітньому нареченому, якому батько відмовив згоди на супруже, постановою § 52 того ж кодексу, яка звучить:

„Якщо малолітньому або опіці порученому відмовлено дозволу на супруже, а бажаючі заключити супруже чуються тим покривджені, то мають право візвати поміч приналежного судді“.

І в обговорюванім випадку повинен Михайло удалитися до суду з просьбою о дозвіл на супруже, мотивуючи

се конечністю узаконення дитини, перед якою мотив маєткових справ батька повинен уступити.

Тому для уможливлення так в обличч Церкви, як і держави важного і дозволеного заключення супружа малолітнього Михайла з Софією, з якою має вже дитину неправого ложа, на яке батько Михайла не годиться, належить поступити, як слідує:

1) Парох, зясувавши точно факт та подавши причини, віднесеться до Митр. Ординаріату з проханням о розрішення на супруже малолітнього Михайла з Софією без згоди батька.

2) Рівночасно малолітний наречений Михайло, оспорожуючи відмову батька на супруже з Софією, віднесеться з проханням до приналежного суду о дозвіл на заключення супружа з Софією. Одержавши розрішення від Митр. Ординаріату, парох може важно і дозволено в обличч Церкви вінчати малолітнього Михайла з Софією; для оминення конфлікту молодого супружа зі світським законодавством порадним є вичекати на уділення судового дозволу на заключення супружа малолітнього Михайла з Софією.

о. др. Лев Глинка

З голосів преси

Спільний християнський фронт, чи розбиття навіть і католиків?

У виленським „Słow-i“, поважнім щоденнику санаційно-консервативного напрямку, який багато уваги присвячує церковним справам, головнож справам неоунійної акції, яка від кількох літ ведеться на українсько-білоруських областях польської держави, появилася з приводу „афери“ бувшого священика Дайбнера в чч. 40, 47, 52 і 54 за 1933 рік обширна стаття п. В. Харкевича п. з. „Czerwona gwiazda walczy z krzyżem“.

Тому що стаття в цілім комплексі заторкнених справ багато уваги присвячує і нашій Церкві, насвітлюючи при тім невірнo так її власні відносини, як також вчасти і її відношення до унійної акції — зреферуємо коротко цілу статтю, справляючи мильні погляди Автора.

Привід до написання статті дала Авторowi — як сказано — відома „афера“ російського католицького священика з Риму Олександра Дайбнера, про яку ми також згадували в 2 числі „Ниви“ за цей рік. В цілій афері — всупереч спростуванням і виясненням з найбільш авторитетних місць — добачує Автор діяльність ворогів Церкви Христової, себто большевиків, які ведуть розкладову, безбожницьку діяльність

в цілій Європі, хочаби звести рішачий бій з Хрестом, вірючи в перемогу. Тимчасом Європа не доцінює небезпеки, не розуміє поваги хвилі та легковажить всі перестороги. А нинішня ситуація повинна би зєдинити не тільки всіх віруючих христіян, але навіть людей релігійно індиферентних, коли вони тільки цінять вартість християнської культури.

„Атеїстична акція — пише Автор — мусіла би зродити контракцію в обороні загрожених скарбів релігії і християнської культури. Перед фронтом большевицького безбожництва повинен би повстати суцільний християнський фронт“. — Ось провідне гасло цієї статті, для якого вона була й написана.

Деж той християнський фронт повинен бути zorganizований? — Розуміється, що в Польщі.

„Ми — говорить дальше Автор — становимо передню сторожу великої армії визнавців Христа, ми наставлені на найгрізніші атаки ворога, від нашої постави може залежати будучність Європи. Ми, і тільки ми, мусимо дати Європі ще один приклад, як будуються оборонні окопи передмуря християнства“.

Після такого романтичного вступу Автор предкладає цілий стратегічний плян, що його уявляє собі доволі просто. „Стратегія несконплікована: перед фронтом треба створити фронт. Команда? — Певно, що один вождь поведе успішніше акцію, чим кількох, від себе незалежних, — але чи можемо вже тепер думати про одного вождя, — про повне зєдинення католицького Костела і православної Церкви? Унія це діло будучности, але годі чекати на цю будучність, приглядаючись безрадно руїницькій роботі ворога. Коли не зєдинення, бо бодай зближення мусілоб негайно наступити, — коли не один вождь, то дві, згідні з собою команди, що мають спільну ціль, бо обі стоять на однаково небезпечній стійці супроти того самого ворога“.

Досі булоб усе в порядку. Автор бачить небезпечну роботу большевиків, які несуть загибель християнській культурі, ба навіть релігії загалом і кидає усім, хто стоїть на плятформі Христової науки, клич — мобілізувати спільний фронт проти большевицького безбожництва. Клич — створити в Польщі один спільний християнський фронт для оборони перед наступаючою „червоною зіркою“ — це клич, якого досі в Польщі ще ніхто так рішучо не підніс. Справа, заторкнена Автором, гідна сього, щоби для неї попрацювати. Накреслити плян боротьби, а зглядно оборони перед сконцетрованим наступом ворогів, відкинути всю злість і злобу та упередження, віроісповідні, національні й політичні і створити суцільний християнський фронт, станувши на виключно християнським становищі, почувачи себе повним християнином, овіяним правдивим Христовим духом, та членом тієї Церкви, де „нема поганина ні Жида.... варвара ні Скита, невільника й вільного, але все й у всім Христос“ (Кол. 3, 11) — це справді гарне і високе завдання.

Однак Шан. Автор до цього великого завдання не доріс! Він не всилі підвестися висше, не всилі створити один християнський фронт в Польщі, хочби лиш зовсім теоре-

тично, бо в газетній статті — і по хвилевім, сміливім злеті в гору, він дуже скоро опускається вниз, щоби вже більше не піднятися з землі, до якої привязали його міцні пута того всего, що з християнством не має нічого спільного. Його християнство занадто національно-польське і занадто особисте. У нього дуже сильно розвинений національний шовінізм, якого він у себе не бачить, а закидує його неслухно другим, і який йому не дозволяє трактувати справу дійсно по християнськи: спокійно, річево, без зайвих обид для других.

В його статтях стільки тенденційности, стільки обид і глуму,—коли мова йде про не-Поляків і не-римокатоликів,—що все написане може причинитися не до створення одного протибезбожницького фронту, але радше до розвалу такого фронту, колиб він уже був. Дісталось тут усім доволі: і греко-катол. Церкві й українському шовінізмови, теперішній унійній акції і альбертинським ОО. Єзуїтам, а вкінці Білоросам та їх „шовінізмови“. Удостоїлися похвали тільки Преосв. Хомишин і... трошки православна Церква.

А ці Авторіві „прикмети“ виключають його зовсім від дальших комбінацій при евентуальнім творенню згаданого християнського фронту. А шкода! Бо публіцист такої міри, як Автор, міг би в цій справі багато зробити.

Та щоби не бути голословним, наведемо слова Автора повнотою.

„Протибезбожницький фронт на польських землях (?) держать Церква католицька, котра щонайменше байдужно, а вносячи з комунікатів КАР (Katol. Agencja Prasowa — завв. наша), властиво більше ворожо глядить на православних, — Церква православна, котра відкрито і брутально атакує Kościół, — а трохи на задах — Церква греко-католицька, котра бокує від римського Kościoła, як польського, і веде борбу з Церквою (розум. православною — н. з.), капітулюючи перед напором православія“.

„Церква унійська (Автор заєдно називає унійську Церкву Kościół) і Церква православна мають свої внутрішні болячки, з яких одна є їм спільна — а саме вибуханий безоглядий український шовінізм, який змагає підчинити собі релігійні справи і який розсаджує єдність вірних“. (Підкреслення наші).

„Побільшує лихо неконсеквентне відношення до природного опікуна релігійної акції і оборонця спокою горожан — до держави. Греко-католицька Церква веде загалом самовбийчу політику ворожого відношення до польської держави і колиб не протинакція благородного і мудрого єпископа Григорія Хомишина, вже могла би опинитися над пропастью. Часть греко-католицького духовенства, занята партійною роботою (?) і зуживає рішучо заботу енергії на побороування польського уряду. І тільки Церква (розум. православна — наша завв.) є дуже льояльна... в офіціальних енуціяціях, котрі однак зовсім не противляться тому, що на сторінках митрополичого органу появляються „історичні“ статті, які нарушують повагу польського народу і держави.

Отже, як бачимо, ні Церква унійська, ні православна не можуть вести проведу у творенню протибезбожницького

фронту в Польщі; вони загалом будуть слабими боєвими групами в тім фронті, бо їх зїдає внутрішня болячка, отой „вибуялий, безоглядний український шовінізм, який розсаджує єдність вірних“.

Не знаємо, як там справа мається з тим „українським шовінізмом“ у православній Церкві. Автор, видно, більше тут знає, бо серед православних, хоч і не „українських шовіністів“—жиє. Ми тільки читали і чули (навіть на власні уші), що вся єрархія православної Церкви, від верхів до низів, клонить свою голову не перед українським, а радше перед московським „шовінізмом“ — коли вже мусимо ужити цього виразу. Жадання з боку українського православного населення священників-Українців і проповіді в українській мові — це хіба ще не шовінізм. Ми цікаві, що сказав би Шан. Автор на те, колиб так на польських землях бувшої пруської займанщини зайняли душпастирські посади самі майже Німці і виголошували до польських вірних німецькі проповіді?!

Що торкається нашої, греко-католицької Церкви, то її зовсім не допустять до провідної ролі в творенні проти-безбожницького фронту, хоч вона зі свого боку піддержить — коли буде треба — всякі змагання під цим оглядом. Безбожницька агітація, — використовуючи нужду села, примусову безробітність української молодот інтелігенції та міського робітництва і загалом цю несамоовиту національну політику уряду, яка від ряду літ ведеться на українських землях Польщі, — була залила і наші села, більше чим села польські, положені дальше від „комуністичного раю“, і з нею наша гр.-кат. Церква дала і дає собі успішно раду, завдяки ревної праці духовенства і відпорности вірних, вихованих у правдивім християнськїм дусі. Греко-католицьке духовенство ніякою партійною роботою не займається, хоч крім праці на релігійно-церковному полі, працює з успіхом й на всіх ділянках національного життя, ведучи повірений собі нарід не тільки до надприродного щастя у вічності, але й до осягнення найвисшого національного ідеалу тут, на землі. Цим двом ідеалам — слава Божа і спасіння душ та добро Церкви і народу — духовенство гр.-катол. Церкви ніколи впродовж історії не спроне-вірилося і мабуть тому воно не удостойлося похвали Шан. Автора.

Шож до закиненого нам „вибуялого безоглядного українського шовінізму“, то ми цей закид рішучо відкидаємо. Шовінізм противиться Христовій науці, а ми все виховували нарід в дусі Христової істини, дарма, що наші вороги, виховані в дусі національного шовінізму, тією поганською зброєю часто нас побивали і над нами запановували. Автор — видно — не знає зовсім наших обставин, не знає й взаїмовідносин між гр.-кат. Церквою і рим.-кат. Косцюлом

в Галичині. Тому радимо йому закид шовінізму спрямувати радше до своїх земляків. Хіба це шовінізм, що ми у наших греко-католицьких парохіях на наших західних окраїнах (Ярослав, Переворськ, Ланьцут, Ряшів) виголошуємо для наших вірних, не раз національно й дуже свідомих Українців, проповіді в польській мові, бо вона є розговірною для тих вірних?! Ану, перейдіться, Шан. Авторе, по всіх римо-католицьких костелах Східної Галичини, а ручимо Вам, що ні в одному з них не почуєте з уст римо-католицького духовенства не то української проповіді, але жадного українського слова навіть при сповіді! А прецінь сі парохії складаються декуди в більшості з римо-католицьких Українців, яких розговірною мовою є мова українська! Що більше! Їхнє рим.-катол. духовенство обиджує дуже часто їх національні почування, не лиш у парохіяльних канцеляріях, але й на проповідницях та при сповідальницях в костелах (чи маємо наводити факти?), помершим — за їх українську національну свідомість і працю — відмовляється навіть християнських похоронів і т. ін.!

Наше відношення до уряду також не таке, яким його Автор змальовує. Коли ми боронимо прав нашої Церкви, здобутих довгими й важкими зусиллями ще за Австрії, головно в ділянці мови урядування, то Автор називає це „ворожим відношенням“ і „поборюванням уряду“. Нехай би Автор прислухався радше тим настроям, які у відношенню до уряду панують серед польського духовенства, тоді інакше судив би. Зі свого боку покажемо Шан. Авторови, яке відношення уряду до нас і нашої Церкви: Уряд старається на кожному кроці різними карами й репресіями зломити наш оборонний фронт, який ми поставили на сторожі прав рідної мови у нашій Церкві, а також усильно змагає до того, щоби — використовуючи нужду і матеріяльні злидні населення — обіцянками різних концесій і посад (н. пр. виплачення правно належної інвалідської ренти, посада якогось сторожа, замітача вулиць і ін.) перетягнути якнайбільше число греко-католиків до римо-католицького Косцьола через зміну обряду. Тут можемо служити обильним доказовим матеріалом. Про ролю уряду в „навертанню“ Лемківщини — не будемо й згадувати.

Про теперішні відносини й майбутню судьбу нашої Церкви нехай Автор не журиться. Вона міцна своєю організованістю і великими духовими цінностями свого духовенства і вірних — і не потребує опіки непокликаних чинників.

* * *

Отжеж значіння греко-католицької Церкви, а також і православної для майбутнього протибесбожницького фронту — по думці Автора — майже ніяке, або дуже мале —

бо обі Церкви ослаблені внутрішньою болячкою — шовінізмом.

Тому Автор шукає за дальшими членами того майбутнього фронту і знаходить його в т. зв. „wschodnim obrządku“, себто в новоунійній акції, яка має завдання зєдинити з західною католицькою Церквою вірних православної Церкви в Польщі.

„А обєднуючою акцією, та одночасно авангардою християнської армії мав стати східний обряд“ — каже Автор.

„Акція східного обряду в його теперішній виді, се вже можна рішучо ствердити, — потерпіла поразку. Досягнення семилітньої праці сумні: горстка фактивно „навернених“ православних не покриє хіба і четвертини страт, що їх потерпіла греко-католицька Церква в користь православля“.

„А однак унійна акція дуже потрібна, — розуміється не в альбертинськй виді. Унійна акція на польських землях (?), де мусить повстати могучий християнський фронт, тільки тоді матиме велику рацію існування, коли стане цементам, обєднуючим християнські церкви у Польщі і коли буде належно доцінювати вартість польської землі, на якій вже нераз впродовж історії будовано оборонні мури християнської культури“ — Одним словом, коли ця акція буде йти по лінії вимог польського римо-католицького Kościoła і польської державної рації. Інакше її непотрібно.

„Що було і є жерелом слабости східного обряду в Польщі — питає Автор — і каже: „На це питання дає відповідь орган митрополита Шептицького „Нива“, яка в січневій числі пише: — „В унійній акції в Польщі — на превеликий жаль — політичні моменти грали найважливішу роль від самого її початку — і грають вони її й тепер“.

Так, ми це написали і нині те саме твердимо. Як би не ті політичні митарства, якими ініціатори оплели таку, будь-що-будь, аполітичну і наднаціональну справу, якою є змагання Церкви до обєднання роздертих частей, то і давня Унія і нинішня неоунійна акція сьогодні інакше виглядала би. Річ ясна, що унійна акція мусить у своїй діяльності стрічатися і з національними питанням і мусить до нього занимати відповідне становище, однак ніколи національні чи політичні мотиви не повинні в ній грати домінуючої ролі. Тимчасом вони були в нинішній унійній акції рішачі. При започатковуванню тієї акції нашої Церкви не було, нас відсунено від неї виключно тільки з політичних мотивів, замість її ведення нам поручити, нас і нині при ній немає, хоч її провідники й ідеологи добре бачуть, що без нас вона ніколи не вдається. І тому „Нива“ підкреслила ті політичні моменти новоунійної акції, уведени до неї, розуміється, не нами.

Та автор бачить ті політичні моменти, які й завели новоунійну акцію в сліпий кут, деінде. Це мнима русифікація, українізація й білорутенізація „wschodniego obrządku“, які й ведуть до того, що з тієї акції користає „непрошений і неожиданий“ „ktoś trzeci“.

„Акція східного обряду зачалася під знаком Росії. Згори прийнято як аксіому, що кождий православний в Польщі є Росіянином,

який ненавидить Польщу. Місіонарі (?) удавали людей „істинно-руських“, послуговувалися виключно російською мовою, підкреслюючи своє згідне або вороже відношення до всього, що польське“. — Ціла акція ведена для Росії і для її реклями, а з цього є, очевидно, дуже задоволений той апокаліптичний „*ktos trzeci*“.

Це булаб перша політична причина, що ослаблює нинішню акцію.

Другу таку причину бачить Автор у „новій течії“ в *obrzadku*, яка зачала роздмухувати український і білоруський шовінізм. Це політика крайне небезпечна і незвичайно корисна для „*tego trzeciego*“. Молодий український шовінізм, що розсаджує *Cerkiew prawoslawna* і *Kościół grecko-katolicki*, ніяким чином не стане конструктивним чинником в обряді“

Можемо успокоїти Шан. Автора — хоч ми стоїмо осторонь цілої справи, звязаної з унійною акцією, — що український шовінізм щойно в пеленках, що йому ще дуже далеко до старого, випробованого шовінізму польського — і тому він для „*obrzadku*“ не дуже небезпечний. Весь шовінізм тієї унійної акції, яка ведеться на українських областях, лежить хіба в тому, що вірним виголошується проповіді в їх рідній, українській мові. А проповідь у рідній мові вірних, це хіба не деструктивний, але зповни конструктивний чинник. Про те, щоби той „шовінізм“ не прибрав гостріших форм, дуже пильно дбають ті, чийї юрисдикції акція підчинена.

Дальше Автор виступає з правдивими ревеляціями про нас і нашу Церкву: „Справу комплікує ще й те, що українізація *obrzadku* створює найдивачнішу ситуацію: — побіч української греко-католицької Церкви твориться український *obrzadek*!.. Нонсенс“. Ми теж твердимо, що те все, що тут Автор наговорив про нашу Церкву і український *obrzadek* — це справжній нонсенс.

„Тому не диво, — пише далі — що заедно з'являються чутки про наради у Львові на тему підчинення греко-католицької Церкви Комісії *pro Russia*. — А тимчасом *obrzadek wschodni* має стати Церквою Українців, що орієнтується не на Львів, (очевидно, бо се булоб дуже небезпечно для *obrzadku*! — наша завв.) а на Київ“.

Нема то, як бути „істориком“! Тоді можна все знати, навіть такі річі, про котрі нікому й не сниться. А Комісія *pro Russia* ще й тепер не дає Авторowi спокою. Не даром сказав Св. Отець, що про неї ніде у світі не ведеться дискусій, а тільки в Польщі.

Ще капітальніше говорить автор про „шовінізм“ білоруський. Після повних кпин завваг і вступних відомостей про білоруський „шовінізм“ в *obrzadku*, Автор пише: „Старання плекання білоруського шовінізму, як руху, спрямованого проти Польщі, не доведе до нічого, бо піпхне тільки в напрямі Мінська. Принимання східного *obrzadku* тільки на те, щоби згодом створити те, що вже зроблене в Мінську і відного Білорусина не потягне“.

Бідні ті Білорусини! Ще до національної свідомости як слід не дійшли, а вже хорують на шовінізм.

І так, ціла унійна акція, цілий *wschodni obrzadek*, що повинен об'єднувати всіх християн в Польщі до боротьби із большевицьким безбожництвом — на думку Автора —

сама орієнтується на большевицький СРСР. Москалі wschodniego obzrądku на цілу Росію, Українці на Київ, Білорусини на Мінськ. Одним словом — ціла унійна акція, це якась большевицька інтрига.

Ось правдиво „християнська“ оцінка акції над здійсненням великої церковно-релігійної ідеї!

І твори тут протибезбожницький фронт! Гр.-кат. Церква слаба, православна слаба, obzrądek скомпромітований — остає хіба один тільки римо-католицький Костел.

Тому зі смутком кінчить Автор ту частину своєї статті: „І так перед суцільним, міцним фронтом большевицького безбожництва стоїмо поріженні... Недовірливо споглядаємо один на другого, — в найліпшім разі обмежуємось до гарних слів і нещирих жестів братерства“ — ... а ми додалиб: та до писання таких статей, які родять нехоть і недовіря до всего того, що під цим оглядом повинно нас обєднувати.

Із свого завдання — створити в теорії один спільний християнський фронт, вивязався Автор фатально. В його статті самі тіни й негачія, ніодного промінчика світла, ніодного позитивного явища! Його, автора проєкту спільного „християнського фронту“ іритує навіть слово „християнин“ і тому кпить собі з альбертинських ОО. Єзуїтів, що такого слова ужили!

І тому в кінцевих виводах статті Автор здержує розмах своєї первісної концепції і замість творити спільний фронт, радить перш усього усталити відношення до православної Церкви (негативне чи позитивне), при чому сам є за братерством католиків з православними, та горячо пропагує взаїмну прихильність, зближення і пізнання обох Церков, бо шлях до зєднання веде тільки через зближення. А церковне зєднання — супроти завзятої борби червоної зізди з Хрестом — набирає нині виїмкової актуальности.

Х.

З унійних справ

Смерть протоігумена ОО. Єзуїтів східного обряду.

Дня 23. березня 1933 помер в Альбертині, осередку новоунійної акції на білоруських землях в Польщі, перший протоігумен і настоятель т. з. „східної місії“(?) ОО. Єзуїтів, що прийняли византійсько-словянський обряд, о. Володимир Пйонткевич. Уроджений в Галичині в 1865 році, вступив молодим, 15-літним хлопцем до Чину ОО. Єзуїтів, де в р. 1899 зложив обіти. Занимав в Чині різні становища: був професором латини в гімназії в Хирові, суперіором у Львові, провінціалом, а вкінці першим провідником східної вітки Чину, яка веде, як відомо, від кількох літ унійну акцію на укра-

їнсько-білоруських областях польської держави і має свій осідок в Альбертині б. Слоніма, в новгородському воєвідстві. Останні роки свого життя присвятив Покійник праці над поширенням і поглибленням унійної акції на згаданих землях, яку там започатковано ще в 1923 році. Приїхав до Альбертина в 1925 р., вже як священник византійського обряду, і взявся з великою енергією за організацію східної вітки Чину та угрунтовання ідеології новоунійної акції. Ця ідеологія, оперта на приписах і вказівках Апост. Престола, розроблена і оформлена ОО. Єзуїтами, прийнялася загальною в цілій акції. Що торкається обрядових форм, яких має придержуватися нова унія, то, як відомо, ця ідеологія стоїть на дуже ригористичнім становищі, не допускаючи до ніяких обрядових іновацій та стараючися трактувати унію, як дійсне об'єднання двох розєднаних частин одного церковного організму під юрисдикцією римського папи. Таке розуміння унії викликало у всіх, хто зв'язував з нею реалізацію деяких своїх національно-політичних цілей, сильний спротив і завзяті атаки, так проти самої унійної акції, як і проти ОО. Єзуїтів східного обряду зокрема. Підношувано проти них різні неслухні закиди, навіть інсинуації, висмівано їх роботу та закидувано їм просто державну зраду.

Покійний о. Протоігумен мусів тому виступати в обороні цілої унійної акції — і вів її головню на сторінках польської преси, а також в окремих публікаціях. Був дуже талановитим публіцистом, мав острю, а при сім незвичайно ніжне перо, повний спокою і такту, так що перед його аргументацією — чужою всякій неправді і крутарству — мусів замовкнути і найбільш злорий противник.

Брав дуже активну участь в Пінських унійних конференціях, виступаючи рішучо й безоглядно проти всяких польонізаційних чи латинізаційних елементів, що їх деякі учасники конференцій намагалися увести до нової унії.

Як протоігумен східних ОО. Єзуїтів відносився до нашої гр.-кат. Церкви прихильно і з нетаємною симпатією, цінячи високо наше духовенство, головнож Достойну Особу митрополита Шептицького. Розумів добре, яку ролю може відіграти наша Церква в широко закресленій унійній акції на словянським Сході. В цім розумінню підніс на останній унійній конференції в Пінську, у вересні 1932 року, велику вагу і значіння, яке для унійних змагань, тепер і в будучности, має і матиме гр.-кат. Богословська Академія у Львові, центр католицької науки на словянським Сході і на Його внесення зїзд переслав Академії з нагоди її ювілею щирі привіти і побажання.

Помер Покійний, як жовнір на стійці, в церкві, куди прийшов — хоч уже дуже хорий — вислухати св. Літургію.

Похорони Покійника відбулися в неділю 26. березня в Альбертині. Взяли в ньому участь Преосв. єпископ Чернецький, делегат митрополита Шептицького і Богословської Академії у Львові — о. ректор Й. Сліпий, провінціал ОО. Єзуїтів з Варшави, ректор папської дух. семинарії в Дубні — о. Домбровський, численне духовенство обох обрядів і маси вірних. По відправленню єрейського похорону виголосили прощальні слова: Преосв. Чернецький по російськи, о. ректор Сліпий по українськи, декан рим. кат. обряду о. Свірковський по польськи, а о. Нєманцевич, Єзуїт східного обряду по білоруськи.

Зі смертю Покійного молода унійна акція стратила в короткому часі (перед роком помер бл. п. еп. Лозинський) другого, найвизначнішого свого Працівника, що з молодечим запалом і неслабнучою енергією взявся на склоні свого життя за реалізацію Христового заповіту „Да всі єдино будуть“. В. Й. П.!

Свіже число Oriens-у за місяці березень — квітень вийшло на початку квітня ц.р. Воно добре представляється, багато в ньому статей на історичні й актуальні теми (Віднова унії на Підляшшу, Давній проєкт завести Єзуїтів східного обряду, Початки і розвій Альбертина, Генеза папської семинарії у Вильні), з ділянки канонічного права, є й трошки полеміки (Довкола Oriens-у, пера самого редактора, о. Урбана, Довкола „афери“ о. Дайбнера, Сплетні про Синковичі), дуже спокійної та культурної, вкінці багатий відділ хроніки. Покійний архієпископ Маньковський (помер у квітні цього року в дорозі, вертаючи з похорону перемиського латинського єпископа Новака) помістив і в сім числі статтю під заголовком „Uczuciowe momenty w zwalczaniu Unji“, в якій взиває до взаємної пошани обох обрядів катол. Церкви та до взаємної участі духовенства в богослуженнях другого обряду. Та найцікавіше з цілого числа — це пастирський лист виленського латинського архієпископа Ром. Ялбжиковського з 11. лютого 1933, в якому він боронить нову унійну акцію перед неоправданими закидами, що їх з різних сторін проти неї підносять та взиває вірних — всіми силами й середниками її попірати. На цей лист усі прихильники унійної ідеї давно чекали.

В числі кілька ілюстрацій. Отсе число Oriens-у необхідно прочитати кожному, хто цікавиться питанням так давньої, як і теперішньої унії.

Підляшський єпископ лат. обряду др. Генр. Пшездзецкий видав відомий свій пастирський лист п. з. „O gracy unijnej w Polsce“ другим, доповненим виданням — накладом Польської католицької пресової Агенції (К. А. П.) у Варшаві.

Відозва

Богословського Наукового Товариства

16. грудня 1933 минає 10 літ від заснування Богословського Наукового Товариства, одинокого українського товариства, що займається перш усього богословською наукою.

За час свого існування Товариство гідно сповняло і сповнило своє завдання: „гуртувати в українськiм народі наукові богословські сили, плекати богословську науку, дбати про висшу богословську освіту Духовенства“ (2 а, б, в Статута). Доказом нехай послужить факт, що в Товаристві є вже згуртованих 31 дійсних членів, яких обов'язком є научною роботою причинитися до розвитку Товариства і поява 10 томів наукового журналу „Богословія“, з яких кожний том має пересічно 300 ст.; в цих томах поміщено около 85 научних розвідок і статей, з яких около 50 було присвячених темам з нашої історії або опрацюванню питань, які безпосередно торкаються нашої Церкви; доказом є також 13 томів зі серії „Видання Богословії“ та 5 томів зі серії „Праці Богословського Наукового Товариства“, а вкінці і бібліотека Товариства, яка нині начисляє звиш 10.000 томів. Осяги Товариства, як вже з цих кількох дат видно, мимо дуже скупих фондів і матеріяльної скрути, значні. Тому й не диво, що нині Богословське Наукове Товариство і його видання тішаться доброю славою у наукових кругах у нас і закордоном.

Своєю дотеперішньою діяльністю та високими завданнями, які собі Товариство поставило та гідно сповняє, Богословське Наукове Товариство заслугує вповні на моральну і матеріяльну підтримку не тільки українського духовенства, але й цілої нашої суспільности. З нагоди десятиліття існування і успішної діяльності Товариства, повинно збільшитися число його членів; крім цього десятиліття успішної діяльності Товариства повинно бути нагодою до створення фонду Богословського Наукового Товариства, щоби нестаток матеріяльних засобів не спиняв видавничого розмаху Товариства.

Тому Рада Богословського Наукового Товариства звертається з горячим зазивом до духовенства і цілої суспільности:

Вписуйтеся в члени Богословського Наукового Товариства!

Складайте датки на видавничий фонд Богословського Наукового Товариства.

Вписове виносить 2 зл.

Членська вкладка виносить зл. 12, — вона є для члена рівночасно передплатою на журнал „Богословія“.

Звичайним членом Товариства може бути кождий католик з висшою освітою* і кожда культурна інституція (в краю і за границею), які цікавляться богословською наукою і бодай матеріальною підтримкою хочуть причинитися до дальшого розвитку Товариства.

Львів, дня 12. березня 1933 р.

Рада „Богословського Наукового Товариства“:

о. рект. Др. Іосиф Сліпий	о. крил. Василь Лициняк
голова	відпор. Митр. Ордин.
о. мітр. Алекс. Бачинський	о. дек. Др. Тим Мишковський
гол. фільос.-догм. секції	гол. бібл. секції і відп. Бог. Виділу
о. крил. Леонід Лужницький	о. крил. Юліян Дзерович
голова істор.-прав. секції	голова практ.-богосл. секції
Др. Константин Чехович	о. Др. Лев Глинка
секретар	скарбник
о. Др. Микола Конрад	
директор бібліотеки.	

||||||||||||

Некрольог

О. Тома Бородайкевич ур. 5. VIII 1865 р. в сел Вільхівка, пов. Долина, син о. Михайла і Марії з Бобикевичів — з родини священичої з прадіда (о. Діонисій, котрого фотографію має рідня, характеристична пам'ятка не лише для родини, але й загального значіння — як тип нашого священика).

Народну школу розпочав о. Тома в Бережанах зі захованням і пильністю взірцевою, як свідчать свідоцтва. „Обовязкову науку“ — як зазначено на свідоцтві — покінчив в Станиславові — взірцеве заховання, витривала пильність, дуже добрі поступи. До гімназії ходив у Станиславові, де скінчив 6 клас з відзначенням і першою льокацією, як тоді класифіковано. Сему і осьму класу скінчив в Золочеві з відзначенням і там з відзначенням здав матуру 20/7 1887 р. На теологію вступив по матурі 1887—1891 у Львові і покінчив її як еміне́нтист. (В часі війни 1917—1919 студіював на університеті у Відні право і вибрані питання з історії і філософії).

Рукоположений 1893 р. в селі Рудниках, в часі візитації бл. п. кардинала Сембратовича, котрий мав йому сказати: „У тебе все не так, як в інших, навіть ординація!“

Перше Його місце було в Лопатині, в тестя, бл. п. Льва Джулинського редактора „Посланника“ і „Місійних книжочок“, куди дописував і Покійник Відтак був завідателем в Калагарівці, де через півтора року працював з посвятою в часі холери 1895 р.; в Вертелці через

рік, а відтак парохом в Шишківцях 1896—1890, де не було школи, але Покійник збирав дітей і молодь у своїй хаті, учив їх читати, писати й рахувати, заложив Брацтво для старших, Брацтво Тверезости і за ту працю дістав похвальну грамоту від митрополита Юліяна Куїловського 1899 р. В тім році дістав катихитuru в жіночій школі, виділовій і народній, в Тернополі, 1900 р. катихитuru в українській державній гімназії, 1903 р. призначення за працю від Шкільної Ради Краєвої у Львові, 1905 р. наділений митрополитом Андрієм Шептицьким крилошанськими відзнаками, 1907 р. дістав титул професора, 1910 р. катихитuru в реальній гімназії, в часі війни у Відні як іспитувач у всіх реальних гімназіях при maturі, 1930-32 катихит коедукатійної гімназії „Рідної Школи“, звідки, як казав, мав найкрасші спомини зі свого учительського звання.

Знаменитий проповідник, реколектант для народу, раз давав реколектії для священників в Тернополі, був провідником місій в ювілейнім році св. Йосафата (був у Відні при отворенню привезених мощів св. Йосафата), заложив Марійське Товариство Пань в Тернополі, заініціював оснування Марійського Т-ва Слуг, заложив Марійський Союз в гімназії „Р. Шк.“ в Тернополі. (В тій школі діставав 120 зл. місячно, але всі ті гроші повертав ученицям на одіж, оплату за науку та на відживлювання), любив мистецтво. Пробував пера в поезії, лишив в рукописі віршом писані для спопуляризованя „Правди вічні — всім помічні“ в честь св. Йосафата. Видно, що був його почитателем, хоч незвичайно велике почитання мав до Пр. Діви Марії і Евх. Ісуса.

До якогось часу вів якесь священиче Т-во, але невідомо напевно, яке. Здається, чи не літургічне. Його веде тепер о. кан. Теодор Цегельський в Струсові.

„Українська Молодь Христови“

ЗАКЛИК

За благословенням Високопреосвященних Владик Галицької Провінції приступив „Діловий Комітет“ до організації Свята „Українська Молодь Христови“. Цим Святом започатковує українська католицька Церква і її вірні Святий Рік, ювілей 1900-ліття установлення Пресв. Евхаристії, Христових Мук, животворної Його Смерти і Світлого Воскресення. Високопреосвященні Владики Галицької Провінції запросили спільним пастирським Посланням з дня 1. бе-

резня 1933 р. усіх Вірних, а перш за все доростаючу Надію Української Нації, Молодь, до участі в Святі. На це запрошення і на вступні зазиви та приготування „Ділового Комітету“ зголосилися десятки тисячі молоді і їхніх родичів з усіх сторін Галицької Провінції.

Ось у висліді цих вступних праць та для уможливлення плянового переведення самого Свята „Діловий Комітет“ подає у загальних зарисах до прилюдного відома програму Свята, яка в поданих точках уже дефінітивно обов'язує:

Субота 6-го травня: Від 5-ої год. вечером посвячення прапорів, молебні і сповідь учасників Свята у всіх церквах Львова.

Неділя, 7-го травня: О 7. год. рано поляв Архієрейська Служба Божа зі спільним св. Причастям на площі „Сокола Батька“, Звідти маніфестаційний релігійний похід вулицями Львова, якого завданням буде відвідати чотири Церкви: СС. Василянок при вул. Зибликевича, церкву Успення, св. Спаса і св. Юра. Коло церкви св. Юра заприсяження Української Молоді на вірність Христови і торжественне закінчення Свята.

О 4-тій год. після обіду секційні засідання з рефератами для делегатів молоді в церкві св. Юра, Успення, св. Духа, св. Спаса і в гімназії СС. Василянок.

О 7:30 год. вечером Академія у Великому Театрі.

Неділя, 14-го травня: У кожній парохії Галицької Провінції і всіх земель, де живе український нарід, заприсяження Української Молоді на вірність Христови.

Подібні інструкції оголошується окремо.

У переломовій і повній трагічній поваги хвилині нашого існування заприсягне Українська Молодь свою вірність Христови і так в особливий спосіб віддасть поклін Небесному Цареві. Присягою запалить ентузіазм у своїх серцях та підбадьорить серця старших, втомлені довголітньою боротьбою за краще існування.

Хай у Святі-„Українська Молодь Христови“ об'єднаються всі віруючі Українці! Хай створять непоборну стіну для захисту Христової віри в життю Українського Народу, скріплення релігійних і моральних основ його існування і для побідного проходження його історичної Голгофти!

Від Тебе, Українська Молоді, Твого запалу, солідарности й організованости залежить, чи релігійно-національна маніфестація 6, 7 і 14. травня додасть цілючої сили, так потрібної нашому народові. Хай Твоя присяга, зложена на Вірність Христови у 1900-ліття Його Мук, Смерти і Воскресення, буде присягою Твоєї вічної готовости понести жертву для Бога і Народу!

Українська Молоді, ставай під прапором Христа!

З Богом готовсь!

дільського, архієпископ Петро Маньковський, що був по приїзді до Польщі членом капітули в Луцьку, а в суботу 22. IV помер бувший тарнівський єпископ Валєнга, який недавно зрезигнував і діставши з Риму титул архієпископа, перебував в монастири ОО. Редемптористів в Тухові, де і помер.

Новий примас Еспанії. Становище примаса Еспанії від часу, як підчас революції в Еспанії, перед двома роками, прогнано з краю архієпископа з Толєдо, кард. Сегура, було необсаджене. Цими днями папа іменував на становище архієпископа в Толєдо, який є одночасно примасом Еспанії, єпископа з Таразони, Ісидора Goma у Thomas. (КАР).

Турецькі реформи. Царгородські часописи подають, що рішенням турецької влади слово „Аллах“ має бути заступлене первісним турецьким словом на означення божества „Танрі“. Коран має бути читаний тільки по турецьки, а не — як дотепер — по арабськи, також і традиційна молитва турецьких годжів — „Аллах акбар“ (Бог є великий) має бути виголошувана по турецьки „Танрі улюдур“. Комісія, що має нагляд над всіма мечетами, зарядила, щоби духовенство вивчило ті нові богослужбові тексти.

Святкування ювілейного року у православних. Сербський св. Синод видав окрему покайну молитву, котру маєтья відчитувати підчас Сл. Божої, зараз по Євангелію. Відчитування тієї молитви стоїть у звязку з пастирським посланням сербського патріярха Варнави, який проголосив 1933 рік (аж до Великодня 1934) „роком покайння“, як памятку 1900 річниці смерти Ісуса Христа. З цього приводу відбудеться ціла низка паломництв до Палєстини і до всіх важніших сербських монастирів. В Сремських Карлівцях буде виходити спеціальний місячник під назвою „Покајни народ“, де будуть оголошувані всі ювілейні торжества і маніфестації, уряджувані св. Синодом.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

З друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Тел. 14-98.

Чи ви вже знаєте, що часопис для дітей
і молоді

„Наш Приятель“

редагований в релігійному та патріотичному
дусі,

знизив передплату на два золоті за весь рік?

Поспішіться отже і заprenумеруйте для своїх дітей цю
милу газетку з гарними ілюстраціями, виховуючими
оповіданнями й цікавими віршиками.

Досі розійшлося в світ звиж мільон примірників цієї
пожиточної газетки.

Замовляйте, висилаючи одночасно гроші, по адресі:

„Наш Приятель“, Львів, скритка постова 108.

(Контo ПК0. Варшава 152.518)

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

Спілка з обмеженою порукою

Львів 16, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 108 А.

Численні признання за добірний товар. Диплом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно,

горить довго і визначається великою твердістю.

Жадайте цінників.

**НАЙЛІПШІ ДЗВОНИ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинокі українська кооператива**

„ДОСТАВА“

В СВОЇХ СКЛАДАХ: ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20.

Перемишль, Костюшка ч. 5., Тернопіль, вул. Пілеудського ч. 6.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11. І п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі інші фірми з церковними речами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є однією кооперативною, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви.

З цих причин заслуговує на повне довіря і попертя.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7.50 зл., чвертьрічно 3.75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

З М І С Т:

	стор.
В гору серця!	169—172
<i>Митрополит Андрей:</i>	
Літургічні символи Христа	172—175
<i>о. Др. Г. Костельник:</i>	
Крижівська єпархія	175—181
<i>о. Ст. Хабурський:</i>	
Діточі садки—захоронки і ми	182—185
Українська Молодь Христови	186—192
<i>о. Н. Павлосюк:</i>	
Православні Українці на студіях у Львівській Богословській Академії	193—195
Вісти з наших установ	195—201
З концертної сали	201—203
Нові книжки	204—205
Всячина	205—208

З нагоди 50-ліття існування Братства Входу в Храм Пресв. Богородиці при Львівській гр.-нат. Духовній Семинарії та в пам'ять основника Братства випустила „Аскетична Бібліотечка“ книжечку під заг. „о. Ісидор Дольницький...“ а яку Адм. „Ниви“ дістала до розпродажі в ціні зл. 1-70 враз з пересилкою. Прохаємо замовляти

АДМІНІСТРАЦІЯ „НИВИ“
Львів, вул. Коперника 36.

П
Р
О
П
О
В
І
Д
И

В Адміністрації
„НИВИ“
Львів, Коперника 36.
можна набути
брошуровані річники
ПРОПОВІДЕЙ
друкованих як додаток до
„Ниви“ за р. 1930, 1931 і 1932
по ціні зол. 3-—
з поштовою пересилкою.

П
Р
О
П
О
В
І
Д
И

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7-50 зл., чвертьрічно 3-75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чеховеkonto: 151.092

В гору серця!

Українська молодь цілої Галицької гр.-кат. церковної Провінції віддала в суботу і неділю, 6. і 7. травня ц. р. у величавий спосіб маніфестаційний **поклін Христови** — на спомин 1900-ліття Його терпінь і пролитой за наше спасіння Його Крови — а одночасно зложила присягу на вірність Його заповітам.

Перший такий вияв відданости Христови у цім Святім Році не тільки в нас, але мабуть і в цілому католицькому світі! Вияв, який сколихнув цілим народом, та усіх зневірених, прибитих, байдужих підняв у гору, а ворогам показав, що українська молодь і загалом ціла українська суспільність визнає своїм найвищим Володарем Христа і на шляхах свого особистого і громадського життя ставить дороговкази, що виростають з Його науки. А вияв був такий спонтанічно-могучий і такий маєстатично-гарний, що всі вороги — „імже ність числа“ — мусіли у німій люті замовкнути, чуючи, як з грудей стотисячної, зорганізованої маси нісся подих сили і надії на перемогу, опертої на вірі в Бога. — „З нами Бог, розумійте, язичи!“

Велич Свята осягнула такі розміри, яких досі ще не бачила Галицька Земля. Чудові, незабуті картини Свята не скоро щезнуть з пам'яті учасників!

Над прастарим княжим городом Льва, через два дні, нісся золотий гомін найвищих і найблагородніших релігійно-національних почувань стотисячної маси, що зійшлася і зіхалася з усіх кінців Галицької Волости, — гомін, підси-

лений радісними звуками дзвонів усіх львівських церков, в якому могучим акордом звеніли всі радощі і смутки і ще досі незаспокоєна туга Страдального Народу. Стрепенувся прастарий Львів, заграла в ньому свіжа, молода кров, почув він у бадьорих кроках тисячної маси силу тієї Землі, серцем якої він являється, завітчався сотнями жовто-голубих прапорів, тисячами чудових народніх строїв, загомонів рідним словом і рідною піснею. Ожив Львагород, забилося живіше його серце, бо на вулицях його зявилися — наче зіпд землі — постаті, давно у такій масі невидані, розвіялась легенда про те, що... нас нема, що віра народу ослабла.

А на горі, над містом знімався гордо, задивлений у небо, храм св. Юра, що в день — замаєний зеленню і прапорами — купався в проміннях золотого сонця, усмінений радістю і щастям, а в ночі горів тисячами електричних вогнів, як великанське багаття, в якому наче горіли сердечні мольби і благання цілого Народу та неслись перед престол Христа-Царя.

Або чи може хто забути той недільний ранок, коли усіми львівськими шляхами, з усіх залізничних двірців, львівських і підльвівських, ішли маси молоді з прапорами в руках, а піснями на устах на площу „Сокола-Батька“ — наповнюючи вулиці Львова якимсь невиданим досі чаром?! А площу „Сокола-Батька“, — залиту людською масою, в очах якої, мимо важкої дороги і невиспаних ночей, горів святий вогонь великого релігійного і національного підйому, — закосичену блакитними мов усмінене небо прапорами, розмолену і розспівану чудовими співами нашої св. Літургії, гремучу короткими та рішучими словами святої присяги?!... А вкінці — той величавий, небачений ще у Львові похід із площі, під гомін пісень, під ритм твердих, бадьорих кроків машеруючих, під оклики та оплески захопленої публіки, аж на площу св. Юра, де Архипастир нашої Церкви, Митрополит Андрій, оточений обома львівськими Владиками, духовенством, членами Ділового Комітету Свята та найвизначнішими провідниками народу, благословив учасників Свята?! Чотири години ішов похід, у зразковім порядку, рівно, складно, бадьоро, милуючи очі глядачів.

Чудові, незабуті картини, що наповняли гордістю серця і витискали з очей сльози радості!

І хочби свято „Українська молодь Христови“ не дало нічого більше понад се, а залишило в серцях учасників і тих, хто його бачив, тільки чарівний спогад на той чудовий соняшний промінь, що розсвітив і озолотив, бодай на хвилю, нашу понуру дійсність та підніс нас на дусі, вливаючи в серця нові надії — то вже ціль його була би осягнена.

Та Свято дало нам ще щось більше!

Перш за все показало своїм і чужим, що український нарід Галицької Волости, а передусім його надія — молодь — мимо сконцентрованого наступу на її душу з боку різних „опікунів“ — остала вірна Христови та що в її серці палає велика релігійна і національна свідомість, а в парі з цим великі громадянські чесноти (так дуже цінні в нинішніх часах), як: карність, послух для провідників, організованість, жертва для високих ідей. Мимо неперемінливої агітації проти участі в Святі, мимо різних перепон, що могли зломити і найбільшого ентузіаста — молодь із питомою їй енергією подалась до столиці різними шляхами, одні пішки (десятки миль!), другі підводами, а ще інші залізницею і то в такій масі, що всіх задивувала. Ніщо не було в силі її спинити. Вона йшла наче лавіна зі стихійною силою. І хоч ноги від довгої ходи вкривались ранами і міхурами, вона йшла, бо з уст її провідників упав такий зазив і так казала її релігійна і національна совість. Це і найбільша цінність Святи!

А друга цінність це те, що Свято дало черговий доказ великанської праці нашого духовенства для народу. Ціле Свято це вислід спільних зусиль цілого духовенства, починаючи від наших Єрархів, а кінчаючи на наймолодших сотrudниках і кандидатах духовного стану. Це справді наш труд, наші старання, це блискучо зложений іспит із нашої довголітньої праці, тихої і невиспучої. Свято показало кождому наглядно, що наша Церква представляє велику силу, що вона має великий організаційний розмах і великий вплив на вірних ще й нині, у ці безприкладно важкі часи, що вона — мимо шаленої агітації ворогів, які за всяку ціну хочуть підірвати її авторитет та позбавити впливу на нарід, — велика творча сила. Вона веде не лиш чисто релігійну працю серед народу, не лиш будує Христове царство, але під її крилами знаходять захист усі здорово думаючі національні елементи, що опираючи свою ідеологію на Христовій науці, — поруч із духовенством, ведуть позитивну народню працю.

І сі елементи зрозуміли як слід значіння і вагу Церкви для народу і жертвували теж і свою працю та свої ширі труди для того, щоби Свято не тільки як слід зорганізувати, але щоби воно випало по змозі як найвеличавіше.

Це повинні затамити собі добре й усі її вороги!

Ось дві найбільші цінності святи! Велика релігійно-національна свідомість нашої молоді та її велика потенційна енергія, — і творча праця духовенства для народу та великий вплив Церкви на народні маси.

І сі дві цінності мусять бути як слід використані, коли Свято має досягнути ту ціль, яка в першу чергу була намічена. Бо суть Святи не лежала виключно тільки у хвиливі

маніфестації нашої вірності Христови, маніфестації хоч би й якій чудовій і ефектовній! Свято має дати почин до організації молоді, організації зовсім аполітичної, вміщеної у рямці Католицької Акції, яка має стати нам до помічі у виконуванні наших завдань, що входять в круг нашої душпастирської праці, а далі й нашої національно-культурної діяльності.

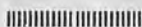
По святочнім зриві мусить прийти сіра і буденна праця біля організації нашої молоді, а її має виконати не хто інший, тільки ми. Запал і посвяту молоді, її велику релігійну і національну свідомість та її вірність Христови мусимо скріпити, вбираючи її в організаційні форми, та створюючи з молоді правдивих **лицарів Христових**, готових на кожний заклик стати до бою за Христові ідеали, за належні Христови права серед наших родин, серед наших громад, серед наших товариств і установ, серед цілої нашої суспільності. Так зорганізована молодь розжене ті „тьмаві мряки“, отруйні своїми безбожницькими і неморальними кличами, що втискаються до наших, духово досі здорових сіл та прочистить задушливу атмосферу, обновляючи усе в Христі!

Ось величне і вдячне завдання, що його ставить перед нас сучасна хвиля, а реалізацію якого започаткувало Свято Молоді! Вимагатиме воно від нас ще багато важких зусиль, багато жертвенної праці й великого гарту духа, але ми це завдання виконаємо! Чимало великих діл довершили ми для народу, довершимо і це, під сю пору найкрасше діло — на славу Христови і на спасіння народів!

Тому в гору серця!

Не біймося труднощів, не лякаймося ворогів, бо „З нами Бог, разумійте язици!“

Редакція

МИТРОПОЛИТ АНДРІЙ

Літургічні символи Христа

Нерукотворена ікона Христа

До літургічних символів Ісуса Христа треба зачислити на другому місці **сонце**. Воно є літургічним символом для відвічної християнської практики, молитися до сонця, яка на Сході стала підставою літургічного припису ставляти церкви так, щоби престол був звернений до сходу сонця¹⁾. Сонце, вжите як символ Христа, не приходить вправді без-

¹⁾ Ut sacra...; Порівняй те, що про молитву до сходу сонця пише св. Тома II a II ae Qu. 84 art. 3 ad 3, наведений у моїй книжечці „Божя мудрість“ стор. 70.

посередньо у св. Письмі, однаке можемо його зачислити до об'явлених символів, для назви Сходу, даної пророком Захарією Месії¹⁾.

Ця назва Месії спирається на порівнянню Христа зі сонцем. Тому правильно у наших літургічних книгах Христос є названий Сонцем правди²⁾, що рівно добре може бути взята з назви Месії у Захарії³⁾, як і з цього твердження св. Йоана⁴⁾, що Бог є світлом, або з назви, даної Христу Захарієм, батьком Предтечі — „схід з висоти“⁵⁾. З самої природи річи сонце є таким наглядним образом Ісуса Христа, що вже ця причина оправдувала би цілком ужиття сонця яко символу.

У цій святій іконі Христа є представлених стільки прикмет Ісуса, що — треба признати — не може бути певнішої та ліпшої ікони. Вона у матеріальному життю справляє те, що представляє з огляду на духовне життя. Як Христос дає життя душам, так сонце дає життя всякому живучому створінню. Христос, як те сонце, „просвічує всякого чоловіка, грядучого в мір“. Христос, цей образ Божого милосердя, робить своє спасіння приступним для добрих і злих, так як Бог каже своєму сонцю присвічувати добрим і злим. Його наука, як проміні сонця, просвічує увесь світ і безмірні простори неба, а причиняється до росту найменшої травички, найменшої комахки, обтулюючи їх наче ніжною любовю. Ніяка ікона, виконана людською рукою, не дасть поняття й не представить величі Христа, Його Маєстату, Його слави так як ця ікона. Ніяка не представить так, хочби й як приблизно, усіх „скарбів мудрости й розуму“, що містяться в Ісусі Христі; ніяка ікона не представить тієї прикмети Христа, що в Ньому є „всі скарби премудрости й розуму“.

Не думаємо, щоби яканебудь ікона дала яке поняття про повноту Божу, якою вона є в Христі; ніяка не порушить цього характеру Христа, що є відблеском Божої слави. Врешті ніяка ікона не віддасть цього, що й людська бесіда ледви може висказати: таїнство Евхаристії. Сонце представляє Пресв. Евхаристію не лише в тім, у чім воно є образом Христа; воно представляє Христа, даючого себе, Христа — корм душі. Бо й пшениця і вино є — оскільки це можливе в матеріальних створіннях — повні сонця як Евхаристія є присутністю Христа. Пшениця, так само, як виноград, є — я сказавби — дітьми сонця, сонцем виплєкани, викохані, вони кормляться ним, у них вся сила, тепло і світло сонця, непонятними для нас способами, є неначе

¹⁾ Захарія, гл. VI, ст. 12.

²⁾ Н. пр. тропар на Різдва Хр., на Стрітєння, перший тропар I. часа.

³⁾ I. cit.

⁴⁾ Йоан I, 5.

⁵⁾ Лука I, 78.

заскарблені, вона є наче скарбницею, переповненою світлом, теплом, силою та діланням сонця. Крім цього сонце є найзвершеннішою іконою Христа, яко особової Божої мудрости, яко мудрости, що сама собою є іпостасною (*auto-sophia* — *sapientia subsistens*).

Всі ці прикмети Христа треба нам невпинно нагадувати собі, як безупинно пригадуємо собі безмежну любов Христа, що й є представлена життєдайним сонічним теплом. Як часто памятаємо через усі наші недостачі й недуги на характер Христа яко Божого лікаря, яка то прикмета знов є представлена в сонці на правду Божим способом. Атже нема ні лікаря, ні ліку над сонце. Тому цей символ і його практичне і літургічне примінення — молитва, звернена до сходу сонця, повинна мати велике значіння у християнським життю. Люди, що, як у нас, люблять ставляти скрізь по дорогах хрести, що так цінять ікони, що в кожній хаті розвішують їх по стінах, не можуть не знаходити особливішої потіхи в тій думці, що ікона Христа день в день благословить їх ниви, їх край, їх батьківщину — а благословить навіть тоді, коли люте переслідування безбожників хотілоб стерти з лиця землі останній слід Христової науки й Христової подоби. Думка, що нерукотворена ікона Спасителя, завішена на високому небозводі, з любовю й милосердям споглядає на нашу бідну закрівавлену Україну, і — наперекір людській злобі — дає людському серцю заховувати почування надії — не може не бути потіхою в найтрудніших і найгірших часах.

Думаю, що в багатьох іще інших причинах можна знайти в іконі небес представлене Сонце-Христа: сонце окружене планетами, що світять не своїм, а соняшним світлом, а Христос окружений Апостолами, що їх наука є наукою Христа.

Сонце на небі світить серед зір, що їх Ап. Павло порівнює до Святих: „Звізда від зізди ріжниться блеском“¹⁾.

Царство сонця, так само як царство Христа, не з цього світу. Сонце закривають хмари, так як наші пристрасти й ухиблення затемнюють перед нашими очима пізнання Христа. Сонце являється і знову заходить — Христос веде душу потіхами і смутками, добром і терпінням.

Сонце приносить радість, життя та щастя, так як Христос є радістю Святих і ангелів в небі.

Врешті сонце є може самотнім можливим зображенням безконечної Тайни, що її висказуємо словом Богочоловік. Це слово, що в якімсь непонятім й невисказанім скороченню містить у собі все, що висказане всіми книгами Старого і Нового Завіту. Це слово, що його й ангели лише

¹⁾ I Кор. XV, 41.

вчасти розуміють, є висказуване, зображуване цим небесним тілом, що є на небі, а без якого нас на світі не було би, що є в безконечности від нас віддалене, а до нас приходить і заглядає у віконце нашої нужденної, маленької хатини; воно в небі і з неба, а „відвідує нас, щоби „просвітити нас, що сидимо в темряві і тіни смертній“¹⁾. Воно в коротенькій хвилині переносить нас з ночі у день, так як Христос переносить нас зі смерті в життя; воно весь світ переминає, як наука і благодать Христа.

Без нього не можемо нічого вдіяти, як і без благодати Божої. Воно таке безмежно гарне і миле, що не можна його бачити і не полюбити. Воно таке добродійне, наче само життя, однак страшно, коли палить — так як Христос лежить на упадок і повстання многих²⁾.

Схід сонця вже в думці обох пророків Захаріїв є символом втілення Божого Сина, а з того й символом Богоявлення — Епіфанії. Є також і символом Воскресення — так як захід сонця є символом Христової смерті. Думаю, що в багатьох інших причинах можна би знайти сторони, в яких сонце є вірним образом Ісуса Христа.

Коли зважиться, що цілий матеріальний і зовнішній світ є лише зовнішньою лушиною, що покриває всотеро більші світи, ідеї, що в порівнянні зі світом ідей світ матеріальний є лише далеким відблеском, тінню правди, тоді сонце представиться нам передусім як образ Христа; воно в першу чергу служить на те, щоби представити Христа; воно перед віками було на те сотворене й на те досі існує. Воно є маніфестацією-об'явленням Божої природи у зовнішньому діланню на створіння, значить воно є наче Христом, відблеском, образом, іконою і символом Христа.

о. Др. Г. Костельник

Крижівська єпархія

II Історія Українців

А) Руснаки

(Докінчення)

Великі воєнні змагання між Австрією і Туреччиною закінчилися миром у Пожаревці 1718 р. Землі на північ від Сави та Дунаю, значить: Славонія, Бачка (між Дунаєм і Тисою) та Банат (між Тисою і полудневим Семигородом), остаточно залишилися при Австрії.

¹⁾ Лука I. 79.

²⁾ Лука II. 34.

А вони, особливо Бачка і Банат, по відступленню Турків були майже порожні. Мешкали в них тільки Серби та в меншій часті Хорвати (Бунєвці, Шокці). Марія Тереса стала кольонізувати сі краї, а докінчив коньонізацію Йосиф II. Першенство, особливо за Йосифа II-го, мали Німці (ім давано найбільші полекші і підмоги). Вийшло так, що Бачка і Банат нині представляють собою правдивий „Вавилон“: одно село сербське, друге німецьке, третє словацьке, четверте малярське, п'яте руснацьке... Особливо долішня Бачка (в горішній Серби, Хорвати і Малярі).

Перші Руснаки з'явилися в долішній Бачці 1746 р. в невеликому числі, бо тільки 11 родин. Поселилися на території нинішнього Керестура.

Керестур се малярська назва. Керест — ур буквально: Хрест — Господь. В давній Угорщині був звичай називати села по патроні церкви, значить, що тут церква була посвячена в честь Господнього Хреста. Керестур, як чисто малярське село існував від XIV в. до 1526 р. (битва під Могачем). Коли Руснаки стали кольонізувати сей край, не було тут ніякого села, тільки сама назва залишилася.

В 1751 р. у Керестурі вже була руська парохія. Кольонізація тревала до 1887 р., коли була урядово застановлена. Одні кольоністи тягнули за собою других і навіть вербували їх на поручення державних властей. Держава була власницею тих земель. Керестурські кольоністи походили з Закарпаття, із земплинського комітату, з прашівської епархії.

Керестур був першим руснацьким селом у Бачці. Те своє першенство задержав він до нині, як найбільша і найстарша, чисто руснацька кольонія в полудневих краях. Нині Керестур числить ок. 6.000 мешканців; ок. 1790 р. числив 2.000 душ, а в половині XIX в. ок. 4.000 душ.

Спершу мав Керестур урядову назву „Надь (Великий) Керестур“, потім „Бач-Керестур“ (Бачванський К.) для відріжнення від інших Керестурів, яких на Малярщині було дуже багато. В Югославії дістав він урядову назву „Руський Керестур“, по сербськи „Руски Крстур“.

В рр. 1765—1768 скольонізували Руснаки ще одно село в Бачці, Коцур (урядово Куцора), у віддаленню 14 кльм. від Керестура в східному напрямі. Одначе Коцур лиш у більшости руснацький, меншу часть становлять Малярі і Німці (та всі вони вміють по руснацьки). Коцурські Руснаки також походять з Закарпаття, з боршодського комітату і незначно ріжняться в мові від Керестурців: Керестурці говорять „були“, „іше“, а Коцурці „булі“, „ещі“ і мають кілька своїх спеціальних слів. Ні одні, ні другі нізащо не хочуть відступити від свого. Коцурці більше гордовиті. Мова бачванських Руснаків та сама, якою говорить населення по-

вкола Пряшева на Закарпаттю. Тут називають її „словацькою“, бо й велика часть східних Словаків так говорить. У дійсности се мішанина української, словацької і польської мови (польський наголос, *dz, z* замість *dy, ty* і т. ін.).

До Керестура й Коцура прибуло яких 2.500—3.000 кольоністів Руснаків. А з тих двох сіл вони з часом розсіялись по Бачці та по Славонії, творячи нові кольонії по сербських селах та містечках. Нині всіх Руснаків з тих двох пнів є ок. 20.000.

Вони задержали свою віру і мову та звичай головно тому, що всюди живуть у компактних кольоніях і женяться тільки між собою. В Коцурі буває, що наш парубок жениться з Мадяркою, або наша дівчина віддається за Мадяра, але тоді мадярський дім невідклично русначиться. Також у Керестурі є кілька мадярських родин, одначе вони в короткому часі вповні зрусначилися і навіть римський обряд змінили на грецький.

В Керестурі і в Коцурі школи були спершу церковні, від 1888 р. громадські. Мадяризація шкіл зачалася саме з того часу, як я почав ходити до школи (десь від 1890 р.). Мовою навчання стала мадярська мова, а „руської“ мови ми вчилися тільки як предмету. Старша генерація (нпр. еп. Няради) зовсім не вміє по мадярськи, бо доки школа була церковна, мадярського дуже мало вчили.

До середніх та до висших шкіл посилали наші Бачванці своїх дітей одні до мадярських, другі до хорватських. Ті, що осіли в Славонії (властиво в Срімі, що є східною частью Славонії, між Дунаєм та Савою), всі посилали своїх дітей до хорватських шкіл. А також у їх народних школах мова навчання була хорватська (так і нині).

Треба знати, що на території Хорватії та Славонії за часів Австро-Угорщини всі школи були хорватські, мадярської мови не вчили в них, навіть як надобовязкової. (Серби і Хорвати мають ту саму мову).

Священики (задля осідку єпархії) кінчили хорватські школи, учителі звичайно в Ужгороді. Так складалося, що наш нарід мав переважно і своїх священиків і своїх учителів. Навіть коли мадярська влада перебрала керестурські школи на державний етат, то Керестурці при контракті вимовили собі, що учителями мають бути наші люди. Коцурці аж до розвалу Австро-Угорщини не випустили своїх шкіл зі своїх рук — не хотіли передати їх державі.

Вже з того одного факту ясно, що в Коцурців була більша національна свідомість, думаю, що головно тому, що їм доводилося співжити в селі з Мадярами та Німцями, а ці контрасти підбичували їхнє національне почуття та страх перед мадяризацією. А залежало се також від коцурських дяко-учителів Губашів, що були „руськими“ па-

тріотами з закраскою „панрусизму“, і те психічне наставлення залишилося в Коцурців до нині — з додатком небулярного „православ'я“.

Годиться згадати, що в Керестурі і в Коцурі є по двох дяків; один — старший — мусить мати учительський іспит (однаке не є зобов'язаний навчати в школі), а посади тих дякоучителів світлі (резиденція з 4-ома кімнатами, з городом, поля — половина стільки, як має парох, $\frac{1}{4}$ кірця пшепиці роківщини від кожної хати). В інших селах посади дяків слабші, бо й позиції священників гірші.

Часто бувало і буває ще й тепер, що в наших парохіях священниками є Хорвати („жумберчани“), та вони вкортці вивчаються руснацької мови (се мабуть найлегша мова зі всіх словянських, наче якесь словянське есперанто) і нарід зовсім не відчуває ріжниці, чи се свій священник, чи Хорват.

Очевидна річ, що приналежність до крижівської єпархії немало причинилася до красшого збереження національності бачванських Руснаків.

По світовій війні всі полудневі Руснаки, разом з босняцькими та славонськими Українцями найшлися в одній державі — в Югославії та в одній єпархії (Боснія перед тим була відділена від крижівської єпархії і становила окремий Апост. вікаріят).

В нових державних відносинах Бачванці (саме Бачванці) стали незвичайно рухливими на національному полі: заснували свою „Просвіту“ („Руске Народне Просвітне Дружство“) з осідком у Керестурі, видають свої шкільні книжки, календарі, в останніх роках навіть тижневий часопис „Руски Новини“, а під кінець 1932 року купили в Керестурі найбільший дім у селі, щоби обернути його на „Народний Дім“.

Головні подвижники сього національного руху походять з Керестура: Преосвящ. Наряди, о. Мих. Мудри, керестур. парох, о. Юрій Біндас, коцур. парох, тай моя смиренність.

Керестурці „перескочили“ Коцурців, що спершу відтягалися від національної роботи, бо хотіли, щоби книжки писати якоюсь „загальноруською“ мовою (та самі не знали, яка се має бути мова *in concreto*); з часом Коцурці вписалися до „Просвітного Дружства“, однаке й донині там нема єдності. В них покутує своєрідне „кацапство“, що переслідує український нарід всюди на світі.

*

*

*

Статистика руснацьких парохій. У Бачці:

1. Руський Керестур, вірних ок. 6.000; парох і два сотрудики; крім парох. церкви є ще в полі (у віддаленню 3 км. від села) велика каплиця — „водиця“ — в честь Преч.

Діви, яка там мала являтися. Дві школи в селі, третя в полі для дітей, що на салашах; школярів 698. Школи державні, мова навчання руснацька. Посілість села 11.776 моргів.

2. Коцур, вірних 2971; парох і сотрудник: шкільних дітей 386; посілість нашого населення 5.000 моргів.

3. Дюрдьов (серб. Дюрдєво); недавня кольонія в сербському селі недалеко Тиси, парохія від 1893 р.; вірних (наших) щось понад 2.000, шкільних дітей 317; посілість 2.964 моргів.

4. Старий Вербас (серб. Врбас), величезне німецько-сербське село (ок. 15.000 мешканців), наша парохія від 1860 р., вірних 910, шк. дітей 116, посілість 186 моргів (наш нарід тут переважно убогий, а котрі багатші, мають своє поле на території інших сіл — салаші).

5. Новисад (наш нарід називає се місто Варадин), місто над Дунаєм, осідок сербського єпископа. Наша парохія від 1780 р., вірних 500.

В Славонії (в Срімі):

6. Петровці (колись сербське село, тепер майже чисто наше), парохія від 1836 р., вірних 1.400, посілість 2.045 моргів.

7. Миклушевці (по нашому: Миклошевці, колись сербське село, тепер майже чисто наше), парохія від 1858 р., вірних 800, посілість 808 моргів.

8. Шід (сербське містечко), тут була велика посілість (1.000 моргів) крижівських єпископів, по світовій війні підпала під парцеляцію; парохія від 1810 р. (найстарша наша кольонія в Срімі), вірних 1.006 разом зі сусідніми селами Мала Вашіца (72 душ) і Батровці (38 душ); посілість 860 моргів (перед парцеляцією єписк. посілості).

9. Бачинці (сербське село), парохія від 1850 р., вірних 860, посілість 966 моргів.

10. Беркасово (по нашому: Беркасов, сербське село); до 1919 р. се село належало до парохії Шід; вірних 920 разом зі селами Прібіна Глава (311 душ, сих Руснаків опісля виріжнимо), Сот 50, Моловіна і Ілок 20.

11. Пішкоревці (хорватсько-„шокецьке“ село над Савою), парохія від 1909 р., вірних 660, в Пішкоревцях 340, а решта в селах: Андрієвці 120, Гарчін 52, Полянці 40, Шапці 30, Чайковці 20, Старо Тополе 18; посілість 1.490 моргів.

12. Раєво село, парохія від 1911 р., вірних 734; в самому осідку парохії лиш 118, а решта порозкидані в селах: Гуня 82, Дюріч 64, Врбаня 67, Бошняці 10, Жупаня 5, Дреновці 5, Соляни 8, Оток 12, Комлетінці 9, Прівлака 2, Вінковці (містечко) 80, Андріяшевці 93, Церна 8, Яміна 53, Брчко 46, Ніємці 10.

Се все недавні кольоністи і, як видно, вже кидаються в розсип, що — очевидно — загрожує винародовленню.

13. Мітровіца (містечко над Савою), парохія від 1886 р., вірних 650.

Руснаки з Мітровиці та з Прібіної Глави (гл. під Беркасово) се також кольоністи із Закарпаття, але вони прибули тут щойно в 70-тих роках XIX в.

Їх мова була більше зближена до літерат. україн. мови, однак вони — молодша генерація — вже забули її і говорять у Мітровиці по хорватськи, а в Прібіній Главі під впливом наших беркасовчан починає переважати між ними руснацька мова.

Коли додамо ті всі числа, то вийде нам, що Руснаків, Керестурців і Коцурців по походженню є 17.990, а Мітровчан 961. Кількасот Керестурців та Коцурців є в Америці, в Канаді та в Аргентині (зі самого Керестура ок. 230). Так число усіх бачвансько-срімських Руснаків доходить до 20.000 (наша статистика має за підставу стан з 1929 р.).

* * *

Б) Галичани

Галичани стали оселюватися в нинішній Югославії десь від 1900 р. Одна їх частина осіла в (західній) Славонії, друга в Боснії. Найбільше є Подольків, однак є й Лемки.

Статистика тих, що осіли в Славонії:

1. Каніжа, парохія від 1908 р., вірних 632 ось у такому розміщенню: Каніжа 295, Шумече 150, Бановці 68, Сбег 65, Кути 29, Бебріна 15.

2. Липовляни, парохія від 1909 р., вірних ок. 1.000, в Липовлянах 321, в Новій Суботській і Брестачі 245, а решта розсіяна в 16-ох селах.

3. Сібінь, парохія від 1908 р., вірних 1.124; Сібінь 161, Слободніца 129, Одворці 197, Маріч Мала 134, а решта розсіяна в 25-ох селах.

В Боснії:

4. Банялука (містечко), парохія від 1917 р., вірних 1.500, промір парохії виносить 73 км., села, що належать до парохії: Опсечко, Яблан і Церовляни. Свої церкви в Банялуці наші вірні не мають, але служать у римо-катол. катедральній церкві.

5. Деветіна, парохія від 1903 р., вірних 1.475; Деветина разом зі селами Алексічі, Бошковічі, Кадіяни 894, Гаєви 317, Грвачани 208; церква спільна з римокатоликами.

6. Козарац, парохія від 1910 р., вірних 1.049: в Козарці разом зі селами Трняни й Камічани 720, Марічка 230, Пастирево 56, Мілаковці 23, Прієдор 20.

7. Прнявор, парохія від 1900 р., вірних 1.700: Прнявор місто 85, в околиці 170, Мравіца 182, Конюковці 95, Ратковац 93, Галіповці 52, Караче 96, Долине 33, Велика Ілова 77, Бабановці 198, Лужани 145, Вучіак 164, Штрбці 298, Палашковці 15; власна мурована церква.

8. Стара Дубрава, парохія від 1906 р., вірних 650; в дочерній Нова Дубрава є 400 вірних, в Камениці 270, тут є монастир оо. Студитів, від 1927 р. мешкають у ньому Василіянки.

9. Срдевічі-Лепениця, вірних 623 у 6-ох селах.

10. Лішня-Муїнци, вірних 566 в 8-ох селах.

11. Дрвента-Детлак, вірних 590 в 9-ох селах (між ними й місто Сараєво); служать у римокат. церкві.

В Муїнцях перейшло на православ'є 300 душ.

Всього разом Галичан у Славонії 2.774, в Боснії 11.779, з православними щось понад 12.000; разом ок. 15.000.

Отже всіх Українців у Югославії буде ок. 35.000.

III

Македонці і Румуни

По світовій війні припали до крижівської єпархії уніятські парохії в Македонії. Унію тут поширили французькі монахи Лазаристи ще в 1860—1870 роках, коли сі землі находилися під Туреччиною. Уніятів було ок. 10.000. Одначе від повстання Югославії настали для них гірші часи, бо тамошні Сербі ставляться дуже ворожо до унії. Тепер є три парохії: Девделія, Радово і Струмица; в Радові є 500 вірних, у Струмиці 1.194, в Девделії не зазначено.

В Банаті є дві румунські уніятські парохії: Янков мост, 1616 вірних (в 36-ох селах); Марковац, вірних 800.

* * *

Так бачимо, що крижівська єпархія в дійсно-сти залишилася „вратянською“, себто „єпархією для еміграції“. Се була її реальна назва. Спершу вона була єпархією для сербської еміграції, а в останніх двох віках стала вона єпархією головно для нашої української еміграції, без якої певно не існувала би.

о. Ст. Хабурський

Діточі садки-захоронки і ми

(Докінчення)

VI

Чому справу діточих садків і захоронок маємо ми взяти на себе? Відповідь на це питання вже міститься в досі сказанім. Тому ми, бо це наша справа, бо ми одинокі до цього покликані і це один з наших головних обов'язків. Політичні партії? Це не їх діло. Установа „Рідна Школа“? Вона сьогодні не має настільки сили. Зрештою силою найновіших законів вона є так в своїй діяльності обмежена і узалежнена від „всіх і вся“, що з давньої „Рідної Школи“ остала тільки тінь.

Не лишається отже ніхто, тільки Церква. На нас тяжить обов'язок творити діточі садки при церквах, під опікою церкви, під наглядом наших церковних Властей. Якою має бути їх внутрішня організаційна форма, то це питання стоїть отверте. Тут повинні висказати свої думки і погляди наші педагоги. В який спосіб буде виконувати духовна Власть нагляд над ними, чи через дотеперішніх шкільних референтів, чи через спеціальну педагогічну раду, се вирішить вона сама.

Нині одно ясне: стоїмо перед фактом, що моральним вихованням мусить зайнятися Церква; що буде завтра, не знаємо. Може завтра будемо змушені закладати церковні школи. Історія не раз любить повторюватися. Цього року святкуємо 160-літню річницю народин о. І. Могильницького, першого каменяря-священника на полі народно-церковного шкільництва*).

Маємо свою найвисшу духовну школу, Богословську Академію, Епархіяльні Ліцеї, великі та малі Семинарії, гімназії, то чому не можемо мати своїх парохіяльних шкіл. Сьогодні нам страшно, завтра привикнемо, освоїмося з тим і скажемо, що воно так має бути.

VII

Зі справою діточих садків, тісно зв'язана ще одна справа, котру конечно мусимо позитивно розв'язати, а саме справа, власних церковних домів. Брак власної домівки, в котрій можна б було свobodно і кожної хвили зійтися, дається дуже дошкульно відчувати. Тут мабуть одна з причин недомагання у нашій праці, якої не можна належно розвинути.

*) В р. 1773 о. І. Могильницький. „Нива“ 1932, стор. 459.

Прийдеться зробити найзвичайніші місячні сходи́ни бра́цтва чи конфе́ренцію і не має де зібратися, а про більші збори, частіші сходи́ни, для читання катол. преси, книжок, відчитів і т. д. то й мови нема. Що ми дотепер вже сего не зробили, то це ще можна сяк-так оправдати, бо ми не потребували ще цього; все релігійно-церковне життя а з ним і наша душпастирська праця скупчувалася майже виключно в церкві; тут вона зачиналася і кінчилася (не згадуючи про працю громадсько-суспільну).

Нині, коли церковні мури для нас вже за вузькі, коли ми у своїй релігійно-душпастирській праці вийшли з закрістії та розбудували поле тої праці через Католицьку Акцію, й Укр. Кат. Союз, ми мусимо рішучо мати свої домівки поза церковними мурами, котрі булиб для нас і для тих товариств точкою опору. Таксамо для діточих садків є конечна власна домівка. Будуємо на ерекц. чи церковних площах, городах кооперативні, читальняні дома, то чому не можемо вибудувати церковні чи братські?

Справа фондів, це вже річ місцевих христ. товариств, як Укр. Кат. Союзу, Кат. Акції і церковних бра́цтв. Їх треба вишукувати і збирати вже зараз, заряджуючи збірки, складки, концерти, вистави і т. д. Хотілосяб звернути увагу на одно, а саме, щоби такі дома були будовані після певних плянів, тому добре булоб вибрати деканальну будівельну комісію, котра занялася б виготованням плянів і наглядала б над точним виконанням його. Такі пляни (два чи три) може виконати котрийнебудь з наших архитектів і після них належалоб будувати. Інакше вийде заколот, а то і шкода, як це було з будовою приходств, де кождий будував після свого розуміння, практичного зміслу та артистичного смаку і вийшли нераз страшні „будівлі“, до всего подібні і на все придатні, тільки не на приходства і мешкання священика. Хай отже реальним стане клич: В кождім селі церковний дім!

VIII

Зачинати працю треба вже цього року, починаючи від сезонних діточих садків в часі літніх місяців, часі найтяжших пільних робіт і жнив. Вони навіть не потребують мати назви садків, але просто опіка над дітьми. Кошт удержання такого садку мінімальний. Треба дати провідниці помешкання, харч і 50 зл. місячно (а може й менше). На помешкання кімната в селі знайдеться цеж літо; одну особу прохарчувати можна легко. Люди допоможуть (принесуть молока, масла, яєць й інших харчів), а навіть самі прохарчують, якщо священик не мешкає в селі (прилучена). На оплату зложаться по 1 зол. місячно від дитини, щось жертвує кожда кооператива, хочби в формі товар. звороту членам, щось діточі пописи, діточа вистава чи концерт і т. д. Про це вже подбає провідниця.

До помочі вибрати собі з брацтва кілька жінок-матерей, котрі охочо допоможуть. Цілу справу треба приготувати кількома відповідними проповідями в церкві, найкрасше про християнське виховання дітей та обовязки христ. родичів супроти дітей. Справа є рішучо легка до виконання, тільки треба трошки охоти. Коли священик старший, т. зн. коли в нього є вже старші діти-студенти, то вони займуться і справу поведуть. Розуміється, що в програму діточого попису (в половині) і закінчення мусять безумовно ввійти богослуження. Найкрасше, щоби діти бавилися коло церкви, і тоді вони кождий день зачинають і кінчать молитвою в церкві. День попису чи закінчення садку зробити торжественним днем „Укр. катол. Дитини“.

Багато священиків вже фактично веде садки, тільки що не під опікою і покровом Церкви, але читальні чи кружка „Р. Ш.“, Союзу Українок і т. д.

Підписаний вів минулого року два садки, в матірній і дочерній, під опікою Церкви. Родичі не можуть собі нахвалитися. На закінчення діти плакали, що завтра вже не підуть до садочку. Тепер родичі вже заздалегідь питають, як то буде з садком; хочуть, щоби була та сама „пані“, а матері вже від тепер складають по 10 гр. тижнево на руки вибраної сестриці-скарбнички „на садок“. В такий спосіб нарід зачинає вже помалу розуміти справу виховання дітей. Треба нам піти в цім великім ділі на зустріч, взяти його в свої руки та повести його шляхом Христових ідеалів.

IX

Діточим садком маємо ми започаткувати виховання нелише дітей в передшкільному віці, як це має передшкільля, (це та новість в новій шкл. законах), але — і це найважніше — дітей у шкільнім віці. Це само зрозуміле. Цілий рік опікується дитиною школа — а на феріях, коли нею ніхто не турбується, мусить зайнятися нею Церква. І коли шкільні власті забороняють всяким товариствам вмішуватися до шкл. молоді, то хіба Церкві того права не відмовляє, до Церкви це не відноситься. В той спосіб має Церква безпосередній вплив на виховання дітей до 14 літ. Для дітей зглядно вже для доросту маємо „Марійські Товариства“ в котрі організуємо їх безпосередно після закінченням радше ще на рік перед закінченням школи, отже останній шкільний річник треба вже обовязково zorganizувати в „Марійськім Товаристві“. Для шкільної молоді (сільської) дуже відповідне і вистарчаюче є товариство, zorganizоване на основі статута Впр. о. Кульчицького (гляди „Нива“ 1931, ст. 173).

Розуміється, що при тому мусить бути вже готова парохіяльна, діточа бібліотека й діточа читальня (в церк. до-

мі). Все те мусить бути живе в нутрі — через Сл. Божі св. сповіди, конференції, відчити, читання і т. д., і на зовні — через релігійні маніфестації в походах зі своїм прапором, вистави з реліг. сюжетом і концерти. Старша молодь або лишалася би даліше в Мар. Союзах, або переходила б автоматично прим. з 21 р. життя до Товариства висшого ступня, як Апостольство Молитви, Кат. Акція і Укр. Кат. Союз. Як бачимо, то це праця літ. повільна, мозольна, непоказна, праця, яку треба зачати від основ і вести безупину послідовно, крок за кроком, та зате хосенна у своїх наслідках і одинока дорога до христ. перевиховання нашої молоді.

З разу всюди і всім мусить бути сам сдященик, та зчасом він підховає собі здібніших, котрі зможуть його в богато річах заступити.

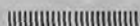
Х.

Певна річ, що ціла справа не так легко дасться перевести в діло. Треба буде вложити багато труду, праці, гроша і жертви. Бо в нас нема до такого діла всего потрібного: ні відповідних церковних чи парохіяльних домів, ні відповідно вишколених і в достаточній кількості провідників чи провідниць, ні сталих фондів на їх удержання. А все те справи дуже важні і трудні до зреалізовання, головно в нинішніх часах. Та з другого боку діло є таке важне, що гідне і найбільших жертв і трудів. Представмо собі тільки цілу нашу Галицьку церковну провінцію ось в такім стані: в кождім селі свій церковний дім, в кождім селі як не захоронка, то сезонний діточий садок чи оселя, при садку діточа читальня, бібліотека — скільки дітей могли б ми в них згуртувати, скільки добра вляли б ми у їх серця. Скільки нових робітників вже зараз стало би з нами до праці! В кождому селі інтелігентна людина з християнським світоглядом стає нашим помічником у праці.

І повести так працю рік, два, пять, десять, напевно змінилося б обличчя нашого села.

А це нині, — в часах, коли „царство антихриста“ намагається вирвати з душі народу віру в Бога та викинути Христову науку з цілого громадського життя, а на її місце вщепити моральну гниль і зіпсуття — таки чи не найважливіша справа!

Тому не станемо отягатися, а візьмемося жваво за діло, яке в майбутности має нам виховати світських апостолів до помочі у нашій важкій душпастирській праці.

Українська Молодь Христови

Величавий перебіг свята молоді

Свято „Українська Молодь Христови“, яким український нарід Галичини започаткував великий ювілей 1900 ліття смерті і воскресення Господа нашого Ісуса Христа — пройшло з такою силою і величавістю, якої Львів впродовж своєї довговікової історії ще не бачив. Величавий у свій час сокільсько-січковий здвиг в 1914 році — це тільки мініятура тієї сили і величі, яка з'явилася у Львові в пам'ятних днях 6 і 7 травня 1933. Такої маси людей, здисциплінованої і розентузіязмованої, що зіхалася з усіх кінців Галицької Землі, ніхто, навіть найбільші оптимісти не сподівалися оглядати.

А оптимістів напередодні самого Свята було дуже мало. Противники, свої-перепонами моральної натури, та ще більше чужі — перепонами натури технічної, — кидали організаторам Свята такі важкі колоди під ноги, а всілякі труднощі в останніх днях перед Святом росли з такою непереможною силою, що навіть найбільші оптимісти з Ділового Комітету Свята почали тратити духа. Дебатовано вже навіть над тим, щоби ціле Свято або загалом відкликати, або відложити його на пізніше, щоби можна було виконати усі ті мимого, що їх ставила державна влада. Серед членів Ділового Комітету і серед усіх, хто ближше цікавився Святом і кому на серці лежало як найкрасше його переведення, запанувало поденервування і пригноблення, що досягнуло свій вершок у четвер вечером, коли то, з огляду на розбіжність думок, рішення — чи Свято має відбутися чи ні — віддано в руки Впреосв. Митрополита. І хоч запала вкінці постановою, що Свято має невідклично відбутися в означенім речинці та наступило у всіх успокоєння, вернула бадьорість і ще більше зросла просто неімовірна праця організаторів*), то великих оптимістів і тоді не було надто багато. І нема в цім нічого дивного. Ніхто не знав як слід нинішнього нашого села чи міста, його великої релігійної і національної свідомости, його організованости й карности. Ми мірили все передвоєнною мірою, а тимчасом свідомість народу, як і все в нинішніх часах, росте і розвивається в прискоренім темпі, зростаючи не тільки в ширину, але й глибину. Серед метушливої праці і клопотів усі майже забули й на те, що наше духовенство і Церква ще й нині не втратили свого великого впливу на нарід, що на їх поклик він піде туди, куди йому вкажуть. А не знаючи як слід того всего, між тими, хто брав близшу участь в організуванні Свята, в обличчю тих перепон, які до Свята ставлено, мало було

*) Ініціатори Свята втягнули рішучо замало людей до праці над підготовкою Свята.

оптимістів. Тому всі просили Бога, щоби Свято вдалося. І Свято вдалося! Скількість учасників, їх бадьора постава, їх почуття ладу і карности та загалом уся краса і велич їхнього виступу — перейшли найсміливіші сподівання і найбільших оптимістів!

Не будемо запускатися у глибші міркування над значінням Свята, бо скупі рамці нашого органу на це не дозволяють (зробили ми це зрештою, хоч дуже коротко, на іншому місці цього числа), але — щоби передати потомности цю радісну в життю нашої Церкви і народу подію, подамо й ми в хронологічному порядку перебіг тих великих, може й історичних днів.

Та заки станемо описувати сам перебіг Свята, подамо привіт Впреосв. Митрополита, з яким він звернувся в навечері Свята до молоді і який був надрукований у нашій пресі, бо він вяснює суть і завдання Свята.

„Витайте у Львові!“ — пише Архипастир. „Ви зіхалися, щоби доказати свою вірність і відданість Христові Спасителеви.

Як Митрополит сердечно Вас усіх тут вітаю, тішуся дуже сим зїздом, що всьому світови доказує, як Ви, наша Молодь, привязані до Ісуса Христа, до св. віри наших батьків, до св. католицької віри і до св. католицької Церкви.

У Львові відновите приречення вірности Христови. Це приречення Ви складали вже у день св. Хрещення через хресних родичів. Це приречення Ви відновляли у кожній св. Сповіді, з приводу Місії, яка в неодному з Ваших сіл відбувалася. Так торжественно, так прилюдно, при стільки свідках Ви цього приречення ще не складали. Нехай ця хвиля глибоко запишеться у Вашій памяті! Будьте до смерті вірні цьому приреченню! Прирікаючи вірність Христови, Ви наново приймаєте обовязки зглядом Його св. Церкви й прирікаєте свято і вірно, по християнськи виповняти обовязки Ваші зглядом Українського Народу.

Ніхто Вас не змушував прибути до Львова на це свято. Ви добровільно і свідомо пішли за запрошеннями Ваших духовних Отців і тих світських щирих католиків, які своїми заходами й трудами причинилися до уладження цього великого торжества. Ті запрошення одобрив та повторив і я. Ви їх послухали і торжественно віддаєте Христови Спасителеви Ваш поклін богопочитання і щирої вірности.

У сповненню цього доброго діла Ви мусіли побороти неодну перешкоду, бо у сповненню добрих християнських діл, усе треба поборювати багато великих труднощів. Деякі люди представляли Вам різні небезпеки й хотіли у Вас вмовити недовіря до св. Церкви. Вони боялися того, що люди звичайно політикою називають, думали, що політики захотять того релігійного свята вжити для своїх цілей. Вони голосили, що сама св. Католицька Церква має якісь полі-

тичні цілі, до яких хоче Вас зтягнути. Вони були у блуді. Можу Вас усіх запевнити, що св. Католицька Церква на нікого ніколи не накладає обов'язку якоїсь політики. Політика змінна, може бути кожної днини інша. Обов'язки св. віри і християнсько-католицької моралі незмінні — вічні.

Ця католицька мораль дозволяє на всяку політику, не-противну Божим законам, — але ніякої політики ніколи людям не накидує. І ми, Ваші душпастирі у парохіях і я, Ваш зверхний душпастир, ніякої політики ніколи Вам не-будемо накидати. Досить з нас, коли будете до смерти вірні Христови, — досить з нас, коли по християнськи, по Божому сповните Ваші обов'язки зглядом родителів, рідні, зглядом Українського Народу.

Нинішній день хай буде для Вас памяткою на ціле життя! Хай буде початком красшого, висшого, більше християнського, більше Божого життя! Хай буде початком нового, — святого життя!

Стоячи над гробом, старець, що через ціле життя цілим серцем Вас любив, як батько рідних дітей любить, бажаю вам на цю дорогу обильного Божого Благословення!

Благодать Господа нашого Ісуса Христа і любов Бога й Отця і Причастя св. Духа нехай буде зі всіми Вами! Амінь.
+ АНДРЕЙ МИТРОПОЛИТ.

Коли цей привіт появився на сторінках часописів, то на вулицях Львова вже почали появлятися перші групи учасників. Була то п'ятниця, 5. травня, навечеріє храмового празнику архикатедрального храму св. Юра. В ночі приїхали перші надзвичайні поїзди. На залізничних двірцях, львівських і підльвівських (Скинів, Персенківка і ін.) урядували вже інформаційні бюро, нічлігова комісія, в Д. Комітеті почав функціонувати санітарний відділ. В Д. Комітеті, що урядував в перманенції, розпочалася горячкова праця.

В суботу 6. травня розгін праці з години на годину більшав. По вулицях міста було вже видно цілі зорганізовані групи молоді в національних убраннях. Львів прибрав зовсім інший, ніж звичайно, вид. Якийсь живіший, святочний.

В суботу вечером почала українська молодь напливати вже наче лавиною. Того вечера зареєструвалося в інформаційних бюрох Свята понад 25 тисяч учасників. Крім того, як усе в таких випадках буває, десятки тисяч, прибувши до Львова, не вспіли вже зареєструватися.

В суботу вечером розпочалася теж **інавгурація** Свята. О 17 годині задзвонили усі дзвони в наших львівських церквах, звіщаючи світові, що велика релігійно-національна маніфестація української молоді почалася. Подвіря коло храму св. Юра і ціла площа заповнилися стрункими рядами молоді з Христовими прапорами.

Привитав учасників Свята Преосв. Іван промовою, в якій підніс вагу моменту та вказав на радісний факт, що молодь, мимо важких обставин життя, вже першого дня Свята так численно явилася, ведена великим бажанням: дати доказ привязання і відданости Христу Спасителеви і своїй Церкві.

Молебен, відправлений Владиками, Преосв. Іваном і Преосв. Никитою в оточенні численного Духовенства, посвячення двадцяти чотирьох прапорів тих відділів, що вспіли були вже в суботу явитися у Львові; пориваюча, масова суплікація і щиро-сердечне відспівання католицького гимну — це були моменти, що надали інавгурації Свята незвичайно торжественний, величній характер — і стали гідним введенням до святочної маніфестації наступного дня.

До пізньої ночі у всіх львівських церквах було повно молоді, яка приступала до св. Сповіді, щоби, очистившись від гріхів, на другий день запричащатися на Торжественній Архієрейській Службі Божій.

Майже одночасно зі святочною інавгурацією тисячі електричних жарівок і сильні рефлектори освітили цілу маєстатичну будову св. Юрського храму і великий хрест на його копулі. Усі виходили із хат, щоби поглянути на чудовий вид. Такого ж ще у Львові не було! Цілу ніч неначе палав св. Юр і сповіщав світови, що надходить великий день Української Молоді, а одночасно спрямовував до себе усіх, хто приходив чи приїздив на Свято в ночі. Цілу ніч Свято-юрський храм і всі подвір'я були заповнені учасниками Свята, які заєдно з усіх усюдів напливали.

А тимчасом на площі „Сокола-Батька“ йшли горячкові приготування. На місці колишньої трибуни станула дерев'яна, стилева каплиця, а радше піднебесне, на високому підвисшенню, замаєна зеленню і прапорами з емблемами Христа.

В неділю памятного 7. травня вже раненько загомоніли вулиці Львова гомоном пісень і тупотом учасників, що з усіх сторін спішили на площу „Сокола-Батька“. Маса людей плила і плила без упину через кілька годин, так що площа вже біля 7 год. ранку була майже вщерть виповнена. Вся площа купалася в золотих проміннях лагідного, весняного сонця, гомоніла гамором сотисячної людської маси, горіла різнобарвними цвітами народніх строїв і голубих, як небо, прапорів. Всюди зразковий порядок. Учасники уставлялись на призначені їм місця. Ліворуч заняли місця вірні із Станиславівської єпархії, праворуч з Перемиської, а позаду, куди оком глянути, з Львівської архієпархії. На переді, біля престолу, уставлено трибуни для членів Укр. Парл. Репрезентації, преси і представників укр. центральних установ. В різних місцях величезної площі працювали українські санітарні відділи під

знаменем „Червоного Хреста“.Однак назагал, крім кільканадцяти випадків омлів, не мали вони поважніших нагод до інтервенції.

Точно о год. $1\frac{1}{2}$ 8, згідно з програмою, розпочалося свячення стокількадесяти деканальних прапорів, уставлених шпаліром від престола до центра площі.

А потім понеслися по цілій площі, зміцнені мегафонами, слова Торжественної Служби Божої, яку відправив Преосв. Іван в оточенні високого духовенства львівської Архиепархії, світського і монашого та відпоручника Станиславіської капітули. З обох других епархій не прибули на Свято ні Єпископи-Ординарії, ні їх Помічники.

Голоси Єпископів, священників і хору Духов. Семинарії лунали широко-далеко, золоті ризи духовенства і єпископські мітри блистіли на сонці, а стотисячне море голов мріяло ген-ген по площі, розцвітаючи що хвилини відділами пестрих дівочих убрень та синьожовтими прапорами.

Перед св. Причастієм виголосив Преосв. Іван святочну проповідь. „У 1900 ліття смерті Христа — неслись слова Архієрея у найдальші закутки великої площі — бачимо, як сповняються слова Голгофського мученика: Я переміг світ. Ми прийшли до Нього, щоби з нагоди 1900 ліття довершення спасення людського роду віддати Йому прилюдно честь і славу, яка тільки Богови належиться.

Це свято — Свято цілого Українського Народу. В столиці Галицької церковної провінції зійшлись ми нині, щоб тут перед Богом і перед світом засвідчити, що український нарід був вірний завжди Христови. А нині посвячує свою молодь Христови, цвіт народу. Щоби ця молодь тільки Христови служила, щоби вона признала цю перемогу Христа. Христос переміг нас любовю вічною, божеською. Все, що Він зробив, все було для нашого відкуплення. Вказав нам міць нашого життя. Дав Христос свої заповіді, дав Тайни свої, щоби дійти до тої остаточної ціли. Ми нині у 1900-ліття свого великого діла відкуплення, яке довершив Христос на Голгофі, ми складаємо Йому подяку. Нині в імені цілого нашого народу протестуємо перед Богом і світом проти тих, що відмовляють Христови належних Йому прав, протестуємо проти того царства антихриста за Збручем, протестуємо проти знущання над християнськими почуттями українського народу по той бік Збруча. Віримо, що задоволення тих прав вимагатиме боротьби. Підіймаємо її. Стаємо в ряди лицарів Христових, які мають повернути належні права Христови у світі, які мають закріпити царство Боже на землі. Молодь нашу віддаємо Христови на власність. Коли ми будемо з Христом, тоді переможемо, бо хтож буде проти нас?

Ти, дорога молоде, цвіте і надіє наша, зложиш нині у стіп Царя усі свої найкрасші заміри, свою молодечу охоту

та запал, на услуги Царя. Ми маємо бути гідні сини, гідні батьків наших. Від 1900 літ тягнеться боротьба в імені Христа. А нині ніхто не поклав стільки жертв в ім'я Христа, що український нарід. І тепер обороняє він світ перед навалою антихриста.

Треба, щоби ми, віддаючи нашу молодь Христови, присягнули Йому вічну вірність.

В дальшій частині своєї промови еп. Іван згадав про благословення, яке Св. Отець уділив в день Свята цілому українському народови, а головню його молоді та про значіння Католицької Акції.

На закінчення проповіді заприсягнув Владика тисячні маси на вірність Христови, при чому піднісся цілий ліс рук. До неба полинули такі слова з тисячних грудей: **Христе Спасителю! У 1900-ліття Твоєї Хрестної Смерти і Воскресення прирікаємо Тобі досмертну вірність. Так нам Христе допоможи!**

Чудова, зворушлива хвилина! Тисячі, тисячі молоді зложили перший раз, так прилюдно і так масово присягу на вірність Христови, присягу під лопіт прапорів з Христовими знаменами, а вітер поніс ту присягу на широкі простори Української Землі, аж ген над Дніпро та Чорне Море, звіщаючи всім, що цвіт Народу — Молодь не дасть на поталу Христового Імені!

Після тієї зворушливої хвилини почалося святе Причастя. Двадцять священників зійшло між маси народу, уставленого до прийняття Найсв. Тайн — і майже цілу годину тревало це св. Причастя, в якому запричащалося ок. 12 тисяч осіб. Це, що правда, не надто велика скількість у порівнанні зі сотнею тисяч учасників — і організатори Свята цією дорогою просять усі ті тисячі вірних, які хотіли, але не мали змоги запричащатися, щоби вони їх оправдали. Бож самі учасники бачили, що таке масове св. Причастя просто перевисшало людські сили та не могло серед тої скількості народу дійти до всіх без виїмку. Зрештою, вже після Архієрейської Служби Божої, підчас усталювання походу, відправлено при тім самім престолі другу, читану Службу Божу, підчас якої приступили до св. Причастя дальші тисячі молоді.

Підчас св. Причастя лунали по цілій площі релігійні пісні, виконувані ріжними сільськими хорами та оркестрами.

Після закінчення Служби Божої почалася перерва, підчас якої учасники Свята відпочали і підкріпилися. Але час нагнів. Скоро почали впорядки формувати поодинокі відділи й кольони, а о год. $\frac{1}{4}$ 12 вийшло з горішньої брами площі чоло величавого походу.

На самім переді йшла процесія святоюрського храму, за нею йшли Преосвященні Іван і Никита та висше духо-

венство, а далі, по хорі питомців Духовної Семинарії, три молодці несли великий прапор Ділового Комітету. За прапором ішов Діловий Комітет Свята разом з делегаціями українських центральних установ — на першому місці з Українською Парляментарною Репрезентацією.

А потім, у взірцевому порядку та карности, пестрі відділи хлопців і дівчат, наперед епархії Станиславівської, відтак Перемиської, а вкінці Львівської. На чолі кожного відділу — священник в епітрахилі, за ним місцевий провідник, який командував відділом. Далі жовто-блакитний деканальний прапор. По боках — впорядчики Ділового Комітету з хоруговками.

Відділи цвіли народними одностроями. Милували очі і будили одушевлення у публіки мальовничі вбрання всіх околиць нашого краю. А переплітали цю масу процесії, оркестри, відділи організацій і т. д.

Похід попрямував Стрийською вулицею, і в долину Кадетською — а звідти вулицею Коперника попри чудово і по мистецьки удекоровану церкву Св. Духа, де очікувало походу численне Духовенство і співав хор питомців. Далі багато удекорована Богословська Академія, зеленю килимами і прапорами, потім вул. Словацького, — і вгору по Сикстуській, попри прибрану зеленю Малу Семинарію. На горі скрутив похід вулицею Уейського на площу св. Юра, де на окремій трибуні сидів у архієрейських ризах Впреосв. Митрополит Андрей в оточенні Єпископів і Духовенства. Цілий, похід продефілював попри Князя Церкви, приймаючи з Його рук Архієрейське Благословення.

Цим величавим моментом масова частина Свята закінчилася. Похід, продефілювавши в часі майже 4 годин перед Митрополитом, частинами розв'язувався в бічних вулицях — і учасники відділами розходилися в різні сторони міста. У всіх серцях радість, у всіх в очах одушевлення. Українська Молодь сповнила гідно свій обов'язок супроти Спасителя Христа-Царя.

— о —

А тепер питання числа учасників. Всіх учасників Свята було на площі Сокола-Батька і довкруги неї **далеко понад 100 тисяч**. В цій точці згодні всі українські часописи. В самому поході взяло участь, на основі обчислень Ділового Комітету, **ок. 50 тисяч осіб**. Решта поплила боками — і приглядалася походам з хідників.

X.

о. *Н. Павлосюк*

Православні Українці на студіях у Львівській Богословській Академії

Перша спроба активного зближення православної Волині з греко-католицькою Галичиною датується від осені 1922-го року, себто від року скликання першого сойму і сенату у відродженій Польщі, коли-то багато свідомих і енергійних Галичан, здержуючись від голосування до польського Сойму на знак протесту проти передчасної мілітарної окупації Галичини польською державою, — удалося на сусідню Волинь, де присвятили свою силу і своє знання на розбудження приспаної національної свідомості серед своїх братів, які у відмінних обставинах від Галичан не лише могли, але й мали обов'язок приймати участь у голосуванню.

Однак фактичне зближення Волині й Галичини — зближення не лиш в національно-політичній точці, але на цілій лінії точок: національній, культурній, релігійній і т. д. почалося від часу (14. березня 1923 року), коли рішенням Ради Амбасадорів у Парижі Східну Галичину втілено в цілість польської держави. Тоді-то багато молодих Волиняків, прямуючи до Львова, що був у тому часі для Волині немов легендою, пораз перший, із затаєним віддихом, переступили „сокальський кордон“ та ступили на шлях цілком иншого, нового для них національно-культурного життя.

Разом із національно-політичним зближенням наступає також зближення церковно-релігійне.

Волинська молодь заобсервовує грандіозну перебудову суспільного устрою: до голосу приходять національні сили, які дрімали впродовж століть; на всіх ділянках національного життя творяться нові високо-культурні цінності. Лишень один пункт у цілому ланцюзі розбудженої національної свідомості залишився у старій шкаралупі — у тому своєрідному „ветхому Адамові“, і був різким дисонансом у гармонії універсального відродження. Сей пункт — се церковно-релігійне життя.

Іменно, церковно-релігійне життя православної Волині, в якому опинилося багато збігців після революційного розгрому синодально-царської Росії, на дальше захвало свій російсько-синодальний характер, при чому тепер, як і давніше, субстратом для православного ісповідання уважалося „русскость“. Очевидно, що українство толерувалося православною Церквою в Польщі з підроблювано-поблажливою міною, як щось таке, з чим із різних тактичних зглядів на разі не випадало задиратися, але в серці носилося прита-

єну ненависть. Знаменним симптомом цього загального непримиримого наставлення русофільського духовенства до „хохломанії“ було замордування сумної слави архимандритом Смарагдом (б. ректором Холмської Дух. Семинарії) варшавського митрополита Юрія, якого посуджували у задалекойдучому українофільстві. Кажуть, що Смарагд шукав у митрополичій палаті також і крем'янецького архієпископа Діонісія (пізнішого митрополита), який видавався тоді волинським русофілам також надто українофільствующим.

Всі ті хоробливі об'яви в церковно-релігійному життю православної Волині очевидно не могли мати іншого впливу на українську молодь, крім відтручуючого. І для того та молодь обернулася лицем в іншу сторону. Іменно, обернулася в сторону львівської Свято-Юрської гори, де стояв з отвертими раменами і серцем великий Архипастир української Церкви — Митрополит Андрей.

Годиться тут відмітити також визначну роль в ділі втворення галицької церковно-релігійної орієнтації у прав. волинської молоді — відомого холмського редактора і суспільного діяча п. Миколи Ваврисевича¹⁾.

Першим піоніром молодого руху, який прийняв галицьку церковно-релігійну орієнтацію, був 20-літній волиняк, автор отсих рядків, який прибув до Львова в осіні 1923-го року. Знаменним фактом є, що якраз у 1923 році обходжено 300-літній ювілей мученичої смерті Полоцького Архієпископа св. Йосафата — і що якраз із сею особливою історичною датою в'яжуться перше конкретне зближення православної волинської молоді до львівської Греко-католицької Богословської Академії.

У слідуючому 1924 році прибуло іще двох: п. Тверд і п. Михалкевич. У 1925 р.: п. Наумів і п. Циганенко. В 1926 р. прийшов п. Осадчий, в 1927 р. п. Гаврик. У 1929. р. прийшло двох братів (з Володимира-Волинського): Юрій і Тимотей Процюки. В 1930. р. прийшли: о. Керша, о. Соловій, п. Рокецький і п. Калашник. У 1931 р. прийшли: п. Пекарчук, п. Клевзучський, п. Якубович і п. Новосілецький.

1933-го року минає рівно 10 літ від часу, коли волинська релігійна молодь проклала перші стежки до Львівської Духовної Академії. Є се невеличкий своєрідний ювілей, який також вплететься у великий ювілейний вінок 150 ліття Львівської Духовної Семинарії.

Деякі Волиняки і Придніпрянці, як се зрештою і скрізь трапляється, пізніше виступили, не будучи в силі понести наукового і головнo дисциплінарного тягару Духовної Семинарії, яка під тим оглядом, головнo завдяки невсипущій

¹⁾ П. М. Варисевич удостоївся в 1932. році похвальної грамоти за християнську ревність від Його Святости Пія XI.

праці нинішнього ректора, о. дра Й. Сліпого вповні дорівнює європейським науковим і виховавчим інституціям. Однак більша частина гідно залишилась на своїй позиції до кінця, присвячуючи всі свої сили на формування свого ума, серця і волі, щоби відтак стати тим авангардом, що розбиватиме многовіковий мур взаємного релігійного упередження і відчуження між християнським Заходом і Сходом, щоби вкінці здійснилася воля Господа Ісуса Христа, а наша мрія — і стало одно Стадо і один Пастир!

Значіння Львівської Семинарії і Богословської Академії для православної укр. молоді яко самотнього центру, де отся молодь може знайти своє правдиве релігійне і національне оформлення, сьогодні зрозуміли уже навіть не-Українці.

Рівночасно оцінено велику вагу і значіння, яке має Гр.-кат. Богословська Академія у Львові для унійних змагань тепер і матиме в будучності, чого доказом є той факт, що на студії до Львівської Богословської Академії приїжджають чужинці з Голляндії, Англії, Угорщини, Чехословаччини, Югославії і Болгарії. Тому слушно названо Богословську Академію у Львові на Унійній Конференції в Пінську у вересні 1932 року центром католицької науки на слов'янському Сході.

Вісти з наших установ

Майже всі наші священничі установи відбули недавно свої Загальні Збори. Всі вони основані для наших високих цілей і для нашого добра — тому повинні ми ними щиро інтересуватися та пильно стежити за їх розвитком.

Зачну від Товариства св. Андрея. Організація поступила вперед, бо до неї приступили ще два деканати: струмило-камінецький і теремовельський, так що незорганізованими остали досі деканати: ходорівський, буський, золочівський, лопатинський, милятинський, оліївський, підкаменецький, винницький, глинянський, перемишлянський, янівський, яричівський, перегінський, грималівський, зарваницький, залозецький, збаражський, козлівський, микулинецький, новоселецький, озірнянський і тернопільський, разом 22 деканати. Коли й ці деканати приступлять до Товариства — годі передбачити. Мабуть аж зі зміною деканів, бо ж прецінь передусім оо. декани повинні амбіціонувати на сій точці, щоби „мій деканат“ належав до зорганізованих деканатів, та не витикано йому, що нічого „в нас“ не робиться в тому напрямі, щоби облекшити свій долі, придати чести своєму

імени, піднести престиж духовенства, як зорганізованого стану. Але й між зорганізованими деканатами треба зробити різницю. Деякі деканати, як солом'яний вогонь, прислали вписове, вкладку за один чи два місяці і руки вже опали, життя погасло, робота заснітилась. До таких деканатів належать... але ні! краще не вичислювати, може поправляться, почнуть ревнувати. Але чи треба чекати, щоби аж декани дали почин до організації? Ні! До цього можуть взятися й рядовики, напр.: стріліський деканат знаменито зорганізував о. Кость Донарович; в бобрецькій деканаті знаменито списується о. Лев Дорош, а поморянський деканат розрухав молоденький сотрудник о. Володимир Заячківський. Деякі отці Собратя з незорганізованих деканатів є такі скромні, що не сміють спонукувати оо. деканів і самі пересилають вкладку від себе. Вкладку приймемо, запишемо, але ми волілиб, щоби такий скромний, але обов'язковий священник прислав не лише свою вкладку, але зорганізував усіх до впису в члени Товариства.

Та нам скажуть: Проявіть діяльність, най духовенство видить користь з Тов. св. Андрея, тоді всі всі приступимо до організації. Правда ваша, Дорогі ОО. Собрати. Але просимо і нас вислухати. Наша журба йде про те, щоби видобути де гроші, а будуть гроші — буде й діяльність. Надзірна Рада Товариства кинула тепер клич: набути, купити, чи вимурувати „Священничий Дім“ і хоч Товариство має прегарні інші ідеологічні цілі, як видавати книжки, брошури, часописи, а також філантропійні, як уділювати заповоги і позички для своїх членів, та колиб зібрані фонди почали роздроблювати, ніколи до нічого не прийшлиби. І якими фондами ми до тепер розпоряджаємо? За один рік зібрали ми понад триста доларів, а колиб всі священники стали членами без виїмки, то ми малиб понад тисячу доларів річно з самих вкладок.

Гарний прихід приносять нам рабати від закуплених свічок, вина тощо. „Народна Торговля“ прислала нам обрахунок з пібраного вина за перший квартал, з якого виходить, що духовенство, побираючи вино в „Н.Торговлі“, придбало 247.81 зл. рабату за один квартал, що річно зробить квоту понад 1000 зл. А треба памятати, що не ціле духовенство почувається до обов'язку купувати в „Н. Торговлі“ і не всі склади надіслали свої закупочні докази, так що при добрій організації можна ту квоту прелімінувати найменше на три тисячі золотих.

Від тепер не треба вже присилати „Закупочних доказів“ до дирекції нашого Товариства, бо „Нар. Торг.“ упростила той обрахунок, опираючись на своїх половинках від „закупочних доказів“. Треба лише їх складати, а коли нема де складу „Нар. Торг.“ близько, треба спроваджувати

вино або фляшками або бочками прямо зі складу у Львові. В черговій нашій статті „Віст. з Тов. св. Андрея“ подамо ближші дані про цей наш організаційний рабатовий рух, на основі закупочних доказів за другий квартал. Поправляймо в сей спосіб нашу долю, бо коли той рабатовий рух не зможеться, то вино нам певно інші відберуть як свій дохід і духовенство грубо на тім стратить.

Хочемо також урухомити „Пожицкову Касу“, але справа є так скомплікована і тяжка до переведення, що чекає щойно рішення повної Ради Товариства, яка відбуде своє засідання дня 6 червня ц. р.

Видавнича діяльність Товариства спрямована тепер на видання „Святого Письма Старого Завіту“ в перекладі о. дра Ярослава Левицького, бо прямо соромно признатись, що ми досі не мали апробовано тексту Святого Письма Старого Завіту, а „байбелники“ закидують наш нарід своїми протестантськими виданнями. За сим підуть інші апольогетичні брошурки як окремо нумерована апольогетична бібліотека.

Дирекція постаралася вже о численну скількість „Статутів Товариства“ і на жадання членів пересилає їх враз з чеками Товариства ч. 500.072.

Перейдемо тепер до обговорення справ „Власної Допомоги“. Це Товариство основане ще перед „Тов. св. Андрея“ і має з ним багато спільного та тому обмежує тепер свою діяльність на видавання щорічно „Уставу Богослужень“, яке приносить бодай такий дохід, що „Власна Допомога“ не лише сплачує свою домівку при вул. Корняктів ч. 1, але допомагає ще й своїм посвоєченим товариствам, як св. Андрееви і Товариству Катихитів, відступаючи їм свою домівку на засідання. Крім цього видала „Допомога“ давніше кілька шкільних підручників і останніми днями: „Єрейський Молитвослов“ в українським перекладі о. дра Ярослава Левицького, який радо привитали численні круги духовенства. Молитвослов без переплету коштує 6 зл. і повинен найтись в руках усього духовенства. До Надзірної Ради „Власної Допомоги“ належать: о. офіц. Алексій Пясецький, голова; о. Вол. Садовський, заст.-голови; члени: о. Григорій Гіряк з Винник, о. Юліян Дзерович, о. Мих. Лада, о. Йосиф Савицький зі Стрия і о. Іван Туркевич. Заст. Надз. Ради: о. Іл. Олянович з Лисинич, о. Семен Шпіцер з Солукова та Іван Фединський з Любіня. — Директором і душею Товариства є о. канцлер Микола Галянт.

Товариство Катихитів відбуло рівнож недавно свої Загальні Збори. Головою став о. Леонід Лужницький, заст. гол. о. Юліян Дзерович; до виділу увійшли о. др. Василь Лаба, о. Мих. Лада, о. др. Іван Фіголь, о. др. Микола Конрад,

о. др. Гнат Цегельський з Городка і о. Олександр Бучацький; заступниками стали о. др. Гавр. Костельник, о. Стефан Хирівський зі Стрия і о. Іван Новосад. Товариство займається під сю пору опрацюванням научних плянів для науки релігії після вимог нового шкільного закону, що переорганізовує дотеперішню гімназію, з якої дві найнижші класи відпали до вселюдної школи, дві найвисші будуть становити різні типи ліцеїв, а остануться лише чотири середущі класи від I—IV, як властиво однотипова, загальнообразуюча гімназія. Товариство розглядало два проєкти плянів: один о. дра Цегельського і другий о. дра Костельника. До позитивного результату після оживленої дискусії ще не прийшло, але остаточно рішення западе на найближшій засіданню. Вислід нарад буде поданий до відома Митр. Ординаріатови, який вискаже свою думку і евентуально потвердить предложені пляни.

Дня 25. квітня ц. р. відбулися Загальні Збори нашої кооперативної інституції „Вдовичо-сиротинського фонду“ при участі 50-ти умандатованих деканальних відпоручників. Збори робили прикре вражіння з багатьох причин. Передусім прикро було вчути таке, що одинадцять деканатів зовсім не цікавляться долею вдів і сиріт по священиках і не складають ніяких датків для облекшення долі бідних вдів, так що вони по смерті своїх мужів не мають права побирати ані марної вдовичої пенсії ані датку похоронного фонду. Є то ті самі деканати, яких годі притягнути до Тов. св. Андрея. Крайня байдужність, повна безрадість, каригідне лінівство ось ті ніжні ще слова, якими можна характеризувати ту апатію зглядом долі своїх родин. Поруч ОО. деканів йдуть у своїй „нерадивости“ в рівній лінії й понадконгруальні священики. Ті з засади (за дуже малими виїмками) не дають ніяких датків на вдови й сироти і не хочуть памятати про те, що і їм смерть у віці загляне і лишуть вдовиць і сиріт своїх на останню нужду, як то вже нераз бувало.

Друге немиле вражіння з тих зборів, це дивне поведіння невеличкої опозиційної групки, від якої годі було довідатись, чого властиво хоче, що їй властиво не подобається та проти чого вона протестує. Дрібничковими закидами (н. пр. що до неточности протоколу, конечного скликання Зборів сейчас на другий рік, чи буде потреба чи ні), забирала вона багато дорогого часу, призначеного на наради.

Немилим інцидентом був також виступ о. Володимира Пашковського з Корчина, але про це ближше скажемо при „Священничій Санаторії“.

Загальні Збори вибрали слідуючу управу: о. Алексій Пясецький як голова і ОО.: Евзевій Бачинський з Бережан,

Остап Гайдукевич з Носова, Василь Лициняк, Дмитро Семчишин і о. Юліян Дзерович зі Львова та о. Вол. Мармаш з Зашкова як члени, а ОО. Малянт Микола і Осип Осташевський як заступники. До контр. комісії увійшли: о. Іван Фединський з Любіня, о. Василь Соловій з Пукова і о. Григорій Гірняк з Винник.

Священича Санаторія, яка поставила собі в своїх статутах ціль „удержувати і вести санаторії і літніска безплатно або за зниженою винагородою для членів і їх родин“ — відбула також свої річні загальні збори дня 4. квітня 1933 і вибрала слідууючу Надзірну Раду: Головою став о. крил. Василь Лициняк, а до Ради ввійшли о. офіціал. Ал. Пясецький, о. канцлер Мик. Галянт, о. Мих. Лада, о. Евген Громницький, о. Алекс. Бучацький, о. др. Костельник і о. Вол. Мармаш з Зашкова; Заступниками вибрані о. Петро Хомин і о. Стефан Василів. До дирекції вибрані о. Дамян Лопатинський і о. Юліян Дзерович зі Львова, та о. Стефан Смачило з Гребенова. Кооператива спромоглась досі на закупно прегарної віллі „Зелемін“ в найкрасшому місці Гребенова, яка може й повинна бути нашою гордістю. За несповна чотири роки стало духовенство за дрібними датками по 2 зл. місячно власником справді по європейськи улаженої санаторії, яку теперішня управа розбудувала, опарканила й докупила прегарну парцелю. Тимчасом санаторія наша не тішилась симпатією..., бо коли на зборах „Вдов. Сир. фонду“ один з директорів санаторії висказав думку, що таким самим легким коштом слідби нам тепер побудувати санаторію в Черчу, то дався чути несимпатичний склик: „Продайте Зелемін і за те будуйте в Черчу“... А ще прикріше було вислухати промову о. Волод. Пашковського з Корчина, найблизшого сусіда Гребенова, який подав до відомі всім ОО. Собратам, зібраним на зборах Вдовичо-сиротинського фонду, що він уповажненний є від свого деканату заявити, що „Зелемін“ зїджений грибом, валиться і розсипається в порошок. Але о. Пашковський сейчас дістав добру відправу від голови Надз. Ради, о. Лициняка, що в його ревелаяціях нема ні зерна правди і не слід такі татарські вісти пускати між ОО. Собратів, бо санаторія стоїть і стоятиме на добро й здоровля нашого духовенства ще довгі літа. О. Пашковський покликнувався на о. директора Смачила і на мандат, який йому дало його кондеканальне духовенство скільського деканату, а тимчасом ми уповажненні і від о. Смачила і від отців скільського деканату заявити, що вони такого поручення не давали. Прикро про те згадувати, але годі, щоб такі нерозважні бесіди шкодили нашій санаторії і знеохочували людей доброї волі до дальшої розбудови, дальшої організації. Та мимо браку признання і незрозумілого упередження Надзіра Рада „Священичої Санаторії“ приступить невдовзі

до ведення санаторії і в Черчу. Вже намічений ґрунт, готуються пляни, підшукується людей доброї волі, які схочуть будувати, а не руйнувати надбане.

Ніде правди діти, до таких оклевечуваних наших установ належав також „Бібльос“... А тимчасом ця кооператива потребувала лише доброго господаря, який фахово повів би друкарню, переплетню і фабрику бюрових книжок. Нова дирекція фабрики довела вже до цього, що „Бібльос“ не потребує вкладів, вже білянсує правильно, а наше греко-католицьке духовенство може тепер гордитися, що має свою власну печатню й фабрику, яка щораз красше розбудовується і буде приносити зиски.

Іще про одну нашу організацію годиться нам сказати слово, яка працює тихо й без розголосу і тішиться признанням. Є це кооператива священничих жінок „Доля“. Головою Надзірної Ради є Ольга Лончинова, заст. Олена Гургулова, секретаркою Ел. Костельникова, членками Ради: Ольга Оляновичева, Марія Бучацька, Антоніна Конрадова, заст. Стефанія Фіголева, Олена Кацитанюкова. До дирекції входять: Наталія Дзеровичева, Софія, Лицинякова і Антоніна Шпитковська.

„Доля“ має свою каменицю при вул. Шептицьких ч. 38, на якій тяжить ще довг в Міській касі Ощадности на квоту 18.000 золотих. Клопіт є з льокаторами, яких бере в оборону закон, і яких годі позбутися мимо того, що нічого не платять. Та всетаки удалось дирекції усунути вже чотирох мешканців, а їх місце заняли наші вдовиці по священниках: пані Рудакевичева з 7 дітьми; пані Мацієвичева з 3 дітьми, пані Дуткевичева з 6 дітьми і дві сироти по священнику, Даниловичівні. Є ще намічені й дальші опорожнювання навіть за відступним, бо красше вже дати відступне, як дозволити дальше безплатно мешкати людям чужої віри й народности, а бідні вдовиці й сироти не мають пристановища. На жаль, датки з провінції, з деканатів майже устали (платять лише: ходорівський (найліпше), унівський, стрілиський, бобрєцький, буський, войнилівський, болахівський, горюдецький, рогатинський), а львівські священничі родини сповняють свій харитативний обовязок, складаючи датки від одного до десятих золотих місячно на оплату податків і консервацію камяниці. Адмініструє камяницю о. проф. Станислав Шпитковський.

Таксамо добре розвивається кооператива „Мета“. Вона щораз кріпше ставатиме на ноги, позбувшись дефіцитного видавництва „Неділі“, яка не оправдала сподівань, з нею злучених. „Кооператива“ почала тепер видавати популярний додаток до „Мети“: „Христос, наша сила“, який здобуває собі щораз ширший круг читачів, лише не сміє опиратися на кольпортажі, що є все річю вельми хиткою, а на передплаті,

яка дасть певні трівки фінансові основи видавництву. З появою додатку „Христос наша сила“ перестали виходити „Львівські парохіяльні Вісти“, не бажаючи створювати собі взаємної конкуренції.

Закінчím нинішній огляд діяльності наших установ, товариств та організацій чимсь веселим, що підбадьорує духа. А сим радісним моментом було свято „Українська Молодь Христови“. Воно доказало, що наша Церква, наша віра, наше духовенство це сила і міць, з якою всі рахуватися мусять. Дефіляда, яка відбулася протягом чотирьох годин, показала, хто „добрий пастир“ і чийого голосу вівці слухають. Направду наша нація може гордитись своїм патріотичним, гарним, добрим духовенством. Свято це показало, що мимо поділу на єпархії одушевляє наше духовенство одна ідея служити Христови й нації і поклик зі Львова має ще живий відгомін у всіх!

о. Юл. Дзеґрович.

З концертової сали

Академія на закінчення свята „Українська Молодь Христови“. Згідно з програмою в неділю, дня 7. травня ц. р. о год. 7.30 вечером відбулася у рамках свята „Українська Молодь Христови“ — як його закінчення — святочна Академія у Великім Театрі у Львові.

Так своєю зі смаком уложеною програмою, як іще більше мистецьким виведенням поодиноких точок — вибилась вона далеко понад рівень пересічності та внесла на сальо, зараз від першої точки почавши, глибоко-святотчний настрій та всіми відчуту торжественність хвилі. Одно тільки вражало: було загато порожніх місць, хоч напередодні Свята вже не мож було дістати білетів, бо всі були розкуплені або замовлені. Видно, що або ті, що купили задалегідь білети, внаслідок великої втоми через цілоденну участь у Святі, зрезигнували з Академії, або замовлені білети на були викуплені. Вправді на сали не було аж надто багато порожніх місць, але по тих десятках тисяч учасників у самому тільки святочному поході, хотілося бачити сальо, виповнену вщерть розрадуваною публікою.

Прибули на Академію оба львівські Владики, Преосв. Іван і Преосв. Никита, ректор Богосл. Академії, члени Митрополичої Капітули, члени Ділового Комітету Свята зі своїм головою на чолі, багато духовенства, голова Укр. Парл. Репрезентації та багато чільних громадян, що ведуть провід у національній праці.

Академію розпочато папським гимном, що його відспівав гарно і з вервою хор питомців Духовн. Семинарії.

Після того студ. Роман Монцібович, голова студ. катол. Тов. „Обнова“, виголосив реферат про завдання католицизму в нинішніх часах та про потребу — творити нових горожан, нову суспільність, нову Христову спільноту з виразним католицьким світоглядом, оживлену молодечим активізмом — яка змогла би паралізувати матеріалістичний, антропоцентричний світогляд, що своїм активізмом надає п'ято нашій епосі. Промова, а радше реферат був добре обдуманий і незле виголошений, але був рішучо задовгий, так що докраю втомлені слухачі не могли з нього багато скористати.

Сполучений хор учениць семінарії СС. Василіянок і питомців Малої Семінарії, скріплений мужеськими голосами з інших хорів, під диригентурою п. Котка відспівав Веделя „Покаянія отверзи ми двері“. Хор, добре вишколелений і здисциплінований, вивів у чудовій музичній інтерпретації всю красу композиції, а присутність у ньому хлоп'ячих голосів надала йому більше сили і блиску, зробила його повнішим і більше — так сказатиб — сочистим.

Маленький 10-літній Северин Сапрун відіграв на фортеп'яні Моцарта „Фантазію d-moll“, і Клементія „Allegro exr. зі сонати fis-moll“ і кілька наддатків та захопив своєю грою цілу публіку, так що оплескам не було кінця, а маленький, заклопотаний віртуоз мусів щораз сідати за фортеп'яні, щоби дальше вводити своєю мистецькою (як на дитину!) грою слухачів у подив.

Мішаний хор під управою проф. Гриневецького відспівав в супроводі оркестри Кишакевича кантату в честь Матері Божої п. з. „Радуйся Мати“. Є це перший цього роду твір у нашій музичній літературі, бо в нас є вправді декілька кантат на честь різних осіб, але чомусь не подумали досі наші композитори про написання кантати в честь Пречистої Діви, у стіп якої складає наш нарід повсякчасно свої найніжніші почування і свою найбільшу честь, — від часу прийняття християнства аж до нині. Кантата написана з великим музичним розмахом, легко і дуже м'якодіяно; бє з неї величня радість, повна духових солодошів, та дзвонить сріблом глибока вдячність і найвисше захоплення славою Матері Української Землі. Виведення її перший раз на більшому концерті дуже добрим хором і оркестрою зробило на присутніх велике вражіння, так що публіка оваційно вітала і самого композитора, приявного на Академії, і хор та його диригента.

Відомий наш рецитатор, Ю. Генік Березовський віддеклямував поему У. Кравченко п. з. „Хвала Христові Цареві“, написану спеціально на Свято. Глибина думки і ніжний поетичний патос поеми в парі з високомистецькою інтерпретацією декламатора достроїлися вповні до того високого

рівня, на якому стояла Академія. Декляматор до своїх великих рецитаторських вальорів додає ще дуже дискретну міміку і гестикуляцію, надаючи виголошуваним словам великої переконуючої сили та захоплюючи слухачів. Його рецитації — це справжнє мистецтво.

Останньою точкою Академії була ораторія „Христос“, геніальний і все свіжий твір Мендельзона, що його відспівав чудово і — як усе — вельми інтелігентно хор „Львівського Бояна“, під управою дра С. Людкевича. Сольові партії відспівали відомі наші солісти: пна Согорівна (сопран), пп. Охримович Іван і Балтарович (тенори) та проф. Прокопович-Орленко (бас). Вони відспівали тріо з I частини ораторії „Народження Христа“, а крім цього п. Охримович відспівав своїм свіжим і м'яким голосом усі речитативи зі „Страстей Христових“. Ця точка, один з найкрасших творів європейської музики, була під кожним оглядом найціннішою точкою Академії.

Академію, яка гідно завершила велике Свято, закінчено католицьким гимном „О спомагай нас, Діво Маріє“, аранж. о. Кишакевичем, що його відспівали сполучені хори з оркестрою, під управою проф. Гриневецького.

Подібно як саме Свято, так і Академія, його завершення, полишила на всіх велике, незабутнє вражіння.

Академія в честь Прч. Діви Марії. В неділю дня 21. травня ц. р. уладжено Марійською Дружиною студенток висших шкіл при співучасті Марійської Дружини учениць, що мешкають в інституті СС. Василиянок у Львові Академію в честь Прч. Діви Марії, в сали гімназії СС Василиянок при вул. Длугоша. Ся Академія, майже з тією самою програмою, мала відбутися в день свята „Укр. Молодь Христови“, — по полудни, але не могла тоді відбутися, бо святочний похід пізно скінчився.

Саля була заповнена старшими і молодю, головню членами Марійських Дружин. На свято прибув м. ін. Преосв. Никита і доволі велике число львівського духовенства.

Програму Академії становили два хори Мар. Дружини, що відспівали Брамса „Похвалу Марії“ і Кудрика „Марійський гимн“, промова, два сольові виступи (фортепян пни Ол. Гургулівної і сольоспів Роми Гумінілович) „Ave Maria“ Бах-Гунода та дві деклямації (А. Курдидика „Марії“ — деклямувала М. Тисович, гимн. учениця і К. Матейківної „Акорди душі“ — рецит. Г. Захаріясевицівна). Замітна була промова студ. універс. Ірини Гладківної, що була глибоко відчута, повна високих думок і поезії та підчеркувала потребу поширювання і поглиблювання культу Марії серед української молоді сильними і переконуючими аргументами. Також само виголошення було гарне, тому промова зробила на всіх помітне вражіння.

X,

Нові книжки

Єрейський молитвослов. Переклав о. Яр. Левицький. Львів 1933. Накладом „Власної Допомоги“, ст. 534, 16°. Ціна за брошур. примірник 6 зол.

Велика новість! Єрейський молитвослов в українській мові, за дозволом Митроп. Ординаріату — без усякого застереження. Звичайний формат молитвослова. Ціна неоправленого примірника 6 зл.

Дивне враження — читати єрейський молитвослов в українській мові: се більше подобає на побожне роздумування, ніж на молення. Нпр. „Нечайно суддя прийде, і кожного діла стануть явні; та зі страхом закличмо опівночі: свят, свят, свят єси, Боже наш, задля Богородиці помилуй нас“. Само собою зрозуміле, що перше видання україн. єрейського молитвослова не може бути ideale. Задержати і вірність тексту і поетичність і гарну українську мову — се тяжка задача. Священики повинні вміти розкупити се перше українське видання та поробити свої критичні завваги і мовні справки, щоби друге видання вийшло ближше до ідеалу. Ми наші завваги подамо пізніше. Г. К.

Г. Шільген: „**Ти й вона**“. Відношення молодця до дівчини. З німецького оригіналу за дозволом Автора переклав Василь Лімниченко. Львів — 1933. Накладом Марійського Товариства Молоді, ст. 120, 16°.

Про молодечий вік та про період дозрівання вкладає Шекспір одній зі своїх осіб такі слова: „Я хотівби, щоби в людини не було років від десятого до двадцятьтретього, або щоби молоді люди той час переспали“. Бо ці роки є виповнені неморальністю, бійкою, крадіжкою і неохотою до старших людей. Оттак, як той шекспірівський тип, говорив вже не один „старий“ і такі тези вислухав вже не один молодець. Але в таких висловах нема багато розуму. Ніхто розумний не хотівби втрати тих молодих літ. Правда, є це роки боротьби, ферменту, бурі. І шумить і гуде і хвилює в такій молодій душі. Богато намулу викидається, але й багато благородних жемчугів. І саме якраз той бурхливий час потребує опіки, проводу, серця та зрозуміння. І добра, розумно й тепло написана книжка тут багато може допомогти. На жаль, в українській мові не було досі ніякої книжки, яка обговорювала відносини молодця до дівчини, вчила молодця лицарства, самоопанування, джентельменства супроти людини слабшого полу. Цю прогалину старався вирівняти Василь Лімниченко, толкуючи голосну книгу Шільгена п. з. „**Ти й вона**“. Шкода лиш, що Лімниченко не звернув уваги на книжку подібного змісту, а саме: Tihamer Toth: *Reine Jugendreife. Fünfte Auflage. Freiburg im Breisgau 1931. Herder Verlag*, ст. 140. Вона багато лекше та інтересніше написана,

як книжка Шільгена. Каже пословиця: „Ліпше“ є ворогом „доброго“, і я маючи тамту книжку на тямці й увазі, не буду міг так дуже суб'єктивно захоплюватись книжкою Шільгена-Лімниченка. Є вона писана таки доволі тяжко, подекуди — як для молодця — й мало переконуюча, оперує численними абстрактами, відзначається проповідничим, авторитативним тоном. Боюсь, чи той авторитативний тон не знеохотить молодця живої вдачі до читання. Найліпші у книжці Шільгена є ті місця, де він опирає свої твердження на прикладах, взятих з життя молоді, як напр.: на ст. 27—29, ст. 65, 66; 69, 71, 82 і інші, бо з них говорить саме життя, живий приклад, не лише сухе моралізування.

Те все однак не зменшує вартости книжки Шільгена-Лімниченка і вона сповнить свою місію між молодю, хоч я — як старий педагог — радивби її давати що найскорше семакам або аж осмакам, бо завчасне освідмлювання про „полові гони“, та „полові питання“ може більше лиха зробити, як допомогти. Зрештою книжка писана доволі тяжко, так що пересічний шестак її ледви чи зі зрозумінням прочитає.

Переклад Лімниченка добрий, з нахилом до ковання нових слів, до яких наше ухо ще не привикло.

о. Юліян Дзерович

Всячина

Св. Отець до Впреосв. Митрополита. Напередодні свята „Українська Молодь Христови“ від Св. Отця, папи Пія XI наспіла до Впреосв. Митрополита отся телеграма: „Його Ексцеленція Митрополит Шептицький, Львів. — Святіший Отець передає свої батьківські побажання для щасливо придуманої торжественної релігійної маніфестації української католицької молоді, побажання як найобильніших спасенних овочів. З цілого серця благословить Вашу Ексцеленцію, Епископат, Духовенство, Нарід і дорогу українську молодь, що є запорукою щораз живішого і пліднішого християнського життя. Особливо благословить заміри щодо Католицької Акції. Дає повний відпуст за звичайними умовами“. — Підписаний: кард: Пачеллі.

Свято шкільної молоді у рямцях „Укр. Молодь Христови“. В суботу 20. травня ц. р. відбулося у Львові (і всюди в цілім краю) шкільне свято „Українська Молодь Христови“. Львівська Кураторія не дозволила, як відомо, шкільній молоді брати участь у величавому святі 6. і 7. травня, та визначила для неї на просьбу Діл. Комітету день 20-го травня на таке святкування.

Свято попередила Сповідь і св. Причастіє шкільної молоді усіх львівських шкіл, державних і приватних, що від-

бувалися через цілий тиждень, та були приготуванням до великого дня молоді, її присяги на вірність Христови.

В суботу рано усі львівські школи, державні і приватні, зійшлися на подвір'ю св. Юра, виповнюючи вщерт першу його частину, себто простір між церквою і забудованнями з одного, а митроп. палатою з другого боку. Деякі школи явилися із своїми шкільними прапорами, а Мала Семинарія прийшла з великим, синім прапором, на яким красувались золоті емблеми Христа. Усеї молоді було біля 3500, від найменших до найбільших. З храму св. Юра та з митроп. палати повівали жовто-блакитні прапори. На подвір'ю, проти головного входу, збудовано (ще на Свято 6 і 7. травня) гарну каплицю — олтар і там теж відправив Преосв. Іван читану архієрейську Літургію, в асисті ОО. катихитів. Співав гарно хор Малої Семинарії під орудою п. Котка. Перед св. Причастієм виголосив Преосв. Іван відповідну проповідь, в якій візвав молодь заховати вірність Христови через ціле життя, а відтак провів присягу. Ціле море рук і рученьят піднеслось в гору. Найінтелігентніша частина української молоді, майбутні провідники народу, складала присягу на вірність Христови, щиро, нелукаво, з молодечим запалом. Св. Великомученик Юрій, що з висот храму глядів на ті тисячі молоді, предки якої ходили на завзяті, славні бої за Христову віру, наче стрепенувся, бачучи, як ця молодь, новітня українська нація, маніфестує і нині своє привязання до Христа та присягає Йому досмертну вірність. Перед проповіддю з'явився у дверях палати, на сходах, Впреосв. Митрополит, принесений на лектиці і радів теж тією хвилиною. Небо, що від кількох уже днів було смутне і захмарене, розяснилося і зраділо, а золоте сонце засвітило, цілуючи голівки молоді.

До св. Причастія приступило біля 700 учеників і учениць, самих старших, і декілька дівчаток із державних шкіл до першого св. Причастія. По Сл. Божій Преосв. Іван, оточений оо. катихитами, прийшов до Впреосв. Митрополита, а молодь чвірками дефілювала перед обома князями нашої Церкви, одержуючи з рук Митрополита архієрейське благословення. На терасах і балконах Святоюрського храму зібралось багато родичів молоді, що приглядалися на radoщах тому небувалому святові.

X.

„Legjon Młodych“ проти кат. Церкви. Варшавська півофіційна „Gazeta Polska“ з дня 17. ц. м. доносить, що в днях від 3—6. ц. м. відбувся в Познані загальнопольський зїзд „Легіону Млодих“*). Між ухваленими резолюціями ось деякі, що торкаються релігійно-церковних справ: „Неоунійний рух (Pro Russia) — говорить одна з них — на „східних

*) Політична організація молоді, оперта на ідеології ББ.

кресах“ шкодить інтересам польської держави як цілості, що головню сильно виступає на Полісся, заколючує релігійний мир на „кресах“, уводить хаос до релігійних понять „кресового“ населення і спричинює віроісповідну ненависть між новоуніятами і визнавцями інших обрядів“.

КАР з 20. V. ц. р. атакує сю резолюцію, кажучи: „Сумніваємось, чи хтонебудь з членів Легіону Млодих переконався про те, що унійний рух шкодить інтересам польської держави і чи релігійний звязок „кресового“ населення з Москвою більше відповідає інтересам нашої держави, чим її єдність з Апост. Престолом. Колиб члени Легіону Млодих пізнали історію Унії на наших східних землях, або довідалися від старших про недавню ще мартирольогію уніятів за віру і польськість (?!), не говорилиб так з легким серцем про шкідливість унійної акції“.

Друга резолюція осьяка: „Стверджуємо, що усунення молоді зпід політичного впливу духовенства, мусить стати одним із перших етапів „паньствового вихованя“.

„Чому праця катол. духовенства — завважує КАР до цієї резолюції — серед молоді є сіллю в оці провідників Легіону Млодих, дістаємо відповідь в їх органі „Państwo Prasy“, де м. ін. читаємо: „Бажаємо, щоби Легіон Молодих, котрий недавно гостив провідників радикальної французької молоді „Jeunesse Laïque et Républicaine“, в найблизшій році витав у мурах столиці провідників наймогучішої на світі організації молоді — Комсомолу“.

Наведені резолюції це дійсно смутний причинок до легенди про „найбільш католицький нарід на світі“.

Викінчення будови ватиканської желізничі. В звязку з Лятеранським пактом Папа буде мати власну ватиканську желізницю. Будову її недавно закінчено. Нова лінія лучить Città del Vaticano із шляхами державних желізниць Італії. Будова коштувала біля 30 мільонів бельгійських франків і виконано її на кошт Італії. Це найкоротша желізнична траса на цілм світі, бо її довгота виносить ледви 1200 метрів. На ватиканській желізничі немає ніякого точно означеного руху, ні пасажирського, ні товарового, тому теж нема жадного розкладу їзди. Одинокими подорожніми на цій лінії будуть високі церковні достойники або представники держав, які удаються до Св. Отця з офіційальною візитою. Дня 2. квітня ц. р. по викінченню будови відбулася пробна їзда зі стації св. Петра, яка лежить ще на території італійській, аж до стації Città del Vaticano. В найблизшій часі відбудеться святочна передача нової лінії Св. Отцеви.

Голова англіканської Церкви другою особою в державі. Головою англіканської Церкви є кождочасний архієписком Canterbury. Його становище звязане з великими привілеями. Його іменує на предложення премієра сам ко-

роль і він є по королеви найвисшим достойником в цілій Великій Британії. Так на королівському дворі, як теж на різних торжествах чи прийняттях йому прислужують більші почести, чим найвисшим князям, а навіть представникам великих держав. Архієпископ Canterbury підлягає тільки судови палати лордів. Його доходи великанські: 15.000 фунтів штерлінгів річно, що рівняється третині суми, призначеної на апанажі королеви. (КАР).

І на се треба зважати. Мій найстарший син запитав мене одного разу: Чому то в св. Причастію вино таке добре, запашне?.. Я відповів, як умів: Бо коли чоловік натощо, то смак остріший, зрештою також святі почування тут не без значіння. Сьому прислухувався мій середущий син тай каже: А нам у св. Причастію зовсім вина не дали, частиця мені так подрапала піднебіння — тяжко було проковтнути... Я відповів: певно й тут було вино, та мусіло його бути дуже мало, а частиці були висушені й не розмокли. А в собі я думав: св. Причастіє для дітей се історія їх побожного життя. Рішучо треба священикам зважати також на те, які змислові вражіння залишає в дітей св. Причастіє. Не псуймо й не маловажмо того, що сам Христос обдумав і розпорядив. Г. К.

До наших П. Т. Співробітників. Передусім перепрошуємо усіх тих наших ОО. Співробітників, що ждуть вже довший час на випечатання своїх статей. Маємо стільки матеріалу, що годі все нараз помістити. Але поволи і поступенно помістимо все, що тільки в нас у редакційній теці знаходиться. Найбільшу трудність з печатанням роблять занадто великі статті, які мусимо поміщувати не раз впродовж цілого року, або й довше. Такі статті, це великий клопіт для кожної редакції, вони також мучать читачів, — хоч не раз дуже добрі. Тому просимо дуже усіх наших Вп. ОО. Співробітників присилати статті по змозі як найкоротші, а будемо їх все негайно поміщувати. Також сміємо піднести прохання, що до зверхньої форми присланих статей: вони повинні бути написані чітко і на одній стороні.

Що до проповідей, то друкуємо такі проповіді, які маємо від наших ОО. Співробітників. Очевидно, вибираємо ті, котрі вважаємо за найвідповідніші. На жаль, не маємо достаточного вибору. Не маємо проповідей на всякий час року: і так не маємо проповідей на п'ятдесятницю, на перші рядові неділі, на різдвяний час (на великий піст маємо). Просимо П. Т. Отців, наших красших проповідників, щоби для добра загалу прислали нам проповіді, яких потребуємо, однак заздалегідь (хочби й півроку наперед). — *Редакція.*

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові
Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

Чи ви вже знаєте, що часопис для дітей
і молоді

„Наш Приятель“

редагований в релігійному та патріотичному
дусі,

знизив передплату на два золоті за весь рік?

Поспішіться отже і запенумеруйте для своїх дітей цю
милу газетку з гарними ілюстраціями, виховуючими
оповіданнями й цікавими віршиками.

Досі розійшлося в світ звиж мільон примірників цієї
пожиточної газетки.

Замовляйте, висилаючи одночасно гроші, по адресі:
„Наш Приятель“, Львів, скринька поштова 108.
(Корито ПКО. Варшава 152.518)

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише у своїй фабриці свічок

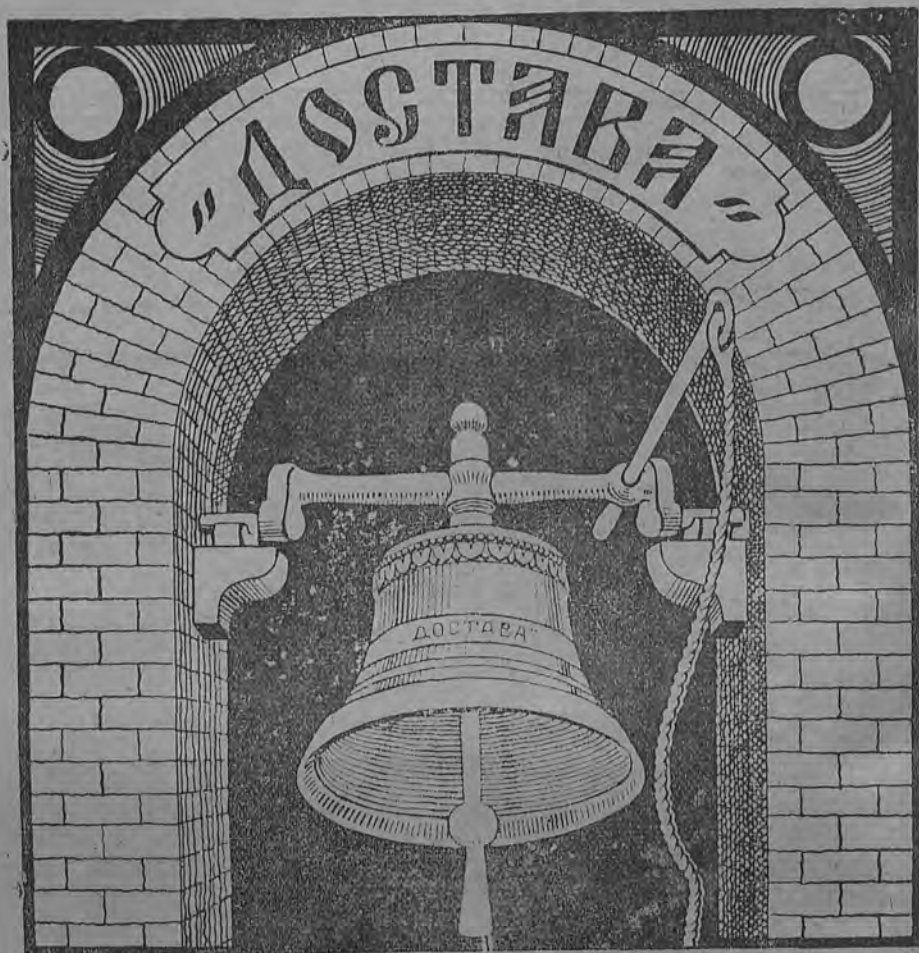
Інж. К. Котецький і С-ка

Співка з обмеженою порукою

Львів 16, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 108 А.

Численні признання за добірний товар. Диплом господар-
ської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно,
горить довго і визначається великою твердістю.
Жадайте цінників.

**НАЙЛІПШІ ДЗВОНІ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинок українська кооператива**

„ДОСТАВА“

В СВОЇХ СКЛАДАХ: ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20.

Перемишль, Костюшка ч. 6., Тернопіль, вул. Пілсудського ч. 6.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, і п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі інші фірми з церковними речами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є одинокою кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви.

З сих причин заслуговує на повне довіря і попєртя.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7.50 зл., чвертьрічно 3.75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

З М І С Т:

	стор.
150 літ у службі Церкві і народови	209—212
о. Н. Павлюк:	
Аскеза в світлі християнської фі-	
лософії	212—219
о. Др. Лев Глинка:	
Десятиліття Б. Н. Товариства	219—227
о. Др. Г. Костельник:	
Найновіша „вчена“ версія про Хри-	
стове воскресення	227—231
о. Василь Навроцький і о. В. Кедринський:	
Хто є основником Згромадження	
СС. Служебниць Пр. Д. М.	231—243
о. Т. Цегельський і Й. Ганкевич:	
Дещо зі священничої традиції	243—245
С. Д.:	
Найвисший осяг Українців в Америці	246—247
Х.:	
З голосів преси	247—257
О. Г.:	
Загальні збори Інституту вдов. сурит.	
фонду	257—259
Тим, що відійшли від нас	259—264
Нові книжки	264—269
Всячина	269—279
Бібліографія	279—280

З нагоди 50-ліття існування Братства Входу в Храм Пресв. Богородиці при Львівській гр.-кат. Духовній Семинарії та в пам'ять основника Братства випустила „Аскетична Бібліотека“ книжечку під заг. „о. Ісидор Дольницький...“ а яку Адм. „Ниви“ дістала до розпродажі в ціні зл. 1-70 враз з пересилкою. Прохаємо замовляти

АДМІНІСТРАЦІЯ „НИВИ“
Львів, вул. Коперника 36.

П
Р
О
П
О
В
І
Д
И

В Адміністрації

„Н И В И“

Львів, Коперника 36.

можна набути

брошуровані річники

ПРОПОВІДЕЙ

друкованих як додаток до
„Ниви“ за р. 1930, 1931 і 1932

по ціні зол. 3.—

з поштовою пересилкою.

П
Р
О
П
О
В
І
Д
И

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

ВАША ДОСТОЙНОСТЕ!

До 5-го числа „Ниви“ ми долучили поштову складанку, а нині просимо влатити нею (коли ще не влатили) належність за одержані числа „Ниви“.

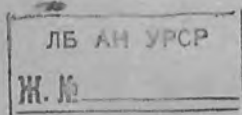
Надіємося, що Ваша Достойність вповні зрозуміють тяжке положення станової преси, котра удержується тільки виключно з передплати, а яка за вірну і чесну службу Духовенству не вимагає від нього більше, як сповнення добровільно принятих на себе обов'язків передплатника. Не занедбуйте сих обов'язків, бо й ми не занедбуємо принятих обов'язків супроти Передплатників.

З глибокою пошаною

Адміністрація „НИВИ“.

Р. С. Се письмо не відноситься до сих П. Т. Передплатників, котрі мають вирівнану передплату за сей рік.

все, так воно є й нині. Бо й нині семінарія, хоч і серед змінених національно-суспільних відносин, грає все ще ту передову роль в національнім життю, що і колись. Все, що в народі було і є найкрасше і найцінніше, мусіло перейти крізь те горнило, що горіло повсякчасно у львівській Духовній Семінарії, в якому гартувались молоді душі до праці для Церкви і Народу. Духовна Семінарія була колись через довгі ряди літ і є ще й нині могучим світільником, що просвічує увесь край.

**З нагоди 50-ліття існування Братства Входу
в Храм Пресв. Богородиці при Львівській гр.-
нат. Духовній Семинарії та в пам'ять основ-
ника Братства випустила Асоціація Бібліо-**

Д
И
друкованих як додаток до
„Ниви“ за р. 1930, 1931 і 1932

Д
И
по ціні зол. 3.—
з поштовою пересилкою.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 15 зл. річно,
півріч. 7-50 зл., чвертьрічно 3-75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

150 літ у службі Церкві і народови

До численних святочних обходів, які наш нарід обходить в сім році, приходить ще один, для нас, українського католицького духовенства чи не найважніший і найрадісний, — ювілей 150-літнього існування і праці гр. катол. Духовної Семинарії у Львові.

Скільки найкрасших переживань і спогадів виніс чи не кождий з нас із неї, скільки великих задумів і плянів зродилось у ній, скільки чарівної романтики, просто легенд, криють у собі ці мури для кожного, хто мав щастя перебувати в них! Стоїть собі нині львівська Духовна Семинарія зі своєю стилевою церквою і чепурною бароковою вежею як свідок давноминулих днів, у яких заєдно кипіло буйне, молоде життя, що все ферментувало і викидало із себе щораз нові гасла, нові кличі, нові пляни, які будили нарід зі сну, запалювали його огнем любови до Церкви і Батьківщини, вказували йому нові шляхи до красшої майбутности, вели до досягнення найвисших ідеалів. Так було все, так воно є й нині. Бо й нині семинарія, хоч і серед змінених національно-суспільних відносин, грає все ще ту передову роль в національнім життю, що і колись. Все, що в народі було і є найкрасше і найцінніше, мусіло перейти крізь те горнило, що горіло повсякчасно у львівській Духовній Семинарії, в якому гартувались молоді душі до праці для Церкви і Народу. Духовна Семинарія була колись через довгі ряди літ і є ще й нині могучим світильником, що просвічує увесь край.

Переживала вона впродовж своєї довговікової історії різні часи. Шуміли над нею грізні бурі та не раз і громи били, а вона не захиталася і все несла прапор служби Церкві і Народови високо та зберегла його чистим аж до нині.

Рік 1783, в якому австрійський цісар, Йосиф II, оснував у Львові Генеральну Духовну Семинарію, — це подія у нашій церковно-національній життєвості величезного значіння. На місці давніх єпархіальних семінарій (Перемишль, Львів, Галич, Бар), — що були наче пресвітеріальними домами, які мали завдання в короткому часі (рік або й коротше) навчити кандидатів до духовного стану усього найпотрібнішого до їх пізнішого душпастирського служення — створила семінарія, зорганізована на зразок тодішніх західно-європейських семінарій католицьких країв, поставлена на високім аскетично-виховнім і богословсько-науковім рівені.

Кожний кандидат до духовного стану в часі свого чотиролітнього перебування в семінарії набирив у ній всего, чого під оглядом духовно-аскетичного виховання і богословської освіти йому було треба. Першим і головним завданням семінарії було — виховувати кандидатів на добрих священиків, а другим — доповнювати під оглядом богословської освіти те, чого вони на *Studium Ruthenum* чи університеті не діставали. Крім любови Бога і замилювання до побожного, аскетичного життя та всего того, що становить суть духовного життя кожного священика, вчилися питомці у семінарії ще й любови до своєї Церкви і своїх славних, церковних традицій, та любови до рідного народу. Кожний по скінченню семінарії виходив у світ духовно виробленим, одержавши таке духовно-богословське виховання, яке було всюди в західній Європі. Щез тип священика *antiquae educationis*, львівська Духовна Семинарія наблизила нас до Європи.

І так як повстання Генер. Духовної Семинарії мало великанське значіння для одиниць, які у ній вчилися того всего, чого їм треба було як майбутнім священикам, так тимсамим семінарія мала такеж значіння і для нашої Церкви. Це перше виховно-богословське заведення висшого типу у нашій гр. катол. Церкві від часу заклячення Унії. Над чим працював довгі літа великий мітрополит Рутський, те було осягнено з хвилею оснування Генер. Семинарії.

Через добре виховане духовенство піднісся престиж Церкви. До неї стали більше горнутися свої, з нею числилися чужинці. Семинарія стала центром, де народжувалась і росла теологічна наука, писалися богословські підручники, видавалися релігійно-церковні часописи і загалом буйно цвило релігійно-літературне життя. І коли по світовій війні і по програній національній боротьбі за державну

незалежність усунено з богословського і всіх інших факультетів львівського університету українські катедри, львівська Духовна Семинарія бере на себе почесний обов'язок опіки над українською богословською наукою. Організується в мурах Семинарії Богословський Факультет, як складова частина тайного Українського Університету у Львові, основується Богословське Наукове Товариство, ведеться жива наука діяльність, а як завершення цього ренесансу укр. богосл. науки основує Впреосв. Митрополит Шептицький найвисшу теологічну школу, Богословську Академію, з високими науковими аспіраціями, іменуючи теперішнього ректора Семинарії, о. дра Сліпого, її першим ректором. Вона теж, покищо, міститься в історичних мурах Семинарії.

Рівнож велике, може й більше значіння має львівська Духовна Семинарія для нашого національного життя. Вона була і є не тільки, як в усіх народів, духовною семинарією, що має завдання — приготувати кадри майбутніх священників, але вона для нас щось більше: крім добрих священників виховувала і добрих народніх робітників, провідників і світочів народу. Вона була і є семинарією і школою і кузнею, де кувалася красша доля недержавного народу. Серед спольщених докраю питомців, у перших роках існування Семинарії, будилось зацікавлення минулим народом, старовинними пам'ятниками, записуванням народніх пісень, що ішло в нас рівнобіжно до таких самих студій в західній Європі, — довгі літа між питомцями кипіло, варилось, тліло, аж доки у 30-ти роках XIX ст. не вибухло ясне полум'я, наче огняний стовп, вказуючи народови шлях на майбутнє. Літературне і національне відродження Галичини було підготоване і сфіналізоване в Духовній Семинарії. І хоч те ясне сонце, — яке в 30-ти роках мин. ст. зійшло зза мурів Семинарії і розігнало „мряки тьмаві“, що сотки літ стелилися над Галицькою Землею, — в пізніших кількадесяти роках, під впливом холодних вітрів і темних хмар Півночі, захмарило дещо своє лице — то все таки світло, кинене ним, не погасло, але щораз більше розгорювалось і поставило вкінці Дух. Семинарію всеціло на службу не тільки Церкві, але й українському народови. За гуртком Шашкевича пішли сотні і тисячі „юних другів“, які започатковану працю дальше вели, поширюючи її на всі ділянки національного життя і довели нарід до того стану національно-культурного розвою, якому не у всім можуть дорівняти навіть деякі державні народи нинішньої Європи. А всю ту великанську роботу зробили діячі, що в безконечній черзі виходили з мурів львівської Духовної Семинарії.

В цім і велике, історичне значіння львівської Духовної Семинарії для національного відродження Галицької Землі.

Не зменшилася вага і значіння львівської Духовної Семінарії і в нинішніх часах. Вона, як колись перед 150-ти роками, веде далі благословенну працю на полі релігійнім, церковнім і національнім. Праця ся не то що не зменшується, але росте і могутніє у всіх напрямках. При нашій розбиттю, територіяльнім, національно-політичнім, а навіть єпархіяльнім — львівська Духовна Семінарія є ще й нині, як і колись, центром, який притягає під свої опікунчі крила синів цілого народу. Колись ця семінарія виховувала молодь з цілої Галичини, а нині круг її благодатних впливів далеко ширший, бо в її мурах готовляться до праці для Церкви і Народу сини цілої української нації, з усіх її територій: з усіх трьох єпархій Галичини, з Волині і північно-західних земель, з Великої України, з Закарпаття, Югославії, а навіть Америки. Завдання нашої греко-католицької Церкви — об'єднати релігійно і духовно розбитий народ — перебрала на себе львівська Духовна Семінарія. І як колись ця Семінарія загорілась полум'ям, яке освітило й ogrіло цілий Народ та дало почин до його національно-культурного відродження, так і нині Дух. Семінарія чи не найбільше причинюється до нашої обнови і духовного об'єднання, не тільки на полі релігійно-церковнім, але й національнім. Ось завдання, реалізацію якого взяла на себе нинішня спадкоємниця давньої Генеральної Семінарії.

В день її ювілею бажаємо їй як найскорішого досягнення цього величнього завдання.

Редакція

о. Н. Павлосюк

Аскеза

в світлі християнської філософії

В наші часи, себто в часи горячкової модерної цивілізації, котрої цілий хід відбувається під галасливий гамір американського темпа; в часи, коли майже кожний день приносить нові відкриття та винаходи, коли майже всі наукові проблеми обертаються в крузі електро-технічного та механічного поступу, а сторінки газет і журналів що-раз більше займають звіти з найновіших досягнень спорту — в ті часи аскетичні питання видаються чимсь надто невідомим, перестарілим, прямо невмісним, а самий звук „аскеза“ навіть ображаючим...

Та й якже можна говорити сьогодні щонебудь про аскезу, коли на перший план висунувся і став самотнім і виключним предметом суспільної уваги індивід: індивід — інстинкт, індивід — жолудок, індивід — animal, котрий на

більшу абстракцію, „як матеріялістичне розуміння історії“ не може здобутися і не хоче?

Від такого індивіда ми готові кожної хвилини почути у відповідь подражнені докори Ніцше: „Погорда світа й утеча від світа — се невдяка супроти природи, яка нас огортає з усіх боків та якої ми є дітьми... Те, що природне, що інстинктове, що первісне, назвали ви гріхом; натомісць боягузтво, брак енергії, безкровність — назвали чеснотою. Свою білду чесноту поставили ви в місце цвітучого життя“.

Та в дійсності тут зайшло мале непорозуміння, а причиною того непорозуміння — оперування різними термінами; так впрочім нераз бувало в історії, що послугування різними термінами приводило до створювання різних таборів і звідси — відмінних світоглядів. І треба було нераз дуже довгого часу, щоби врешті-решт прийти до переконання, що між спорячими сторонами є далеко більше спільних точок, ніж відмінних. Так само мається справа й тут: всі сьогоднішні антихристиянські табори послуговуються відмінною, як ми, термінологією — і тут криється головний „цвях“ нашого взаємного непорозуміння; а коли ще додати сюди дещо упередження — тоді нам цілком ясно стане, чому ми маємо так багато ворогів і ворогів при тому таких заїлих.

Але розгляньмо наперед головний наш предмет — іменно предмет аскези. Щож се таке аскеза? О. Павло Сухозанет подає ось таку дефініцію аскези: „Аскеза — се такий напрям у науці про моральне спасіння, котрий вимагає від чоловіка подвигів безнастанної боротьби з самим собою, повного самозаперечення та самовідвернення від усіх приємностей низшого рода і вигід змислового життя“.¹⁾ Форми аскетизму в залежності від своїх принципів основ приймають напрям релігійний і філософічний. Представниками першого є — браманізм, неоплатонізм і християнство, а другого — пітагореїзм, цинізм і стоїцизм.

В християнстві ніщо матеріяльне само по собі не уважалось джерелом зла і ненависти до матеріяльного не було; християнська аскеза завсіди була свобідним, необов'язуючим подвигом, який підносить людського духа понад матеріяльні обставини життя задля життя чисто духового. Тіло чоловіка не тільки, що не вважається тут чимсь оскверненим і нечистим, але воно освячене невидимою присутністю в ньому самого Бога. Як те, що від віків носить у собі частину образу та подоби Божої — тіло се було прийняте на Себе Сином Божим, котрий із тією іменно воскресшою та прославленою плотю після свого вознесіння на небо засів і сидить по правиці Бога Отця. Сотворивши

¹⁾ О. Павелъ Сухозанетъ: Спасительная вѣра и погибельное заблужденіе“.

чоловіка — мужа та жінку — з плотю, взятою й сотвореною з пороку землі, Бог сам вдунув у неї дихання життя, чим освятив її. І благословивши її в особах перших людей, знайшов, що все добре (Бит., гл. 1 і 2).

Длятого Ап. Павло й каже: „Чи не знаєте, що ваше тіло є у вас храмом Духа Святого, котрого маєте від Бога, і що ви не свої? Бо ви куплені високою ціною. Прославляйте і носіть Бога і в вашім тілі“. (І. Кор. 6, 19—20).

Такий високий погляд на істоту людини в християнстві не міг, розуміється, давати підстав до хульних розумовань про недосконалість людської природи і надавати виключне значіння одному лиш духови, як се безнастанно робить сектарство. Консеквенції такого надто однобічного погляду новочасних сектарів на людську природу в практиці нічим не різняться від консеквенцій, до яких свого часу дійшли були приклонники виключно того, „що природне“ — циніки. Психологічний закон, підчеркнений Мерсієром, що „крайности сходяться“, знайшов і тут своє потвердження.

І справді, аскеза циніків представляє собою лише разяче по своїй скрайности богохульство під цим оглядом. Бо вона є ніщо інше, як страшливе та гидке хулення божественної краси життя; божественности в людині. „Вести собаче життя — каже о. Сухозанет — зовсім не є призначенням людини“. І хоч цинізм супонує могутню енергію та велику силу волі в чоловіці — то однак ся власть його над собою є властю надто низької якости, надто механічною й через те позбавленою і внутрішнього змісту і зовнішньої санкції. Панувати над пристрастями в самій річі є о много тяжше, як просто гамувати їх, бо для першого діла вимагається далеко більше сили духа, більше ума та постійности волі. Повна повздержність дається значно легше, чим одна тільки уміркованість, і бути циніком, властиво кажучи, о много легше навіть, як второпним епікурейцем.

Атараксія стоїків у певній мірі виражає собою нелиш апатію й байдужість до життя та його дійсних благ, але й цілковиту, рішучу бездушність до них. Погорджувати терпінням, нещастям і смертю — діло, безумовно високої мудрости. Але стоїки під цим оглядом, замість того, щоби піднятися понад людство, опустилися ще низше нього.

Коли терпіння є одною з умовин людського існування, то ховати вираз тих терпінь є лише безплідною афектацією. І мудрість сього роду є питома лише природному дикунові, але не культурному чоловікові. Приймати участь без здригнення та без найменшої реакції на нього — се героїзм, властивий бездушному каменю, а не свобідно-розумній людині. Пригадаймо собі сцену, як поступив Христос, коли Його неслухно вдарив один із жовнірів на суді в первосвященника. Бо хто тратить життя без жалю — сей не варт життя.

Правдивий героїзм — у витривалій ідейній боротьбі з життєвими терпіннями, а погорда до життя можа бути оправдана лише шляхотною саможертвою в ім'я висшої любови до ближнього.

Нарешті аскеза індійсько-неоплатонічна — уся в стремління до повного знищення та умертвіння тіла шляхом постійної боротьби з його правними природними бажаннями, потребами та домаганнями на сій підставі, що матерія є крайнє несовершенство і причина зла у світі, а сполюка душі з тілом у чоловіці є карою для останньої.

Але така аскеза має сю непоправну хибу практичного значіння, що систематичне переведення її в життя невідхильно веде людину до морального самогубства. Така аскеза веде не до морального саморозвинення та самоусовершення власної особи, але до цілковитого погамування та умертвіння тіла, в рішучій погорді до своєї особи (не до гріховности своєї особи — як у християн — але до особи як такої), що є правдивим моральним самовбивством.

Се дуже гарно ілюструє одна летенда, яку ми знаходимо в „Історії філософії“ проф. А. Фуліє про розмову Будди із своїм учеником Пурною, котрий задумав подорож у країну варварів, щоби там проповідувати нову релігію.

— Се люди жорстокі, гнівливі, брутальні, — сказав до нього Будда. — Коли вони будуть тебе грубо обиджати, що ти скажеш?

— Коли вони мене обидять — відповів Пурна, — то я скажу: се, мабуть, добрі люди: вони обиджають мене, але не бють і не обкидають камінням.

— А коли вони зачнуть бити тебе кулаками, що ти скажеш?

— Я скажу, що се добрі люди, спокійні: вони бють мене кулаками, але не палкою й не шаблею.

— А коли вони зачнуть тебе палкою бити?

— Се добрі люди, спокійні: вони бють мене палкою й шаблею, але не забивають цілковито.

— А коли вони забють тебе?

— Се добрі люди, спокійні: вони разом визволили мене від тягару тіла!

— Ідиж, іди, Пурно — закликав Будда — в країну варварів! Іди, визволений — визволяй, втішений — утішай; ти досягнув нірвани, провадь туди інших!

Таким чином, ми бачимо, що ні одні ні другі не зуміли гідно розв'язати моральної проблеми життя: одні зігнорували духовий принцип життя — й зійшли на „молекулярні“ манівці, а другі у надмірній ревности переоцінили духову сторону життя — й зависнули в воздуху... Так завсіди життя мститься на тих, котрі не хочуть дивитися прямо йому в лице, лише заглядають із заду, або з боку.

І лише християнство отверто й сміло поглянуло життя в лице — і пізнало та проголосило світові його істину: „Слово плоть бисть“ — се та велика істина, за якою так страшно тужили красші одиниці Старого Завіту; та істина, котра одушевила й одушевляє до сьогоднішнього дня Новий Завіт! Сам Бог вибрав для Свого втілення якраз плоть чоловіка — значить, ся плоть була гідною такого вибору! А вона дійсно була гідною сього вибору, бо була клітиною, що скривала в собі подобу і образ Божий! І з того часу вона — храм Духа Святого, бож якраз нею dokonано визволення роду людського: сеж вона — плоть чоловіка була розіпнята на хресті, і з неї впали перші краплини спасенної крові на конаючу в грісі землю... Через те й християнська аскеза стає на зовсім відмінну точку. З тої точки тіло людини представляється не як щось зовсім негативне, „грішне“, лише як щось таке, при допомозі чого можна незвичайних діл доконати. „Будьте совершенні, як совершенный є Отець ваш небесный!“ — звернувся до людей Син Божий, котрий за цілий час свого побуту між людьми не проголосив ані одної науки, неможливої до зреалізування. Отже тут якраз і виступає властива роля нашого тіла в сій незвичайно-чудовій місії: допровадження нас до божественної совершенности! Християнська аскеза якраз бере на себе завдання навчити нас тої штуки кермування тілом людини так, щоби через нього вона осягнула совершенство Отця Небесного.

В нинішньому модерному світі — в політиці, в педагогіці, в публіцистиці багато говориться про вироблення „сильної волі“, „характерности“, „духової динаміки“ і т. і. і т. і. Треба характерних політиків, державних і приватних урядників; треба характерних батьків, учителів, духовників, провідників партій, представників підприємств. Одним словом — треба характерних людей, характерних громадян. І се велика правда. Найбільше невдач ми понесли на різних фронтах якраз із браку отсеї „громадської характерности“. І якраз отсі невдачі змусили нас заглянути у своє нутро та заговорити про характерність. Бо у своєму нутрі ми сконстатували жахливу порожнечу! Голова наша вже тріщить від образування — а в душі пусто...

Robert Saitschik так про се каже: „Ніколи ще людство не нагромадило такого величезного наукового матеріалу, що нині, і ніколи може учені не знали менше про те, чого чоловікові треба: вони читають лекше в книзі природи, чим у людським нутрі, яке для них лишається замкненою книгою“.

„Перецінювати образування ума коштом образування волі й характеру, каже єпископ Кеплер, є умовою недуги наших часів і завело нас у нещастя“.

„І щойно, коли характер висше цінімо, чим знання

і думання — приходять ще раз до слова S. Saitschik — управляємо рілля, на якій виростає правдива культура“.

Тому тепер слухно заговорив світ про характерність. Як же її набувати? Як до неї доходити?

Отже цілком так само, як набувається і як доходить до кожного знання, до кожного мистецтва: через вправу! Вправляємося в той спосіб, що намагаємося перемогти в собі якраз те, що Ніцше називає виключно природним, „первісним“ — себто наш інстинкт. Спочатку менший, потім більший. Не відкидаємо й не заперечуємо інстинкту, як буддисти, лише використовуємо його, як свого рода гімнастичний середник, руханковий прилад. Вправляємося так довго, доки не почуємо в собі переродження; себто, доки не побачимо, що ми стали іншими людьми: людьми, які виросли понад себе; людьми нового типу, людьми з великої букви.

Ніцше сказав в одному місці: „сьогоднішній чоловік — се те, що треба перемогти“. І Ніцше ось саме тут падає в кардинальну протирічність. Бо щож таке — чоловік? Чоловік — се насамперед людська природа. А природа — се власне інстинкт, „первень“. Той сам „первень“, якому Ніцше вклонився, як божкові, що мав принести чоловікові визволення. Однак, ми ніде не спостерігаємо в первнях тенденції до перемоги над собою — противно: природа кожного первня лежить у непорушнім самозачованню. Перемогти первень може лише така сила, яка перевищує його своєю природою. А такою одинокою силою є в людській природі лише свідомо воля!

І справді, воля чоловіка є якраз тим елементом, яким чоловік, перемагаючи себе, може звестись понад себе. І в міру, як чоловік перемагає себе — він стає „над — чоловіком“. Ніцше щиро бажав подібного висліду і навіть заздалегідь приготував термін на означення нового людського типу — лише не спостеріг правдивого шляху, що провадить до „над — чоловіка“.

У дійсности сей термін злишній: чоловік, оскільки зноситься понад себе, стає лише справжнім чоловіком, або інакше — чоловіком з великої букви. Про сього справжнього чоловіка — чоловіка з великої букви якраз найновіший чодерний світ і найбільше говорить, за ним тужить і до нього намагається прийти.

І якже — ви думаєте?

Через плекання фізичної культури!

„Фізичний спорт“ у цілому об'ємі сього слова є якраз тою вправою сучасного чоловіка, яка має наблизити його до чоловіка — нового.

Отсе та відмінна моза, відмінна термінологія, якою оперує сьогоднішній чодерний світ — і через те не може

порозумітися із світом християнським. Якраз християнська аскеза має те саме завдання і ціль: перемогти сучасного чоловіка. Та сю перемогу християнський світ розуміє дещо відмінно, як світ модерний. Кінцевим ідеалом „фізичного спорту“ є властиво культ тіла — себто культ інстинкту, культ „первня“. І якщо тут можна говорити про якусь „перемогу“, то лише про перемогу отсих власне „первнів“ над волею людини; тіла над духом. Замість сподіваного ідеального людства може залишитись на земській кулі „сто мільйонів малп із кісами“, як висловився один письменник, і се навіть не булоб несподіванкою! З точки ж християнської аскези, перемоги сучасного чоловіка се значить не лиш перемогти його тілесну природу, еле й підпорядкувати її під провід усвідомленого духа! Лиш тоді ся природа буде спрямована на властивий шлях розвою, і лиш тоді буде гарантією внутрішньої рівноваги в людині.

Таким чином, цілком мильний є погляд новочасних модерністів на християнську аскезу, як на щось надто перестаріле: ми бачимо, що християнська аскеза — також спорт, і то якраз найбільше актуальний спорт: спорт духа! І лише він може створити того нового чоловіка з великої букви, котрий має радикально зреформувати всі дотеперішні суспільні відносини на землі. Найголовніша революція має відбутися в душі людини — і лиш вона дасть найпевнішу гарантію нового ладу. Се правда, що „в здоровому тілі — здоровий дух“; але також не є позбавлений правди і другий висказ проф. Люббенав, що „не завсіди сильний дух буває в сильному тілі“. А миж якраз маємо плекати не лиш здорового духа в людині, але сильного! Бо тільки сильний дух всилі винести чоловіка понад нього самого.

Безумовно, що се в першій мірі відноситься до самих християн. Кожний християнин, що має живу віру, повинен, у тій або іншій мірі, бути аскетом. Очевидно, сьогодняшня християнська аскеза не може бути аскезою перших віків християнства: інші відносини ставлять інші вимоги до християн. Аскеза перших віків, котра переважно оберталася в крузі зовнішніх об'єктів — тепер перенеслася у сферу виключно внутрішню, духову. Тепер може вправляти з таким самим успіхом християнську аскезу урядник, робітник і військовий, як і затворник — монах. Більше того: аскеза сього роду дає далеко триваліший здобуток, ніж аскеза затворника, відрізаного від життя — яке саме для нього може бути непосильним іспитом. Християнська аскеза має за ціль християнізувати суспільність і для того вона йде в гушавину етнічного життя, щоби звідтам видобути діамант „християнської характерности“!

Вироблення отсеї „християнської характерности“ є особливо конечно тепер — коли християнство спеціально заата-

коване представниками модерної культури — як чинник, на їх погляд, регресивний і т. д. „Християнська характерність“ має бути не лише аргументом на їх закиди, але й розв'язкою того питання, над котрим вони стільки працюють. Ніцше, описуючи своїх майбутніх „над-людей“ — так звану „майбутню аристократію людства“, каже, що се будуть „натури геройські, панські, котрі не скаржуться, не стогнуть, а боряться з усміхом на устах; вони навіть добровільно беруть на себе терпіння, бо знають, що вони становлять головний чинник життя“. Бідолаха Ніцше мабуть і не знав, що тисячі таких „геройських натур“ видала Христова Церква ще тоді, як самого Ніцше на світі не було.

Один фільсоф сказав, що „найкрасшим мистецтвом життя булоби життя як твір мистецтва“. І якщо се правда, то такий твір мистецтва вже твориться — і він безумовно створиться! Ні одна система світа, ні одна програма, ні політична ні наукова, не створить сього незвичайного твору: його створить лише християнство — а християнська аскеза буде тим головним молотом, котрий розіб'є мур фізичної природи й покаже нам чудовий світ osvobodженого, доброго й творчого людського Духа!

о. Др. Лев Глинка

Десятиліття Богословського Наукового Товариства у Львові

В грудні цього року мине якраз 10 літ від оснування Богословського Наукового Товариства у Львові.

З цієї нагоди треба приглянутися повстанню, діяльності й успіхам Товариства в минулому, бодай у загальних рисах, щоби пізнати як слід значіння його в нашій національній і церковній життю та призадуматися над його інтензивною моральною і матеріальною піддержкою в будуччині, щоби воно могло тим успішніше розвивати свою діяльність і тим більше причинятися до нашого загально-церковного і загально-національного добра.

Про підготовчі кроки до оснування Богословського Наукового Товариства пише перший секретар Товариства, о. Скрутень у книзі протоколів таке: „В році 1923, заходами кількох ідейних одиниць, професорів богословії, порішено створити у Львові „Богословське Наукове Товариство“. Були це слідувачі священики: о. Др. Йосиф Сліпий, проф. догматики львівської дух. семінарії, о. Др. Теодозій Галушинський ЧСРВ, ректор семінарії, о. Др. Гавриїл Ко-

стельник, проф. філософії, о. Др. Іван Бучко, проф. богословії“.

Вже на Зїзді професорів богословії всіх трьох епархій Галицької Провінції, що відбувся у Львові дня 29. вересня 1922 р., порушено справу зорганізування і злучення всіх професорів наших духовних Семинарій в одно Товариство. Одначе плян сей не вдався. Пізніше зорганізовано Товариство для плекання богосл. науки, якого членами могли стати і непрофесори. Від початку 1923 р. виходив науковий журнал „Богословія“, який промощував дорогу до оснування Товариства. Справа оснування Товариства стала вже вповні зрілою, коли виготовлений о. Др. Сліпим статут Товариства одобрила статутова комісія та затвердили Митрополичий Ординаріат грамотою ч. 49/0 з 8/XII 1923 і Львівське Воєвідство рескриптом ч. 20,702-21 (1-3) з 21/XI 1923. Члени — основники віднесли крім цього до єпископських Ординаріатів у Станиславові, Перемишлі, Пряшеві і Крижівцях, до Протоігуменату Чина св. Василя Великого у Львові, до Головного Заряду Згромадження Св. Ізбавителя у Збоїсках, Ігуменату Чина св. Теодора Студита у Уневі — з повідомленням про дефінітивне затвердження статуту Товариства місцевою церковною і державною владою та з проханням о одобрення залученого статуту¹⁾.

По переведенню підготовчої праці 16. грудня 1923 відбулися в салі Духовної Семинарії у Львові — Основуючі Збори Товариства, на яких було приявних 23 священників-основників зі всіх трьох епархій Галицької провінції; 4 священників письменно зголосило свою участь. — На тих зборах прийнято до відома виготовлений і затверджений церковною і державною владою статут Товариства, прийнято на власність Товариства журнал „Богословія“, переданий о. редактором Др. Йосифом Сліпим, прийнято до відома створення чотирьох секцій, а то: філософічно-догматичної, біблійної, історично-правничої і практично-богословської, що їх завданням було і є розвивати наукову діяльність у приділених собі научних ділянках, та лісту дійсних членів тих секцій, яких число виносило тоді 17. Велике зацікавлення і загальне признание усіх присутних на Зборах викликав реферат о. редактора Др. Йосифа Сліпого, в якому референт змалював важкі умовини, серед яких powstaє українське Богосл. Наук. Товариство, вказав на актуальні справи, як автокефалія, сектанство, ворожі Церкві організації і струї, пекучі і складні справи взаємин Церкви і держави, які вимагають научної праці й оцінки. Дальше відсування тих справ веде до темноти. Належний підхід до

¹⁾ Гляди офіціальний звіт з основуючих зборів Бог. Наук. Тов-а в Богословії Т. II, з 1924, ст. 83.

тих справ та належна розв'язка пекучих питань можливі тільки при будові від основ через оснування Бог. Наукового Товариства. Описля згадав референт про перший засновок бібліотеки, яка начисляла вже тоді 562 томів і кілька рукописів із XVI та XVII ст., про читальню, що мала вже численні журнали і богословські видання у різних мовах та про видання „Богословії“, якої появу прийнято зі загальним признанням; з тої нагоди наспіли до редакції гратуляційні письма від Ап. Нунція Ляврія, від Митрополита Шептицького, Епископів Й. Коциловського, Д. Нярадія, Ап. Візитатора Дженокія і ін., а закордонні редакції увійшли з редакцією „Богословії“ в тісніші взаємини. — Тому мимо важких умовин, серед яких повстає Товариство, референт є певний, що перша пробна праця вдалася знаменито та що вона дає основу до надії на гарний розвій Товариства. При кінці реферату о. редактор Др. Йосиф Сліпий зложив заяву, що видавництво і журнал „Богословія“ переходить з хвилею оснування Бог. Наук. Тов-а на власність Товариства¹⁾. Описля вибрано головою Товариства о. Др. Теодозія Галушинського та членів Ради Товариства. Тим положено основи для існування і розвою Богословського Наукового Товариства у Львові, що його потреба давалася вже добре відчувати. Потреби Богословського Наукового Товариства у нашій національній, культурній життю були вповні свідомі члени—основники Товариства; її характеризує о. Др. Йосиф Сліпий в брошурі „Богословське Наукове Товариство і його статuti“, Львів 1924, ст. 1, ось такими словами: „Покликали його до життя пекучі потреби, які саме даються найбільше діймаючо відчувати. В першій мірі занепад богословського образування і богословської науки, яка лежить у нас у великій части облогодом, а вигляди на приріст наукових сил малі. Наукова продукція загалом знаходиться сьогодні в дуже тяжких умовинах, а богословська в іще тяжших. Не беручи на увагу матеріяльного боку, наше теперішнє, ненормальне життя зуживає забагато сил, передусім у духовенства так, що на наукову працю остається дуже мало. Наша нація в останнім десятилітті переходить бурливій, революційній хвилі. Різні, нераз дивоглядні погляди на суспільно-церковні питання нуртують в її нутрі, про автокефалію, штунду, патріярхат, відносини Церкви до держави і т. д. — питання, які дотикають безпосередньо народній організм, і суспільність жадно почула би тут здорову думку фахових теологів. В католицькій Церкві творять Українці між східними вірними найповажнішу групу і їх завданням є також науковими працями знайти Захід зі східною

¹⁾ Гляди офіційальний звіт з конститууючих Зборів Бог. Наукового Тов-а — в Богословії, Т. II, з 1924 ст. 85 і 255.

Церквою і її теологією і таким чином в сімї народів Вселенської Церкви забрати в науці слово та дати свідоцтво своєї культурної зрілості. До того часто трапляється, що поодинокі особи й інституції за границею відчують потребу звернутися до нас за науковими, богословськими і загалом інформаціями в церковних справах, бажаючи засягнути їх з фахового джерела". — Отже потреба научної розв'язки різних питань, так нашого партикулярного, як і загальноцерковного життя, які серед змінених повоєнних умовин так настирливо насувалися та особливо від нас Українців-католиків, що стоїмо на пограниччю двох різних культур і світоглядів, домагалися свого основного опрацювання і висвітлення, якщо ми не хочемо потонути в хаосі різних поверховних, для Церкви і нації шкідливих поглядів або якщо не хочемо навіть у квестіях нашої церковної історії та богословських дисциплін, що торкаються передусім нашого життя, іти в хвості чужих учених, потреба удержання контакту з науковим світом Заходу, який того контакту з нами шукав і домагався та потреба розроблення у нас як найповажнішої чисельно групи католиків східного обряду, східних богословських дисциплін — були спонуканими до оснування Богословського Наукового Товариства у Львові.

Моральною основою Товариства була свідомість потреби Товариства, ідейність тих кількох одиниць споміж нашого духовенства, що не жаліли труду для сповнення того завдання, що його на їх плечі життєві умовини нашої Церкви і нації накладали, та підтримка з боку Митрополитичого Ординаріату у Львові, Єпископського Ординаріату у Станіславові та Протоігуменату Чина Св. Василя Великого, які своїми грамотами (18/I 1924, 15/I 1924, 24/III 1924) затвердили статuti Товариства і тим самим одобрили його діяльність. В горі зясовану моральну основу Товариства дуже скріпило в пізніших літах одобрення видавництва „Богословії“ Апостольським Престолом через двократне уділення Апостольського благословення Святішим Вітцем, папою Пієм XI для видавництва „Богословії“, редактора і його співробітників грамотами з 23. серпня 1926 р. і 27. липня 1927. Перша грамота, адресована до Високопреосв. Митрополита Андрія Шептицького, Греко-Українського Архієпископа у Львові звучить (подаю в перекладі з італійського):

„Всесвітліший і Високопреосвященний Владико!

Мило мені донести Вашому Високопреосвященству, що Святіший Отець, довідавшись, яким щирим католицьким духом перенятий часопис „Богословія“, видаваний в тамошньому місті під управою Всв. о. Йосифа Сліпого, зволив уділити особливого Апостольського благословення часописови, редакторови і його співробітникам.

Святіший Отець, даючи мені достойне поручення пере-

дати цей вираз найвисшого признання, висказав бажання, щоби і через це видавництво було поширюване Царство Христове, розясняючи для умів царство правди та збуджуючи в серцях вірних найчистіші одушевлення.

Передаючи на разі вислови моєї найглибшої пошани, остаю Вашого Високопреосвященства найвідданішим слугою. За Емінінцію Кардинала, просекретаря Филип Джоббе, заст. Ігнатій Меліче, офіц.¹⁾

Ця грамота вийшла зі Св. Конгрегації „Для Східної Церкви“ під Ч. 19664/24.

Друга грамота, що вийшла зі секретаріату стану Його Святости під Ч. 63956 — з 1927 р., була адресована до Всв. Отця Др. Йосифа Сліпого ректора української семінарії у Львові. Та грамота, що була відповіддю на вручення головою Бог. Наук. Товариства, о. Др. Сліпим Св. Отцю на авдієнції всіх видань Товариства, звучить:

„Всесвітліший Отче!

Сповняю почесне поручення повідомити Вашу Всесвітлість, що Святіший Отець з живим вдоволенням прийняв чодобитню видавництва „Богословія“, яку Ваша Всесвітлість Йому зложили як вислів глибокої синівської відданости.

Святіший Отець, дякуючи зі серця Вашій Всесвітлості, бажає Вам, щоби це видавництво причинилося до скріплення церковних студій і уділяє йому в надії небесних ласк свого Апостольського благословення.

З висловом найглибшої пошани Вашій Всесвітлості відданий для услуг

П. Кард. Гаспаррі²⁾.

Тому можна сміло твердити, що моральна основа Бог. Наук. Товариства була вже сильна в початках його існування і розвою, бо вона була санкціонована найвисшим церковним авторитетом — Апостольським Престолом. Моральні основи Товариства з бігом часу внаслідок успішної діяльності Товариства кріпшала, бо Товариство своєю діяльністю виказало конечність свого існування і життєздатність.

Натомість дуже слабкою була матеріальна основа Товариства; її становили членські вкладки, передплати журналу „Богословія“ та дари від жертводавців, між якими на першім місці видніє ім'я Впреосв. Митрополита Андрія, а не окрема фундація (як це звичайно при наукових товариствах буває), що була би солідним та постійним жерелом приходів для покриття видатків видавничої діяльності Товариства. Такої фундації, хоч як потрібної для нормального розвою

¹⁾ Гл. Богословія, Т. IV, 1926, ст. 341.

²⁾ Гл. Богословія, Т. V, ст. 195.

Товариства, воно — на жаль — і досі не має. — Щоби виробити собі погляд на це, як марненький прихід давали Товариству членські вкладки, досить буде навести звіт, зложений на перших Загальних Зборах Товариства, дня 3. лютого 1925 тодішнім скарбником о. Др. Бучком, теперішнім львівським єпископом, після якого всіх членів Товариства в тому часі було 87, які зложили суму 43 дол. і 318⁸³ зол. на рахунок вкладок. — Передплата „Богословії“ давали теж скупеньку суму, бо науковий журнал не має великого числа передплатників, а число жертводавців знов було незначне, і не все ті жертви напливали, а саме видавання журналу річно коштує 8—10 тисяч золотих. Тому не диво, що на Загальних Зборах Товариства нераз приходилося ствердити і підчеркнути, що матеріальна сторона Товариства недомагає. На IV Загальних Зборах Товариства з 6. березня 1928 голова Товариства, о. Др. Йосиф Сліпий, здаючи звіт з діяльності Товариства та реєструючи успіхи і досяги Товариства в науковій діялнці, чувся приневоленим підчеркнути недомагання у фінансовій діялнці Товариства такими словами: „Фінансовий бік діяльності не такий ясний і відрадний, бо Тов-о увесь час своєї діяльності мусіло боротися з великими фінансовими труднощами, не дістаючи ніякої підмоги і ніякого матеріального попертя від нікого. Фінансово опирається Товариство на членських вкладках і передплатах „Богословії“ та на рідких, невеликих жертвах членів і прихильників“¹⁾). На п'ятих з черги Загальних Зборах Товариства 1929 р. мусів голова Товариства, о. Др. Сліпий знова торкнутися справи матеріальних недостатків Товариства такими словами: „Богословське Наукове Товариство, що має на цілі виключно наукові аспірації, не знайшло серед нашого духовенства і загалом серед цілої нашої суспільности ще й досі того зрозуміння, на яке воно — як незвичайно важний чинник у розвою нашої науки і культури — заслуговує і тому ще й досі не має серед нашої суспільности тих меценатів, що спішили би його своїми грошевидами чи книжковими пожертвами у його важкій праці піддержати“²⁾). Мимо слабої матеріальної бази Товариства і недостаточної піддержки з боку суспільности, а передусім духовенства — Товариство так під проводом о. др. Теодозія Галушинського, — голови Товариства від 1923 — до 10-го травня 1926, як також під проводом о. ректора Дра Йосифа Сліпого, голови Товариства від 1926 р. по нинішній день — розвивало успішно свою діяльність, хоч недостаток матеріальних засобів гамував нераз розмах у його праці.

Діяльність Товариства проявлялася головню в трьох

¹⁾ Гл. Богословія, Т. VI, 1928 р. ст. 119.

²⁾ Гл. Богословія, I, VII, 1929 — ст. 263.

напрямах — науково-видавничім, репрезентативнім та збиранню бібліотеки.

В науково-видавничім напрямі осяги Товариства представляються в цифрах, як слідує:

Товариство об'єднує нині в науковій праці 30 дійсних членів, з цього 2 професорів заграничних університетів; це число нині було б вже дещо більше, якщо б смерть у межі часу не забрала була 6 дійсних членів.

Видавнича діяльність Товариства йшла в трьох напрямках: видавання наукового тримісячника „Богословії“, видавання праць зі серії „Видання Богословії“ та видавання „Праць Бог. Наук. Товариства“.

„Богословії“ появилось досі 10 річників (томів). Кождий том має пересічно 300 сторін. В „Богословії“ напечатано впродовж десятиліття 1923—1933 рр. поверх 85 наукових розвідок і статей з різних ділянок богословських і з богословією споріднених наук; з цього числа около 50 розвідок і статей було присвячених темам, що торкаються безпосередно історії і дисциплін українсько-католицької Церкви. Крім цього появилось тут понад 200 рецензій та понад 50 коротких рефератів на вибрані теми¹⁾. „Видань Богословії“ появилось досі 13 томів, а Праць Богословського Наукового Товариства 5 томів; дальший ряд праць продовжує Богосл. Академія. Ці осяги, коли взяти під увагу матеріяльну скруту, з якою Товариство весь час боролось, є справді великі.

З репрезентаційної діяльності Товариства найзамітніші є виступи його представників на:

1) Унійнім Конгресі на Велеграді в 1927. р., на якому представник Бог. Наук. Товариства, о. Др. Дорожинський виголосив привіт від Товариства;

2) Унійнім Конгресі для орієнтальних студій в Празі в 1929 р., на якому голова Тов-а, о. Др. Йосиф Сліпий виголосив реферат: „*Directiones quaedam progressum theologicum in Oriente spectantes*“;²⁾.

3) Унійнім Конгресі на Велеграді в 1932 р., на якому голова Тов-а, о. Др. Сліпий, який рівночасно репрезентував Богословську Академію у Львові, виголосив реферат „*De septenario numero sacramentorum ut vinculo unionis et conservationis fidei*“.

Крім цього члени Тов-а брали участь в унійних конференціях в Пінську в 1931 і 1932 та виголосили на них реферати, якими по причині їх наукової солідності зєднали собі признання всіх учасників конференцій.

Бібліотека Товариства начисляє нині 4.766 чисел (около 10.000 томів). Занадто поверховним був би реєстр осягів

¹⁾ За точнішими датами гляди „Богословія“ Т. X з 1932 р. ст. 1; Поірвнай змісти (Index) всіх 10 річників Богословії.

²⁾ Цей реферат напечатано в Богословії Т. VII, ст. 209.

Богословського Наукового Товариства в десятиліття 1923—1933, якщо не згадалося про заснування Богословської Академії у Львові, яка увійшла в життя в 1928/29 р., до якого у великій мірі — згідно з інтенціями членів—основників — причинилося Богословське Наукове Товариство.

Зображений статистичними даними успіх діяльності Товариства за десятиліття 1923—1933 великий; він є незбитим доказом потреби і великого значіння Богословсько-Наукового Товариства в нашому церковному і національному життю. — Велике значіння Б. Н. Товариства стає тим наглядніше, коли возьмемо під розвагу добре ім'я Товариства, а передусім його наукового журналу „Богословія“ в науковому світі за кордоном та ту умовину, що воно є самотнім українським Товариством, якого головним завданням є згуртувати в українським народі наукові богословські сили та плекати богословську науку. Тому й науковий дорібок Бог. Наук. Товариства і його осяги та заслужене добре ім'я серед чужинців повинні знайти належне признание не тільки серед загалу українського духовенства, яке повинно ним в першій мірі цікавитися, але й серед цілої суспільності. Для дальшого розвою Товариства побажаним є, щоби те признание не було тільки чисто плятонічним, а протилежно, щоби воно проявлялося в ділах, моральній та матеріальній піддержці Товариства; бо треба сказати, що дотеперішня піддержка, передусім матеріальна, з боку суспільності і духовенства, не тільки не була вистарчаючою, але була дуже марненькою і дуже непропорційальною до завдань і діяльності Товариства та його загальної культурної вартості. — Не можна ж хіба назвати достатньою піддержкою Товариства з боку духовенства і суспільності, коли до нині Товариство не має своєї фундації на покриття видавничої діяльності, коли до нині Товариство начисляє заледви яких 150 звичайних членів, які стараються сповнити найпримітивніший обов'язок члена — заплатити річну вкладку у висоті зл. 12, яка є рівночасно для нього і передплатою на журнал „Богословія“. — Число членів рішучо замале, коли взяти під увагу тільки священиків, яких в самій Львівській Архієпархії є около 1.350, а взагалі 3.562. Певно, що не всі можуть науковими розвідками і науковою працею причинитися до розвою Бог. Наук. Товариства, бо небагато є таких священиків, що мають пригожі умовини до наукової праці, але думаю, що не зроблю похибки, коли скажу, що мало є священиків в таких виїмкових умовах, що не були би в стані причинитися до розвою самотнього українського товариства, яке займається богословською наукою, матеріальною піддержкою, стаючи звичайними членами Товариства та платячи догідними ратами річну вкладку зл. 12. — Тому цей ювілейний рік десятилітнього існування

і розвою та праці Богословського Наукового Товариства нехай буде не тільки нагодою до перегляду поважних осягів в діяльності Товариства, але також нагодою до масового вступу священників в члени Товариства, щоби Товариство вступало в друге десятиліття свого існування не з соткою, але тисячкою членів; нехай буде нагодою до створення окремої видавничої фундації Бог. Наук. Товариства, щоби недостаток засобів не галував видавничого розмаху Товариства. В порушених справах належить звертатися на адресу: „Богословське Наукове Товариства“ у Львові, Коперника Ч. 36.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

д. Др. Г. Костельник

Найновіша „вчена“ версія про Христове воскресення

В річниках „Ниви“ з 1930 і 1931 р. під заголовком „Свої не приймили його“*) реферував я книжку про Ісуса з Назарету Йосифа Клявзнера, професора на єврейському університеті в Єрусалимі. Дійшов я тільки до явної діяльності Ісуса Христа (342 стр., в книжці є всіх сторін є 574). Моя стаття протягалася, а нові проблеми, що їх життя видвигало, не дали мені докінчити її, хоч завжди мав я її на приміті. І тепер не бачу для себе можливости, щоби сю статтю довести до кінця Зрештою сей не дуже потрібне для Вп. читачів „Ниви“, бо вже з тих частин моєї статті „Свої не приймили його“, котрі випечатані, вони могли переконатися, як сей учений Єврей ставиться до Ісуса Христа: як крайню сторонничий раціоналіст, до того ще з жидівськими тенденціями. А таке його становище в цілій книжці.

Одначе вважаю, що я (коли вже зачав обговорювати книжку Й. Клявзнера) конче повинен зреферувати й оцінити „пояснення“ Христового воскресення, яке подає сей учений жидівський історик. Се придасться духовенству при доказуванні правдивости Христового воскресення — чи се буде в церкві, чи в школі.

* * *

Якеж є останнє слово „критичної“ раціоналістичної науки про Христове воскресення? Слово проф. Й. Клявзнера ми повинні, а властиво маємо право вважати за таке, бож воно „пожерло й перетравило“ всю дотеперішню літературу

*) В річнику 1930 на стр. 376—381, 418—426; в річнику 1931 на стр. 110—115, 45—47, 88—91, 124—127.

про сю проблему. Та не лякайся, свята християнська віро! Рационалісти наче заражені невилікувальною недугою: чим більше старіються, тим більше їх недуга змагається; чим більше ліків заживають, тим більше себе затроюють. Давніші їх вигадки були мудріші від найновіших.

Розділ про розп'яття і смерть Ісуса Христа закінчує Клявзнер ось таким знаменним реченням:

„Тут кінчається історія Ісусового життя, а починається історія християнства“ (стр. 493). Значить: що дальше слідує в євангеліях, се тільки легенди христ. віри.

Так само знаменне перше речення в наступному розділі, що має заголовок „Звідомлення про воскресення“. Ось те речення: „Трагедія має епілог, без якого християнство було би неможливе“ (494).

Автор бере за основу своєї реляції євангеліє від Марка (його вважає за найстарше й найбільше віродостойне). І на основі сього євангелія оповідає про мироносиці. Пише: „Жінки були незвичайно зворушені, „бо обняв їх трепет і страх“ (*τρόμος καὶ ἔκστασις*, also Ekstase!); вони поспішно втікали від гробу „і нікому нічого не сказали, бо боялися“ (495). Яка се „наукова“ метода грецьке слово *ἐκστασις* зі св. письма брати в значінню нинішнього психологічного терміну „екстаза“! Се таке саме, як колиб нпр. євангельське слово „апостол“ перекладати як „посол до парламенту“.

А дальше цілком собі свобідно пише Клявзнер (як колиб ніхто більше на світі, крім нього, не вмів письма читати): „Що в Марка дальше слідує — від 16, 9 до кінця — се пізніша вставка. Марко тільки небогато чудес наводить при народженню Ісуса, а так само не оповідає він нічого чудесного про його воскресення. Одначе Матей ніби знає (will wissen), що дві жінки, Марія Магдалина та й друга Марія, „з великою радістю“ побігли від гробу, щоби сповістити учеників, що гріб порожний, що їй явився ангел та що вони по дорозі самого Ісуса бачили“ (495).

Клявзнер нічого собі з того не робить, що в Марка 16, 5—7 написано: „І ввійшовши (мироносиці) в гріб, побачили молодця, що сидів праворуч, одягненого в білу одежу, і здивувалися. А він сказав їм: Не бійтеся! Ісуса шукаєте. Назорея розп'ятого; встав, нема його тут; се місце, де положили його. Але йдіть, скажіть ученикам і Петрови...“

Отже те саме, що й у інших трьох євангелістів. А Клявзнер дальше в тексті й сам признає, що під тим „молодцем“ у євангеліста Марка треба розуміти ангела. „Жінки — пише Клявзнер — „боялися“ розповісти, що вони знайшли Ісусовий гріб порожний та що їм ангел явився“ (496—497). Бачити ангела — чи се не є ніщо чудесне? Отже яким правом Клявзнер пише про єван. Марка, що „він не оповідає

нічого чудесного про Ісусове воскресення“?! От безупинне крутарство... Воно й не може не бути, коли хтось, як давні софісти, „слабшу рацію робить сильнішою“. Вже й те загалом, що Клявзнер вирізняє євангеліє Марка, наче воно було найбільш „річеве“, „безчудесне“, впливає тільки з тої тенденції Клявзнера, щоби „слабшу рацію зробити сильнішою“. Таким робом Клявзнер перед безкритичними та зле диспонуваними читачами осягає ніби факт, що „найстарше“ євангеліє (власне за таке проголошує він євангеліє від Марка) ще не бачило в Христі „нічого“ чудесного, а щойно пізніші євангелія внесли чудесний елемент у життя Ісуса з Назарету — значить, що той чудесний елемент ріс з часом, отже є тільки легендарний, мітичний. Та в дійсності євангеліє від Марка так само просякне чудесним елементом, як і інші три євангелія. А хто се заперечує, той мусить щораз спотикатися й воювати крутарством, як се й бачимо на Клявзнері.

Клявзнер пише: „Що жінки хотіли помазати мертве тіло, се тільки те доказує, що ані вони, ані мужеського полу ученики Ісуса не очікували його воскресення отже воно їм і не могло бути Ісусом заздалегідь передсказане“ (496). Однак зараз дальше кажеться: „Вкінці очевидно, вона (Марія Магдалина) не могла запанувати над собою та оповіла все, що бачила. Тоді апостоли, передовсім Симон Петро, пригадали собі Ісусові слова, що „він ожидатиме їх у Галилеї“ (497).

Передовсім мусимо завважити, що Клявзнер тут фалшує євангеліє. Ніюдин євангеліст не говорить, наче апостоли стали думати про Христове воскресення щойно на основі оповідання мироносиць і ніби стали „накручувати“ деякі Христові вискази під той сенс. Навпаки: євангеліст Лука виразно каже, що апостоли спершу не повірили мироносицям: „І здавались їм видумкою їх слова і не повірили їм“ (Лук. 24, 11).

Інша справа факт Христового воскресення, а інша — Христове передсказування свого воскресення. Клявзнер всетаки мусів признати, що апостоли заздалегідь чули від Христа, що він воскресне. Щоб се заперечити, треба би дуже багато викреслювати з євангелія. Авжеж усі три синоптики наводять, що наведемо саме за Марком, бо його Клявзнер ставить найвисше: „І почав навчати їх, що Син чоловічий має много терпіти, і осудить його старшина і первосвященники й книжники, й убють його і після трьох днів воскресне“ (Мар. 26, 31; Мат. 16, 21; Лук. 9, 22). Знала про се й жидівська старшина, тому й приходила до Пилата, щоби казав стерегти Христового гробу (Мат. 27, 62—66). Клявзнер сі місця хитро-мудро промовчує, а наводить лише такі, де бодай якось може крутити. Але факт

Христового воскресення се не буденний досвід, а по трагічній Христовій смерті апостолам не легко було повірити в нього: Христове воскресення сеж було не тільки найбільше чудо, але й остаточна Христова перемога „сього й того“ світа.

Власне якби апостоли легко повірили в Христове воскресення, то були би наївні й безкритичні. А так, як їх євангеліє описує, кожному з нас ясно, що на їх місці й ми те саме переживали би в душі.

Клявзнер не годиться на те, начеб Христове воскресення полягало на свідомому обмані. Він пише:

„Деякі з найбільш захоплених Галилейців без сумніву мали візію (Vision) свого учителя й Месії“ (498). Та щоби ослабити значіння тієї „візії“, він лукаво коментує деякі факти. І так найперше говорить про Марію Магдалину: „Треба завважати, що одна з візіонерок була Марія Магдалина, з котрої Ісус колись сім чортів вигнав — отже се аж до границь божевілля істерична жінка“ (487). От тобі й „візія“ та її вартість! А невірство Томи, таке критичне в сій справі, Клявзнер так натягає, що воно дістає саме суперечне значіння. Згадавши невірство Томи, продовжує (на тому й закінчує) наш „безсторонній“ професор, „жрець чистої науки“, ось як: „Се доказує, що навіть між апостолами спершу (anfangs) деякі не були переконані про Ісусове воскресення“ (499). Отже чисто по модерному: спершу деякі апостоли ще не були підпали під заразливу, хоробливу візіонерську психозу, а потім... (щож дивного?) цілий христ. світ підпав..

І ще запевняє Клявзнер, що ся „візія була духовна, а не тілесна“, що він виводить „з Павла, котрий свою візію порівнює з тою, що її мав Петро, Яків і інші апостоли“ (498). Що воскреслий Христос їв печену рибу і мід, і казав Томі дотикати себе — се для Клявзнера нічого не значить, бо воно для нього — непотрібне... Блаженна та „наука“ раціоналістів-біблістів, як вона все „може“: що їй подобається, се й є, а що їй нелюбє, того нема — і кінець усякій загадці та тайні! Коли Клявзнер так „ладно“ представив сю „візію“, то закінчив: „Отся візія стала наче удостовереним свідомством для Ісусового воскресення, для його месіянства і для близькості царства божого, основою цілого христіянства. Без неї пам'ять про Христа певно пішла би в цілості в забуття, або може світ вдоволівся би збіркою його знеслих етичних висказів та деяких чудових притч.

Але чи міг жидівський нарід у своїй більшості оснувати свою віру на тій підвалині?“

Розуміємо: так говорить запеклий Жид, та що се має спільного з наукою? Від усіх важких, критичних моментів Клявзнер просто втік, де тільки що міг, то пе-

рекрутив — невжеж він тим розяснив історичний похід віри в Христове воскресення та в самого Христа? „Ех nihilo fit nihil“ на сю засаду Клявзнер часто покликується, а все-таки він ціле христіянство основує саме на суперечній засаді: Віру в Христа, отже ціле христіянство він виводить з марної хоробливої „візії“ — значить: ех nihilo.

(Продовження буде)

|||||||

Хто є основником Згромадження СС. Служебниць Пр. Д. М.

(Спомини)

I

До питання, хто є основником Згромадження СС. Служебниць, наведу події, загаломи менше відомі, та мені ближше знані як тому, хто брав безпосередню участь в первочинах основання.

З того гуртка людей, що були найближше справи, полишилося між живими вже лиш нас двох, о. Дацій ЧСВВ. і я. Тому пишу ці спомини, бо думаю, що звіт з тодішніх наших переживань, тепер, після 50 літ, вже одержав право побачити світ Божий і стати ревеляцією. Треба закріпити в історії факти, що були першими проявами нашого ренесансу, релігійного і національного, в останнім 50-літтю. Треба також дати свідоцтво правді і тим закінчити зайвий, по моїй думці, спір (Місіонар — Нива 1933).

Щоби зрозумілі були ті події, здавалосьби, відокремлені, а проте злучені зі собою причиновим звязком, треба зясувати вперед середовище і схарактеризувати ті часи 80 і 90-их років мин. століття. На їх овиді пробиваються вже знаменні прояви: проблески і заграва світаючого дня, що ставали обявленням нової епохи на галицькій області України і вістили їй нинішнє відродження.

Були се часи зневіри в невмирущу силу народню. Одчай і шукання порятунку в білого царя, зміцнена пропаганда царського православ'я*) з одного боку (московфільство), та пробудження народньої совісти і стихії, наглий зріст національної думки, виростаючої з глибини народньої душі з другого боку (народовство). Перехід села Гниличок на православ'я, процес Ольги Грабар і апостазія Наумовича, — та новий вираз духа в людей, згуртованих довкола основаного тоді „Діла“, проречисті статті Володимира Барвінського і закріплення Наукового

*) Гл. Корнило Устіянович: М. Т. Раевскій і російскій панславизмъ. Львівъ 1884.

Товариства ім. Шевченка засобами з Придніпрянської України. З одного боку часи покутуючого ще йосифінізму, володіючого лібералізму*), часи замирання і вимирання одинокого тоді нашого Чина СВВ. — а з другого боку сніп яркого світла з жерела вічної правди, кинений Апостольським Престолом, його ратункова акція, реформа Василян, зміна на митрополичім престолі (Йосиф і Сильвестер Сембратовичі) Львівський Собор, перші реколекції для духовенства і перші місії для народу.

Повисше сказане ілюструю споминами з моїх особистих переживань:

В р. 1878 я був учеником IV. класи в бережанській гімназії. Здобувся на відвагу написати українську (тоді ще „руську“) задачу фонетикою. За мотто задачі дав вірш: „Під горою, над рікою, в нашім ріднім краю, там село моє рідненьке, туди споглядаю. Іван Наумович“. Професор „руської“ мови Володимир Паславський похвалив правда сам виріб, та за фонетику крепко насварив, з зошиту задачу видер і передер. Ще й прозвали мене мої товариші шкільні „Кулішем“.

В р. 1883 прийшло нас до духовної семінарії у Львові на I рік (з обох дісцейз, бо станиславівської тоді ще не було) мало що не сотня. В історії львівської дух. семінарії переломовий рік, бо перший раз, а опісля вже все прибутковий контінгент мав більшість народовецьку. Висші роки мали ще перевагу москвофільську і всі „чини“ були в їх руках.

В р. 1884 я як питомець львівської духовної свінарії викрався разом з другими товаришами на місто до Народного Дому, щоб взяти чинну участь у великому вічу, скликаному Ю. Романчуком на те, щоби прилюдно запротестувати проти „посягання Риму на наші права і святощі, проти реформи і загарбання Єзуїтами Василян“. Ми, питомці, переняті жалем і обуренням, грімко аплявдували промову предсідника і виводи бесідника-референта, д-ра Короля, та поставлені ним резолюції...

В р. 1890 я став катихитом міських шкіл у Львові. Вийшов був тоді новий краєвий закон про забезпечення науки релігії в народних і виділових школах. У Львові системізували посади катихитів. Заіменували нас 5: нашого сеніора бл. п. Євгена Гузара, бл. п. Івана Бачинського та живущих, оо. Дамяна Лопатинського, Йосифа Гоцького і мене.

Перші піоніри відлатинщення і відпольщення душі молоді львівської взялися до праці. Установили щомісячні сходи і конференції, де обговорювали і устійнювали так-

*) В свіжій ще пам'яті був ліберальний і антицерковний, ухвалений віденським парламентом, т. зв. маєвий закон. За ним голосував „рутенський“ клуб парламентарний і своїми голосами перехилив вагу, а в тім клубі засідали і наші священики.

тику в веденню молоді і методику в навчанню релігії. Видали латинкою гектографований укр. катихизм Дегарба для вжитку львівських учениць, бо в дівочих школах зовсім не вчили української мови. Списували протоколи з тих нарад*). Як катихит шкіл, хлопчаю і дівочою ім. св. Мартина на Жовківському передмісті переходив я зчаста попри монастир оо. Василіян. Минав все з якимсь упередженням, а навіть анімозію до мешканців обителі, під впливом ще тої кампанії, яку підняла була вся преса, так народовецька, як і москвофільська проти реформи. В р. 1891 на запрошення пароха св. Пятниць, бл. п. о. Адольфа Василевського, ходив я туди що неділі з великопостними страстними науками в часі Служби Б. Йдучи туди Жовківською вулицею, все бачив, як люди цілими гуртами спішать по сходах до монастирської церкви св. Онуфрія. Застановило мене се і зняла цікавість подивитися, чого ті люди туди так біжать. Певно їх притягають органи та латинські практики. По одній проповіді в церкві св. Пятниць (при неповній, як тоді бувало церкві), вертаючи до хати, вступив я до церкви оо. Василіян. Приглядаюся здивований. При головнім престолі править священник, так як в нас і в наших таки фелоні. Органів не чути та й на хорах зовсім їх нема. Зате бачу в крилосі капелюхові пані і панночки. Співають гарно з ірмологіону на 2 голоси одну з великопостних пісень. Та що мене найбільше вдаряє і застановляє, се якась інша тиша церковна і дух замолення... Ніякої метушні. Антитеза до Волоської церкви, де я відправляв Служби Б., парохом був бл. п. о. Павликів і де чогось все був рух, а з огляду естетичного і ладу неодна було тоді до бажання...

В тому то часі, чи трохи згодом, наспіло від монастиря оо. Василіян до нашого збору катихитів запрошення на реколекції для священників. На наших сходинах порішили ми лишити волю кождому з нас, взяти чи не взяти участь. Я рішився піти.

Перші реколекції в нашого духовенства. Монастир св. Онуфрія. Ректором ще з оо. Єзуїтів, дуже вічливий гр. Мицельський. Зібралось нас там яких 20 священників, львівських і з краю; мабуть всі, як я, з непереможним упередженням. Монастирська тиша робить вражіння. Починає своє вступне слово про призначення — ціль людського буття молодий чернець, зі спущеними очима, „на перший вогонь“ висланий, перший провідник перших священничих реколекцій, еромонах ЧСВВ. Єремія Ломницький. Розвиває тему: „пришлец аз єсьм на землі“. Слухаємо критично,

*) Отсим запитую прилюдно сею дорогою живучих ще оо. товаришів і рідні покійних, чи в кого не зберіглася книга тих протоколів. Книжка твердо оправлена, формат шкільного зшитку. Цінний документ до історії того часу. — Автор.

з принесеним упередженням. Вслухуємося в хід думок, зацікавлюємося, заслухуємося з кожним днем більше, ломимося на душі — і відходимо захоплені, оновлені і вдячні. Стара історія...

Ось сі реколекції се зародок думки про потребу оснувати жіночу монашу установу для широкого загалу, для народньої маси. Ідея згодом прибрала конкретну форму: Згромадження СС. Служебниць Пр. Д. М. Хід подій такий:

По реколекціях навязався між священиками, що брали участь, а о. Ломницьким і львівським Василіянським монастирем ближший контакт. Йшла жива виміна думок, велися розмови, бувало горячі, а нераз і спори на тему занепаду в церковно-народньому життю. З того почав витворюватися, а опісля оформився гурт людей, злучений одним бажанням чину.

Сходини відбувалися у Львові, в моїй хаті, при вул. Курковій, опісля при вул. Люблинської Унії.

Пориною думкою в минуле і бачу їх всіх. З них вже лиш одиниці Бог зберіг при життю.

Клоню голову перед святою памятю покійників, — а святий жар та пожертвування і імена всіх тих борців за онову народньої душі з початків мин. 50-ліття — і тих, що відійшли і тих, що живуть, передаю для утралення їх памяти на сторінки історії нашого духового відродження:

Світські священики: оо. Кирило Селецький з Жужеля, Рожанковський з Молодятина, Лев Джулинський з Лапшина, Николай Теодорович з Пробіжної, Іван Волосянський з Терла, Олекса Бобикевич зі Стрия, всі покійні.

З Чина СВВ.: бл. п. оо. Єремія Ломницький, Плятонід Філяс, Сотер Ортинський і Нестор Веселий. Жиючі: оо. Юліян Даций, Мелетій Лончина і наймолодший віком Андрій. Шептицький, теперішній наш Високопреосвящений Митрополит.

Осередним питанням і темою дискусій на наших сходинах був тодішний занепад церковно-народнього життя, зарада лихови, засоби і метода праці на тому запущеному перелозі.

В одній з наших дискусій предметом було н. пр. питання, як протиставитися важкому і відеьному впливови Івана Франка, що його той великий письменник і геніяльний поет, тоді вже коло верха слави, своїм матеріялістичним світоглядом виконував на уми молоді й інтелігенції. Врадили, що нас двох, а саме о. Ломницький і я; маємо піти „навертати Франка“, себто навязати особисті зносини і виміну думок. Поїхали ми фіякром на Новий Світ, в сторону техніки. Застали Франка самого. Незвичайно вічливо нас приймив. Привітний, веселий і бадьорий. А що я був з ним вже давніше знайомий, то відразу навязалася щира розмова,

наперед на тему його останнього твору, не тямлю вже ко- того, опісля на загальні теми. Входить на те його дружина, її поява відразу заморозила Франка, замовк — а нас її пря- мо ворожі „до чорноризців“ очі так і випихали за двері*). Ми розпрощалися і вертаючи, обіцяли собі дальше піддер- жати з Франком контакт. Та вже не судилось...

Ідею і проєкти оснувати нову жіночу установу монашу, обраховану на потреби і прийняття широкої маси народньої. підняв і розвивав на наших нарадах о. Ломницький. Що до тої справи — між нами всіма не було поділеної думки. Мо- наше життя се вицвіт духовного життя в народі, барометр християнської саможертви і освячення. Ми мали тоді оди- нокий жіночий чин, СС. Василіянки, з 3 монастирями і то- клявзуровими. Монахині у Львові і Яворові вели виховні інститути. Словіта була осідком новіціату. Без нових покли- кань, припливу кандидаток, без допливу аскези і духовної помочі, яку може дати лиш інший живий Чин**), зближа- лися СС. Василіянки до такого маразму, в який раніше по- пали були nereформовані оо. Василіяни.

Всі признали вагу справи. У висліді наших розмов ви- ринув до тої справи тісніший комітет, сказатиб, діловий, з трьох осіб. Ідеологом був о. Ломницький, реалізованя і дбання про матеріяльні засоби та представництво на зовні взув на себе о. Селецький, я піднявся пропаганди пером. Провід справи і директиви давав Ломницький, Селецький дав свою фірму і особисту жертвенність, підготовив основи, а згодом отворив перший монастир в Жужели. На його імя плили жертви, він присилав до „Душпастиря“ відозви і подяки. Я писав. Появилася тоді в „Посланику“, реда- гованім о. Джулинським, моя розвідка чи радше фейлетон, яку редактор помістив як вступну статтю п. з.: Світає. Писав також про почин о. Селецького у львівськім консер- вативнім щоденнику „Przegląd“-і (Масловського) і писав постійно в „Душпастирі“. Редактором сего журналу був бл. п. о. Олексій Торонський. Фактично редакцію, коректу і експедицію передав мені і все те вів я в своїй хаті при вул. Курковій, опісля Люблинської Унії.

Тут також трьох нас, о. Л., о. С. і я запроєктували

*) Один з товаришів-катихитів на наших сходинах розказав нам що дружина Франка при вписах до школи своїх 2 синів, застерігла собі що вони не мають ходити на науку religii, а одного разу впала до кляси, де той катихит учив, та за руку вивела хлопців з кляси... Не просліджене біографами досі питання, чи і який мала вплив і як зава- жила на життя і світогляд Франка його дружина, дитина київсько- міщанського середовища, виразниця хорої російської душі (східної). — Прим. авт.

**) Прм. реформа оо. Василіян оо. Єзуїтами двократна: за часів св. Йосафата і новіша. Кожда обнова Чина в цілому католицькому світі тільки таким способом відбувається. — Прим. авт.

і устійнили монаший одяг для теперішніх, тоді щойно майбутніх, СС. Служебниць. Сестра моєї дружини, інститутка СС. Василіянок на Стрийським, якимсь чином добула в монастири накриття голови і чеpecь тих монахинь і принесла на Куркову. Ми добирали і устійнювали, а примірювала на собі перша, що зголосилася до майбутнього монастиря, львівська панночка, небавом вже перша монахиня і перша настоятелька дому СС. Служебниць, нині вже покійна, С. Йосафата.

Першим монастирем, а одночасно й новіціят СС. Служебниць був дім в Жужели, парохії о. Селецького. Згодом необхідна конечність веліла перенести новіціят до Кристинополя. Зложились на це такі причини:

Наплив кандидаток з ближших і дальших сторін ставав щораз більший і переріс матеріальні засоби о. С., його спроможність та жертвенність. Се домагалось перенести новіціят до Кристинополя, а той перший дім СС. полишити в Жужели. Друга причина, про що згадує о. Н. С: в „Ниві“ (ч. 2, за р. 1933, стор. 71), се розходження думок, чи ріжниця в пониманню суттєвого завдання і способу ведення СС. і їх новіціяту. О. Селецький був думки, що СС. мають бути в першій мірі обеднанням простих сільських дівчат до спільного побожного життя, до безупинного контакту зі своїми по-сестрами в селі, нічим крім одягу не мають від них різнитися і мають перебувати посеред них при щоденній праці в хаті, городі і полі, без окремої тіснішої монастирської норми. О. Ломницький піддержував іншу тезу і акцентував другий бік справи, а саме, організаційний, потребу монашої аскези і освячення молитвою. Був тої думки, що без дефінітивного оформлення згромадження в монашу організацію, без уняття в форми обов'язуючим правилом, а з окрема без духовної помочі і проводу в новіціяті іззовні, з боку іншого Чина, який підсилювавби духа посвяти і молитви, згромадження зі смертю о. Селецького розлізеться. Перемогла отся, друга думка. О. Селецький признав слушність, скорився, хоч зразу був трохи „невдоволений“ *).

Така є генеза сеї монашої інституції, що з малих початків і одного дому в Жужели зросла на обеднання СС. в більше чим 60 домах-монастирях на нашій тіснішій батьківщині, в галицькій Україні, не рахуючи їх домів на Закарпаттю, Югославії, Америці, Канаді, Бразилії і Аргентині, та не враховуючи до сего новіших згромаджень, як СС. Мироносиці, Св. Родини, Св. Йосифа і Св. Йосафата, що їх

*) В поданім о. В. Кедринським оповіданню С. Параскевії (Нива 1933, ч. 1, ст. 22) все згідне з правдою, тільки що вона могла оповісти лиш те, що бачила на власні очі. Про львівський первопочин не знала, як і не знає сего загал СС. Служебниць. Живуть ще Сестри, зі старших, що й у те були втаємничені. — Прим. авт.

треба вважати за духові діти сего найстаршого і первневого Чина, вже Апостольською Столицею мин. року затвердженого *).

Конклюдія і відповідь на поставлене в заголовку питання: Хто був основником Згромадження СС. Служebníць Пр. Д. М.?

Зродила його потреба і почування народної душі. Отсе нестримне бажання людської душі, її нічим земним на життєвому шляху невтишена туга, злет думки від землі до найвисшого Ідеалу.

Висловом сих почувань, виразником і двигуном справи став чернець Ч. С. В. В., а виконанням були жертвенність і труди ідеального світського священика.

Ще до сеї справи один спомин з пізнішого вже часу.

Рік 1914. Друга половина серпня в Станиславові. Чути зразу глухий, опісля щораз виразніший гуркіт гармат від Галича. Місто опустошило, уряди вже евакуювали і мій уряд вже виїхав. Я полишився, щоби щойно в останній хвилині з ріднею фірами виїхати в надвірнянські гори, там переждати тих, на мою думку, пару місяців війни і вертати до Станиславова. Перед самим виїздом пішов розпрощатись з о. Ломницьким. Ще раз його переконував і намаляв до виїзду, бо на мою думку його першого російські війська заберуть. На те одержав я категоричну відповідь: „Ніяк не виїду, а лишусь. Мігби я виїхати і гроші на довогу маю і певно виїхавби, якби не одно. Мушу опікуватися Сестрами (3 доми в Станиславові) і боронити їх перед солдатескою. Се мій обов'язок, ти добре знаєш, бож вони...“ не доповів. Я додав: „твір твого духа“...

Моє прочуття сповнилося. Його першого wraz з пок. о. мітратом Іваном Гордієвським вивезли в глибоку Росію, де в місті Симбірську передчасно помер **).

о. Василь Навроцький
парох Красного к. Львова.

* *

II

1. Моя стаття з ч. 1. „Ниви“ за 1933р. на повисшу тему не остала без відгому в кругах духовенства. Дальша стаття о. Т. Богачевського і о. Н. С. принесла цікаві дані що до особи основника. Редакція „Місіонаря“, відповідаючи о. Др. М. Г. в ч. 2. „Місіонаря“, відступила від свого первісного твердження і в уступі „Наша Розмова“ зазначила, що основником

*) СС. Студитки се інший тип та інша формація.

**) Хто цікавиться тими часами (80 і 90-ті роки), того відсилаю до моїх споминів, що торкаються інших справ, хоч зв'язаних зі справою, повисше з'ясованою, як реформа Василянська, перші місці, початки мацатки маєвого богослуження. Поміщені в „Новій Зорі“ з р. 1928, ч. 69 і 70 — Примітка автора.

згромадження Сестер Служебниць не був тільки пок. о. Єремія (Ломницький ЧСВВ), але й пок. о. шамбелян Кирило Селецький. Вони оба над Згромадженням працювали, а й оба в початках його удержували". Діставя рівночасно три цікаві листи, котрі допомогли мені зорієнтуватися в історії заснування Згромадження С. Служебниць. В одному з них о. І. Л. пише: „В інтересі нашого — особливо і передовсім парохіяльного духовенства повинно се бути, щоби справу основання СС. Служебниць вірно освітлити на доказ того, що воно все мало, аж до самовідречення, ідейні одиниці в царстві Христовім на землі, що воно сповняло через них волю Божу серед нашого народу". Історична правда мусить бути об'єктивна, річева; вона мусить віддати признання заслуги „основання" фактичному основникови та оборонити перед присвоєнням заслуги другому... Тому треба відрізнити факт заснування, первопочини згромадження — від дальшого його розвитку.

Заохочений даними о. Т. Богачевського, переглянув я добре „Душпастиря" з 1891—1898 р., перестудіював „Львівські Аеп. Відомости" від 1892—1900 р. і вислід тих студій хочу подати в отсій статті. Моя попередня стаття містила дані від наочних свідків, однак дехто не вірив їм, в дечім вони неточні, до чого я нині признаюся. Зустрівся навіть з жартом одного з оо. Василіян, котрий сказав: „та то ся справа вже була на сторінках часописів давно, о. Кедр. подав те, що йому цюця чи бабця оповіла".

На підставі урядових розпорядків Митрополичого Ординаріату у Львові, на основі дописів у „Душпастирю" муситься признати, що основником згромадження є тільки о. Кирило Селецький, парох Жужеля коло Белза, а після факту заснування о. Єремія Ломницький ЧСВВ. зачав помагати в удержанню згромадження, збираючи датки на місіях, а відтак як ординаріатський комісар вів справи згромадження Сестер Служебниць.

Митрополичий Ординаріат у Львові до ч. 452/Орд. з 6/5 1892 р. затвердив правила Сестер Служебниць, котрі о. К. Селецький до затвердження предложив. Аеп. Відомости оголосили під ч. 8275. з 4. X 1892 р. виказ перших жертв на новіціят в Жужели. Розпор. ч. 10156. з 7. XII 1892 р. поручив Митрополичий Ординаріат духовенству обговорювати на соборчиках справу збірок на Сестри Служебниць, а в одному з дальших розпорядків приказав уміщувати по церквах окремі скарбонки. На стороні 220 під ч. 103 помістив Митрополичий Ординаріат в р. 1895 в АЕпарх. Відомостях розпорядок ч. 11179 з дня 23 I 1895. слідуячого змісту: „За відомістю і апробатою всіх трьох Преосв. Ординаріятів оснував Всч. Кирило Селецький, парох з Жужеля перед трьома літами новіціят Слу-

жебниць Пр.Діви Марії, котрий зпочатку існував в Жужели, а потім зістав перенесений до Кристинополя". Той самий розпорядок називає о. К. Селецького „основателем“ згромадження і поручає духовенству по церквах уміщувати окремі скарбонки на ціль згромадження... Се мабуть вистарчаючий доказ, що о. К. Селецький є основником згромадження, а якби ним був хто інший, то Митрополичий Ординаріат був би особою того основника поіменно назвав... Чому не назвали в сім случаю о. Єремія Ломницький?

Митроп. Ординаріат для духовного добра Сестер піддав сестри розпор. ч. 9580, з 23. X 1895 під юрисдикцію спеціально уповажнених сповідників, а в р. 1897, до ч. 236/Орд. з 2. III того року в порозумінню з Ординаріатами в Перемишлі і Станиславові передав „духовне управління Служебниць Пр. Д. М. реформованому Чинowi мужеському св. Василя Вел.“, але тими актами не зніс факту оснований згромадження о. К. Селецьким, тільки Митр. Ординаріат зробив те, що для розвитку згромадження за потрібне уважав... як найвисша власть нашої церковної провінції... Крім признання факту оснований Служебниць Митр. Ординаріат заіменував в 1896 р. до ч. 517/Орд. о. Кирила Селецького прокуратором Сестер Служебниць для всіх трьох епархій, а в рік опісля передав провід Служебниць Чинowi свят. В. Вел.

Львівські АЕп. Відомости в р. 1898 згадують про о. Єремію Ломницького ЧСВВ, коли до ч. 2512, з 26. IV 1898 р., на стр. 79, до точки 41, помістили відозву о. Ломницького ЧСВВ., як Ординаріатського Комісаря Сестер Служебниць, до духовенства. В відозві подав о. Л. успіхи 6 літнього розвитку СС. Служебниць і долучив просьбу до клиру одатки на дім Сестер Служебниць, що мав повстати в Жовкві з запевненням, що надвишка датків по збудованню дому буде зужита на удержання новіціату Сестер Служебниць в Кристинополі... Стільки говорять АЕп. Відомости про особу основника.

2. Важні історичні вісти мають річники „Душпастиря“ про особу основника. На стороні 367, з р. 1892 сам основник, о. К. Селецький помістив допис „До історії засновання новіціату Служебниць Пр. Д. Марії в Жужели“. В тій дописи вчитав я слідує: „В часі місії, котра відбулася в Жужели 1891 р., зголосилося кілька місцевих дівчат до провідника місії, о. Ломницького з тою заявою, що раді би до монастиря вступити. О. Ломницький віднеслися до мене і по довшій нараді стало на тім, що треба сю справу пустити в проволоку, бо могло бути, що по причині жарких проповідей місіонарів появилася у них хвилева охота до життя монашеського, колиж дальше будуть вони при своїм наміренню стояти, то треба буде щось предприняти в тій

ціли... Минуло майже пів року, дівчата не відступали від свого намірення... Ся обставина спонукала мене над сею справою призадуматися. Я старався ознакомити з уставами декотрих монастирів латинських, існуючих у нас. Для наших селянських дівчат okazалися як найпрактичніші установи Службниць Марії латинського обряду... Сі установи (установи) перевів я на руське, поділав деякі зміни і переслав Всесвітлійшому Ординаріятові Метрополітальному до затвердження“...

Ось правдивий опис первопочину Згромадження. Так як фактично було, описав сам о. К. Селецький, не думаючи о тім, що колись будуть основником робити кого іншого. Як о. Н. С. в дописі у „Ниві“ подає, то о. С., запалений ідеєю основання Службниць, сказав: „щобим мав пів реверенди продати, то свого діла мушу доконати“. Сам о. Селецький взявся до будови першого дому в Жужели. Видав поклик о жертви, сам обїхав довколичні двори, набув площу під дім в Жужели, будову дому сам перевів. Щоби заохотити і спопуляризувати вагу СС. Службниць, оголосив в АЕп. Відомостях з 1892 р. до ч. 8275, з 4. X того року виказ перших жертв на сей дім з тим додатком „що дім в Жужели має служити за новіціят того законного Собранія, звідки потому і в інші місця Сестри будуть могли перенестися“. Митр. Ординаріат спрямовує перші жертви безпосередно „до Всч. пароха в Жужели п. Белз“.

Були великі труднощі в початках основання, але в тих труднощах, як пише о. К. Селецький: „в основаню Провидінє Боже видимо дійствує“. Сам о. Селецький мав бути перенесений до Рави, та провидіння Боже його лишило, щоби зачатє діло довершив... Приготовляв кандидаток-дівчат на приходстві, а рівночасно будував дім і як тільки був дім до ужитку готовий, ввів о. С. кандидаток до нього, духовно обслуговував їх сам — в тім першій монастирі, завязку цілого згромадження. „Душпастир“ за рр. 1893—98 р. містив дописи о. Селецького, викази всіх жертв, а з дописів видно, як сильно основник вірив, що задуманє діло вдасться, як старався він ознакомити з новим Згромадженням найширший загал українського громадянства.

Тов. св. Павла урядило духовні вправи для духовенства в днях 7 — 10/3 1892 р, в монастири ОО.Василіян у Львові. Безпосередно по вправах відбулися і збори тов. св. Павла, на котрих о. К. Селецький порушив „справу жіночого монастиря для дівчат, котрих цілею булоб, подібно як в лат. обряді заведенням Охоронкам, іти в поміч матерям сільським в вихованю дівчат“ („Душп.“. 1892 стр. 159). В р. 1896, оголосив о. Селецький в „Душпистирі“ на стр. 165, 196, 220, 244, 273 правила Службниць для того тільки, щоби „явно кождому стало, що не для яких там примхів зістала покли-

кана ся конгрегація, тільки, щоби зарадити в опіючій потребі нашого селянського народу”.

Основник бачив працю охоронок, та відчував брак подібних у свого народа, тому оснував Службници та працював над їх розвитком і з Жужеля, як осередку, висипав їх до всіх трьох дієцезій.

„Душпастир“ з 1894 р., на стр. 69 помістив допис о. К. Селецького, котрий описав велике заінтересування Сестрами Службницями головно в Гусятинщині та Бучаччині і радів, що громадянство зрозуміло місію Службниць серед нашого народу. Тому, як тільки мав в Жужели відповідно вишколені Сестри — а утворився деякий легат, чи іншого рода забезпечена екзистенція для Сестер — сейчас висипав туди Сестер і радів успіхами їхньої праці.

Віднісся був о. Селецький до Краєвого Союму о заповітку для Згромадження і — як описав о. Н. Теодорович цю справу — сойм дав о. Селецькому 300 зр., але зажадав доказу матеріяльного забезпечення Сестер („Душпастир“ 1894, стр. 139). Делегат Пов. Виділу в Сокалі, о. В. Чернецький, парох Сільця Белзького приїхав розслідувати справу того забезпечення — то о. Селецький радів, „що вже два літа інституція існує, розвивається, удержує 16 дівчат, не побираючи жадної заповоги ні з фондів краєвих ні державних“.

Щоби закінчити реєстр дописів о. К. С. до „Душпастиря“, наведу ще його допис з 1897 р., де на стр. 110 представив о. Селецький розвиток Згромадження до 1896 р. включно, його корінний фонд, як і се, що Митроп. Ординарія передав провід новіціату в Кристинополі в руки ОО. Василіяна. Сей допис кінчиться так: („Душпастир“ 1897, стр. 112) „Ось розкрив я перед очима читачів образ ходу сеї, так важної справи не для пустого словословія тих високоповажаних личностей, котрі словом і ділом стали мені помічні в переведеню діла, тільки щоби дати наглядний доказ... Не писав я се також для звеличання себе перед світом. Єсьм убогий, сельський парох. Не посідаю ні сіл, ні фільварків, тільки посідаю превеликий капітал в серцю моїм, а тим капіталом є горяча любов мого народа і сильна віра в провидінє Боже, котре видимо опікуєся тою справою. З тою вірою ступаю сміло вперед і надіюся з грядучим роком при помочі Божій і співпраці всіх людей доброї волі о много більший терен для будучої праці над моральним і матеріяльним двигненєм народа здобути. Деякі люди посудили мене о погоню за „тщетною славою“ перед світом. Тим відповідаю словами св. Ап. Павла: „Я посадив, Аполлос поливав, але Бог дав зріст. Для того, ані той, хто садить, є чим, ані той, хто поливає, але Бог, що дає зріст“ (I Кор., 3, 6). З сих слів надіюся зрозуміють они наглядно, кому властиво в тім ділі слава і честь належиться“.

Сей допис можна назвати „білянсом“ розвитку СС. Службебниць, котрий заподав сам Основник у хвилі, коли провід переходив на приказ Митр. Ординаріату в руки ОО. Василіяна. Білянс додатний, повний успіху, завершив перший період розвитку згромадження СС. Службебниць... Як подає о. Н. С., не був вдоволений основник о. Селецький, що Сестри в Кристинополі почали виховуватися після практики Зехідної Церкви („Нива“ ч. 2/1932, стр. 71). Не був вдоволений і зі зміни деяких родів одягу Сестер, що їх завели ОО. Василіяни і між основником а о. Ломницьким витворилися непорозуміння. Та сего мимо помагав о. Селецький і далі Сестрам, своє серце замкнув перед ріднею і оточенням, а нотував свої клопоти і болі в деннику. Запевняю о. Н. С., що дійсно о. Ковальський взяв денник, він не пропав сам межі непотрібними паперами, а яка доля стрінула його — не можу довідатися.

3. Поблагословив Всевишній Згромадження СС. Службебниць і в короткім часі ціла Галичина покрилася сіткою домів СС. Службебниць. Помогли люди і у виказах жертв все о. Селецький всім жертводавцям сердечно дякував. Безперечно, що о. Ломницький ЧСВВ. на кожній місії заохочував вірних до датків на нове Згромадження, але не оснував його. На основі дописів з „Душпастиря“ виходить, що більшість духовенства і громадянства зрозуміли вагу основання СС. Службебниць і причинилися до розросту Згромадження. Численні дописи в „Душпастирі“ о. Н. Теодоровича, пароха в Трибуківцях, свідчать про його захоплення розумінням значіння СС. Службебниць і дають свідощтва правді що до особи Основника. Наведу місця з „Душпастиря“: 1) 1894 р., стр. 139: „Ледви розпочали житє Сестри Службебниці, заведені Впр. о. Селецьким в Жужели, аж от ту в віддаленню 40 миль то діло Боже відбилося відгомоном“. „Більша часть інтелігенції сьвітської але й священичої з недовірчивостію поглядає на Службебниці... що Сойм даючи о. Селецькому запомогу 300 зр. жадає доказу матеріяльного забезпеченя Сестер... а ту селянин (Стефач Кормило в Самолусківцях) жертвує свій маєток, пймаючи простим розумом значіне Сестер“.

2) 1894. стр. 360: „Дня 14. VI. с. р. виправив Впр. о. Селецький з захоронки в Жужели першу партію Службебниць Пр. Д. М. в числі 6 душ до обнята дому в Самолусківцях... і в Циганах — під проводом настоятельки всіх Службебниць, сестри Йосафати — Михайлини... виправив о. Селецький своїх дітей духовних в сьвіт“. Стр. 308: „як велику прислугу зробив о. Селецький... оснующи сей чин“...

3) 1895, стр. 348: „о. кан. Громницький віднісся до настоятеля дому СС. в Жужели... і просив, З сестри“...

Виходить з заподаного, що від початку і духовенство

і жертводавці відносилися до о. Кирила Селецького як до основника і на його руки слали жертви на Згромадження Сестер в усіх справах відносно Сестер до нього зверталися. Появилось було оповідання п. з. „Сестра Юлія“ Анни Сторожівної, вид. в Чернівцях, в котрім авторка віддає честь молодій інституції СС. Службениць. Рецензент — („Душпастир“ 1897, р. стр. 239) пише: „Книжочка ся заступить заслужений вінець о. Кир. Селецькому, основателеви сеї спасенної інституції“.

Таку правду принесли нам наведені документи що до особи Основника. Заговорили вони ясною мовою, що основником Згромадження Сестер Службениць є о. Кирило Селецький і нині боронять вони славу його перед присвоєнням... З хвилиєю перебрання духовного проводу ОО. Василями повстали для Основника непорозуміння, прикрі і болючі хвилі з тою свідомістю, що основника усувається поволі поза Згромадження. Та не булоби сего факту — не булоби ми мали нині Згромадження СС. Йосифіток, котрих основником є рівнож о. Кирило Селецький.

Факт перебрання проводу не є основанням Згромадження, може бути хіба початком нової доби в розвою вже основаного чину, а не самим основанням. Не зменшуючи заслуг о. Ломницького в збиранню датків по місцях на цілі Згромадження, у веденню справ Згромадження як Ординаріятського комісаря — мусимо ствердити, що тільки о. Кирило Селецький Згромадження Сестер Службениць оснував, як се виказують наведені документи.

о. Василь Кедринський

Дещо зі священничої традиції

(Продовження)

Парохія Кобиловолоки. Парохи. 1) Парох Стефан Соханевич 1743—1785, 2) парох Тома Федкевич 1785—1823, 3) завідатель Іван Створжинський 1823, 4) завідатель ех сurrento Тома Крайківський, парох Сухоставу 1823—1826, 5) завідатель ех сurrento Антін Горинович, парох Янова 1826, 9) парох Стефан Янович 1826—1854, теребовельський декан, 7) парох Теофіль Царевич 1854—1915 (був парохом на місці 61 літ), заст. теребовельського декана, 8) завід. Орест Лотоцький 1915—1918 і 9) парох Іван Чарторинський від 1918 до нині (Майже за 200 літ тільки 5 парохів).

Сотрудники 1) Іван Федькевич 1803, 2) Григорій Содомора 1889—1891, 3) Іван Сірко 1891—1893, 4) Іван Гарматій 1893, 5) Никола Чубатий 1893—1894, 6) Онуфрій Чубатий 1894—1895, 7) Іван Маркевич 1895—1899, 8) Плятон

Карпинський 1899—1901, 9) Петро Патрило 1901—1903, 10) Тимотей Василевич (Сліпий) 1903, 11) Петро Кіжик 1903—1908, 12) Антін Шебец 1908—1914 і 13) Орест Лотоцький 1914—1915.

Дочерна Млиниска, мала деякий час своїх парохів.

1) Були ними: Григорій Соханевич 1743—1785, 2) Теодор Піхурський 1785—1804, 3) Іван Федькевич 1804—1810, 4) Никола Недзевульський 1810—1813, а після того її прилучено до Кобиловолока.

В Кобиловолоках будовано 1882 нову, велику, муровану церкву, шляхом конкуренції. Цю нагоду (щоби відтягнутися від конкуренції) використано до перетягання парохіян на латинський обряд і в тім часі 128 душ з Кобиловолока і Млиниска перейшло на латинський обряд.

Латинським парохом в Янові, до якого належали Кобиловолоки і Млиниска, був о. Ліц. — За нього так в самім Янові як і в Підгайчиках, дочерній Янова, багато греко-католиків змінило свій обряд на латинський, а гр.-кат. парох Янова, Фердинанд Недзвецкий мав багато клопоту, заки бодай трохи своїх парохіян, хрещених в костелі, відобрав і записав назад до своїх метрик.

В 1903 р. кобиловолоцький парохіяннин Нагончий напав в цілирабунку на пароха Теофіля Царевича, майже 80 літнього старця, який був сам на приходстві і в борбі підрізав йому горло, але завдяки скорій лікарській допомозі д-ра Брилинського з Янова парох не стратив життя, — і жив ще по тім 18 літ.

Парохія Глещава. 1) парох Филип Глинський 1783—1793, 2) завід. Іван Пігович 1793—1794, 3) завід. Іван Кудирка 1794—1806, 4) парох Семен Стрільбицький 1806—1808, 5) парох Михайло Довголуський, 1808—1837, 6) завід. знов Михайло Довголуський, мабуть син або кривняк попереднього, 1837—1838, 7) завідабель Іван Сероїчковський 1838, 8) завід. Яків Пігович 1839—1842, 9) завід. Антін Єзерський 1844—1848, а відтак як парох 1848—1897, 10) завідабель, син попереднього, Петро Єзерський 1897—1898, а відтак як парох 1898—1913, 11) завід. Маріян Волошинський 1913—1920, а відтак як парох 1920—1928, 12) завід. Стефан Хабурський 1928—1929, 13) парох Йосиф Дерлиця від 1929 до нині.

Парохія Глещава найслабше датована в теребовельським деканаті, тому від 1837—1848 і 1913—1920, отже через 18 літ, були тільки завідабель.

В „Ниві“ ч. 4, з квітня 1933, подано в посмертній згадці про бл. п. Тому Бородайкевича, катихита в Тернополі, „що покійний вів якусь священниче Т-во, але невідомо напевно яке. Здається, чи не літургічне. Його веде тепер о. Т. Цегельський парох в Струсові“. Даю пояснення. Б.п. Лев Джулинський, парох Лапшина, тесть о. Томи Бородайкевича, піддав гадку, щоби поодинокі священники з цілої Галичини

взялися в „Братський Союз“ і на випадок смерті одного з них складали по 1 короні для майбутньої вдови та відправили 1 Сл. Божу за покійного. Статутів не було. Автоматично Союз замикався зі смертю священика, а відтак приступали до нього знов давні і нові священики. Священики посиляли датки до о. Джулинського, а той їх виказував у видаванні ним „Посланнику“ і коли хто з них упокоївся, взивав до відправи Сл. Божої та до надіслання 1 кор. О. Джулинський передав агенду Союзу покійному о. Копитчакови, катихитови в Тернополі і той вів його довгий час, а коли знемощів, передав ведення в руки пок. о. Томи Бородайкевича, а відтак від нього перейшов Союз до мене і тривав до війни. Запомог за весь час уділено більше як 40. Коли не було вдови ані сиріт, гроші переходили на дальший випадок. Деколи запомоги доходили до 70 корон, а тоді й відправлявано 70 Сл. Божих. — Остання квота остала по здевалююванню і знова по звальоризованню на вкладковій книжечці „Власної Помочі“ в Струсові, а відтак перейшла через фузію до кооперативи „Єдність“ в Струсові і нині з відсотками виносить 30 зл. 21 сот. Якщо священики схотять відновити „Братський Союз“ — я готовий далі вести його агенди.

о. Теодор Цезельський

Зі споминів про університет в Чернівцях. Р. 1875 оснувала Австрія університет в Чернівцях з 3 факультетами (без медицини, а за те з православним богословським факультетом) і стягнула туди самі найкращі професорські сили. Славистику викладав проф. Ом. Калужняцький зі Львова, українознавство о. Ігн. Онишкевич, також зі Львова. Румунську літературу і філологію викладали окремі професори Румуни. Церковне-православне право викладали професори Поповичі. До „цивільного“ права церковного заангажовано знамениту католицьку силу, проф. Гайнр. Фридриха Верінга, автора великого наукового твору „Lehrbuch des kath. orient. u. prot. Kirchenrechts“ і редактора „Archiv f. d. kath. Kirchenrecht“. Пізніше перейшов проф. Верінг на кафедру в Празі як світоч католицизму. Проф. Верінг мав великі впливи у Ватикані. Вувагах що до гр.-кат. обряду в Гачині цитує він навіть брошулку — тепер вже забуту — о. Волинського, гр.-кат. пароха з Тудорова коло Копчинець, видану ок. 1863 р. по польськи в обрядовій справі.

о. Й. Ганкевич з Красного

Найвисший осяг Українців в Америці

(Допис з Америки)

При кінці березня рознесли українські часописи вістку про заложення першої української „високої школи в Америці. Слово „висока школа“ вжита тут в розумінню американським і переведене буквально з англійської мови (High school — „гайскул“ = висока школа). В поняттю галицьким це властиво середня школа. Вона — згідно з виясненням Основника, Преосвященного Константина — служити-ме двом цілям: підготовляти учнів на кандидатів до духовного стану і виховувати молодь на провідників української еміграції. Отже по скінченню цієї школи можуть учні йти або до католицької духовної семінарії, або до котрого-небудь з американських „каледжів“.

Як ця школа зорганізується в будуччині, це вже залежати-ме від українського громадянства. Її можна буде розширити на колегію — „каледж“, отже так сказатиб на за-вязок університету, але про це ще сьогодні передчасно говорити. Покищо й ця школа, що вже основується, буде величезним осягом, коли її заповнять учні. І то не треба багато: біля 30 учнів на початок.

Удержання в першій українській висшій школі коштувати-ме 30 дол. в місяць, значить по одному дол. денно. Для бідних учнів буде знижка. Отже гроші не повинні бути перепорою до заповнення школи учнями. До цього є, на ділі, інша перепона, якої галицьке громадянство не розуміє. Це є католицький характер школи, бо її закладає властиво українська католицька епархія в Злучених Державах. Ширше беручи, ця школа має служити потребам греко-католиків Українців, походження галицького і підкарпатського, в Злучених Державах і в Канаді. Ця еміграція числить біля півтора мільона душ, отже є властиво стільки молоді, що повинна заповнити з десять високих шкіл. І ніхто інший, лише українська католицька Церква могла таку школу зорганізувати.

Чому-ж побоювання? Коли брати справу з матеріальної точки, побоювань нема. Преосвящений Константин Богачевський, серед найтяжших відносин, загальних і особистих, зібрав поважну грошеву суму на сю ціль і заплатив за самий будинок 50.000! дол. Цей будинок в часі будови коштував понад 250.000 дол.! — Але прийшли лихі часи і тому його можна було дістати тепер за безцін, разом з великим городом (мабуть в таких розмірах, як колишній город Митрополита на Вульці, де була бурса в початках). Обстанову купив Основник теж незвичайно дешево (біля 700 дол., хоч варту 5.000 дол.). Тепер йде перерібка деяких кімнат на на-

укові салі і на каплицю, коштом кількох тисячів дол. — Отже школа має повне вивінування вже тепер, а енергійного Покровителя в будуччині.

Якби це була зріла суспільність, то прийнялаби факт заложення школи з одушевленням і з вдячністю. — Але не треба забувати, що яких 7 літ завзятої агітації проти української католицької Церкви і її Настоятеля в Америці, веденої на сторінках головного українського пресового органу, витворили проти всего, що має марку католицьку, такий настрій серед Українців, що це громадянство, а може радше його криклива частина, скорше привиталоб завалення цієї установи, як її розвиток.

Епископ Константин іменував о. Володимира Лотовича з Джерзи Ситі головним впорядчиком свята отворення школи, що має відбутися разом з посвяченням будинку дня 4. вересня 1933, на американський „День Праці“. — Енергійна праця, що її веде разом з Основником і другими ідейними людьми, має довести до зміни понять серед громадянства і до заповнення школи учнями. Віримо, що це вповні удасться і з цілого серця їм цього успіху треба побажати.

С. Д.

3 голосів преси

„Українська проблема“ в освітленню чужої преси. — Невідрадне положення православної Церкви в Польщі. — Відгомін свята „Українська Молодь Христові“.

Поява брошури Преосв. Хомишина п. з. „Українська проблема“, що вийшла друком в першій половині цього року, викликала у пресі живий відгомін. Українська преса відізналася про брошуру неприхильно, деяка навіть з обуренням. Як відповідь на „Українську проблему“ появилася брошура „Пресвитера“ п. з. „Епископ Хомишин як спаситель народу“, одначе львівське городське староство її таки зараз сконфіскувало, забираючи з переплетні цілий наклад. Українська католицька преса зайняла до „Укр. проблеми“ або прихильне становище („Нова Зоря“), або поминула її появу мовчанкою. Польська преса (котра про се згадувала) майже вся поставилася до брошури з найбільшою прихильністю, просто з одушевленням, цитуючи з брошури на своїх сторінках усе, що в некорисному світлі представляє Українців, а не згадуючи зовсім про те, що моглоб бути Полякам неміле. На маргінесі брошури ця преса позволяла собі на екскурсії проти українських церковних і світських діячів, осуджуючи всю церковну і світську політику та загалом всіх Українців, оперуючи при тому відповідно спрепарованими аргументами

та не лишаючи нераз сухої нитки на поодиноких укр.-національних діячах.

Занотуємо нині тільки деякі голоси чужої преси з приводу появи брошури „Українська проблема“. І так варшавський „Przegląd Katolicki“ в ч. 17, за 1933 рік приносить статтю п. з. „Ukraiński Skarga“ пера Й. Ст. Чарнецкого, посвячену докладному обговоренню брошури.

„Твір Єпископа Григорія Хомишина п. з. „Українська проблема“ — пише Автор на вступі — се безсумніву цікавий документ не тільки для українського народу і його світської й духовної еліти. Книжка ця має усі дані, відбитися живим відгомном далеко поза границями свого мовного обсягу, а передусім її відгомін на області т. зв. польсько-українських відносин може бути дуже важливий і хо-сенний.

„Треба відразу на вступі ствердити, що о. Єпископ говорить своїм землякам гірку, але заслужену правду. В першій частині свого твору шан. Автор малює сильними, нераз аж похмурими красками „деструктивну роботу хибно зрозумілого націоналізму“ серед українського народу“.

„...Немає, здається, найменшого сумніву, що й український націоналізм вповні дозрів до такого осудження. Це напrawdę історична заслуга Еп. Григорія Хомишина, що взяв на себе важкий тягар боротьби з націоналістичною проказою, яка відає душу його народу, так серед духовенства, як і серед мірян“.

„Для публіциста, котрий, як ось в горі підписаний, мав нагоду приглянутись проявам цього націоналізму і його нагальній і безкритичній закланності, що підживляється нераз під добро Церкви — обговорення згаданої книжки о. Еп. Хомишина це правдива моральна сатисфакція головно, коли порівняти її з енуціяціями Владики святоюрського, ось хочби із тою недавньою до молоді“.

(Підкр. наші).

Про український шовінізм взагалі, а про шовінізм нашого духовенства зокрема сказали ми дещо більше в „Ниві“ за квітень ц. р., на стор. 156 і слідуєчих. Тому тут не будемо з Шан. Автором полемізувати, а відсилаємо його до згаданих місць у „Ниві“.

Після такого вступу Автор докладно обговорює зміст брошури, спiniaючись з насолодою над тими місцями, де еп. Хомишин осуджує міцними і соковитими словами націоналізм, це новітнє поганство, на службу якому мала піти навіть деяка частина духовенства. З черги спiniaється над відношенням Преосвященного до польсько-українських взаємин, а вкінці над його оцінкою ролі українського духовенства, яке — на думку Владики — служить невільничо націоналізмови, є для життєвих квестій Церкви байдужим і не відчуває потреби тісної співпраці з Церквою.

Обговоривши докладно зміст цілої брошури, Автор з великим задоволенням кінчить свою статтю.

„...Мимоволі тиснуться найгорячіші слова признання для мужеської сили і еклезіястичного духа, який промовляє із сторінок цієї книжки. Зміст її стоїть зрештою в повній гармонії з постановою її автора, з котрим мав я змогу особисто познайомитися якраз на

грунті змагань до здорової польсько-української співпраці. Най жеж мені вільно буде схилити чоло перед священиком і чоловіком, котрий, як наш Скарґа, не завтався сказати правду своєму народові“.

* * *

Появу „Української проблеми“ не поминуло мовчанкою і варшавське „Слово“, орган митрополита незед. православної Церкви, видаване по московськи. „Слово“ в ч. 38, з 1933 р. використовує брошуру на те, щоби переїхатися по мнимим українським націоналізмі й шовінізмі, що не дає йому спокою, хоч він Москалям нічим не шкодить, бо їх в Галичині нема.

Епітет „Ukraiński Skarga“, що його Преосв. Хомишини дав „Przegląd Katolicki“, так дуже подобався редакторам „Слова“, що й вони дали своїй статті титул „Українській Скарґа“, та загалом увесь час титулюють Преосв. Григорія єпископом, а не „біскупом“, як це звичайно передше бувало.

Після короткого вступу, в яким покликується на статтю в „Przegląd-i Katol.“, пише „Слово“:

„Нам тяжко судити, поскільки Еп. Хомишин, як Українець, як Єпископ, як видатний церковно-суспільний діяч, має слушність у всіх тих питаннях, що їх він заторкнув в „Українській проблемі“. Та певне одно: погляд Еп. Хомишина на хибно зрозумілий націоналізм, на той скрайний шовінізм, що розідає душу українського народу в Малопольщі (sic!), заслуговує на пильну увагу. (Підкр. „Слова“).

Ми теж не будемо вдаватися в те, чи погляд Преосв. Хомишина на український націоналізм слушний, чи ні, а звернемо тільки при цій нагоді редакції „Слова“ маленьку увагу на те, що в Малопольщі ніякого українського націоналізму ні шовінізму нема, бо там нема ніяких Українців: вони живуть в Галичині, на Волині, Холмщині, Підляшшу, Поліссю, але в якійсь згадочній „Малопольшѣ“ їх нема.

„Політичні партії і організації українського народу в Малопольщі (!) — пише далше Автор — у своїх національних змаганнях, давно втратили, тає почуття міри, як і змогу критично відноситись до своїх сил, внаслідок чого опинилися в глухих куті. Отрує шовінізму затроїла народню душу“.

Як поетично, а zarazом і вірно сказано!! Наша душа цілком заражена, затроєна. Нема то, як здорова „русская“ душа!

„Єпископ Гр. Хомишин виступає як переконаний прихильник мирного і братнього співжиття польського і українського народу. У своїх виступах і посланнях він заєдно ззивав і ззиває вірних і підчинене собі уніятське духовенство до лояльності супроти польської державности. Своім розумним і реальним становищем Еп. Хомишин придбав собі в українським громадянстві багато ворогів. Приятелів він майже не має, бо кому ж із засліплених шовінізмом галицьких Українців можуть подобатися виступи Еп. Хомишина, який вказує своєму рідному народові, що демаґогія шовінізму веде на край пропасти?“

Національна свідомість народніх мас на всіх просторах Української Землі, яка щораз більше росте і закріплюється, виводить з рівноваги наших „приятелів“ і вони, де тільки можуть, тицяють нам заєдно під ніс отой нездоровий націоналізм, їдь шовінізму, що затроює народню душу і т. ін., і т. ін. Зріст національної свідомости, а національний шовінізм — це не одно і те саме. А зрештою хто як хто, але п. Редактори „Слова“ і всі, хто за ними криється, мають найменше права закидувати цілому укр. громадянству, в цім і духовенству, шовінізм, коли вони самі найбільші московські шовіністи. Хай вони зачнуть, ось хочби видавати орган православної Церкви по українськи й білоруськи, хай дадуть у тій змосковщеній і далі московщеній Церкві українській мові і українським вірним ті права, які їм по Божим і людським законам належаться, а тоді ми повіримо, що не вони, а ми є шовіністами.

Відтак Автор статті докладно обговорює ті місця з брошури Преосв. еп. Хомишина, в яких мова про український націоналізм і шовінізм. Інших місць, що говорять про церковні справи, византийство, celibat духовенства, які повинні „церковну газету“, якою є „Слово“, більше інтересувати, Автор навіть не згадує, а повторяє аж до знудження тільки те, що вже давно перед ним зробили польські часописи — та закінчує цілу статтю з жалем і болем, що „галиційская украинская общественность съ Еп. Хомишинымъ не считается“. Тому то й голос цього Епископа „остається гласомъ вопіющого въ пустыни“.

* * *

З усіх голосів, що з приводу появи брошури „Українська проблема“ пролунали в польській пресі, голосів — як уже сказано — повних захоплення і беззастережної відданості ідеям, проголошеним в брошурі, в інакшому світлі представляє Преосв. Хомишина і його значіння та вплив на українську суспільність, а тим самим інакше глядить і на „Українську проблему“ та її вагу для польсько-українських взаїмовідносин — одно тільки виленське санаційно монархістичне „*Slowo*“ (ч. 111 за 1933 р.). Голос „*Slowa*“ це одночасно перша його спроба поставитися до Голови української католицької Церкви, митроп. Шептицького і його діяльності більше річево і більше незалежно від усіх тих, утертих в цілій польській пресі (головно нашій галицькій) фраз і тверджень, які вона висуває, як тільки про митрополита Шептицького починає говорити. Хоч у статті цій п. з. „*Biskup wołający na puszczy i wszechpotężny metropolita*“ багато неточностей (зрештою в несуттєвих справах), то автор, п. Мечислав Прушинський доволі вірно і вміло схопив те значіння, яке еп. Хомишин і митр. Шептиць-

кий мають під церковним і національно-супільним оглядом серед українського громадянства в Галичині і поза нею.

На вступі Автор зазначає, що в останніх часах був у Східній Галичині (в ориг. *Wschodniej Malopolsce*), мав змогу стрінутися з передовими представниками тамошнього громадянства, так польського і як українського, розмовляв з людьми, що беруть живу участь в політичній життю і твердять, що „польське громадянство інших областей має цілком хибні поняття про цілу низку справ, зв'язаних з цим „краєм саботажів і пацифікації“.

Після такого вступу переходить Автор до характеристики.

„Єпископ Хомишин від ряду літ пропагує серед своїх вірних, а передусім між підчиненим собі духовенством гасла зльовляности для польської Держави, гасла співпраці з польським громадянством. Не є се зрештою найприємніша діяльність, коли зважити, що вже колись підчинений духовний кинувся на нього з ножем в руках... Голосні були пастирські листи о. Хомишина, що осуджували ясно і без обиняків саботажі і політичні убивства. В останніх часах великий відгомін у нашій пресі викликала книжка, в якій, виразно застерігаючися, що „автор не є на продаж“, не завагався Хомишин протиставити себе шовіністичній демагогії свого українського громадянства. І хоч у крузі його найблизших співробітників знаходиться знаменитий публіцист Назарук (політик з бурливим минулим)..... мимо кільканадцяти світлих товаришів є властиво о. Хомишин серед свого громадянства голосом, звиваючим на пустині. Шанують о. єпископа Хомишина всі, навіть політичні противники, всі знають, що о. єпископ робить так з найглибших християнських спонук; але, хоч деякі уважають його святим, — то в політичних справах не хочуть його слухати. „Політика не для святого“.

„Зовсім інакше мається справа, коли йде про митрополита Шептицького. Панує над Львовом комплекс святоюрських забудовань. Панує не тільки над містом, але панує духовно над цілою областю нашого краю. В невеликій, але гарній палаті мешкає там митрополит Шептицький“...

...„Митрополит Шептицький стоїть, як здається, від політики далеко. В уділенні недавно „Bunt-owi Mlodych“ інтерв'ю не хотів порушувати сих квестій і говорив: „це не належить до мене, від цього є інші“. Як властиво діло мається“?

„Так. Говорить правду, коли каже: стою здалека. І то якраз його найбільша мудрість. Що не є духовним політиканом. Стоїть здалека від малих інтриг, спорів, не губиться в дрібничках. Та зате має тим більший авторитет, коли звертається до свого громадянства. Всі партійні провідники від скрайних націоналістів до угодовців схиляють тоді перед ним голови. На нарід Митрополит впливає жестом: підчас пацифікації їде до Варшави, щоби в літургійних ризах (?) удатися до Бельведеру і там вставитися за своїм народом. І для нікого це не дивне. Хоч є посли і сенатори, всі знають, що митрополит Шептицький силою становища і власної особи — се найдостойніший представник українського громадянства“.

Відтак Автор дуже пересадно говорить про маєтки Митрополита і каже, що „не диво“, що особистий вплив митрополита Шептицького на східно-галицьких Українців величезний“.

„Реасумуючи, стверджуємо: впливи о. Хомишина мінімальні, значіння о. Шептицького великанське. Ідемо далі. Чи це для нас Поляків зле чи добре?“ (Всі підкресл. Автора).

„Ks. Szeptycki — to hakatysta“. Не тільки брукова преса це повторяє, але в сім душі — вихвалюючи листи Хомишина — інформують своїх читачів і найповажніші щоденники. Оскільки однак є в наших громадянстві багато хибних понять, то наша думка про митрополита Шептицького це найбільший пересуд“.

„Щоби це читачам доказати, розглянемо дві справи: 1) відношення Шептицького до акції українських терористів і 2) відношення Шептицького до проблеми співпраці з Польською Державою“.

„Відносно першого твердимо, що становить митрополита Шептицького є в цілій повії льояльне. Осуджував і засіди осуджує непочитальну політику боевиків. Осуджує її не лише як католик, але теж як Українець, який добре розуміє, що ця акція приносить тільки найбільші шкоди, що кожний терористичний замах це крок в зад від національної цілі. А що всетаки має для боевиків милосердя — то хібаж багато Поляків не мало в глибині душі милосердя для Біласа і Данилишина?“

„Тут о. митрополит льояльний. Але хтось скаже — то ще замало. — Тільки осудити бандитизм (?) — замало для князя Церкви. Треба ширити християнську любов, злагіднювати спори, голосити співпрацю двох воюючих громадянств. Так. Але чи то легко?“

„Нині митрополит Шептицький, навіть якби хотів, то не міг би того зробити. Стратив би тільки непотрібно свій авторитет серед власного громадянства, політично стратив би все. Він сам може й став би приятелем Поляків, наша преса писала би про нього як про о. Хомишина. Але українське громадянство і далі остало би ворогом для нас“.

„І тому маю вражіння, що ошибається гр. Станислав Лось, ошибається публіцист „Часу“, ошибаються зрештою всі публіцисти від українських справ, бо, що так скажу, — поставили на Хомишина“

„Політик мусить бути реальним, мусить здати собі справу, хто з його контрагентів, яку силу репрезентує. Для о. Хомишина маємо найвище поважання, Але мусимо здати собі справу, що о. Хомишин се ще не українське громадянство. Не треба себе обманювати. О. Хомишин се тільки одиниця, що найбільше, ще кількох співробітників. Українське громадянство — то о. митрополит Шептицький. Та щоби став Голуховським, мусимо створити для нього обставини Голуховського“...

* * *

Дня 2. квітня ц. р. відбулися в Луцьку II Загальні Збори Товариства ім. П. Могили (основане 19.XI 1931), яке поставило собі ціль: — увести до православної Церкви в Польщі, згідно з давніми церковними традиціями на Україні, соборний устрій, звільнити церковне життя від надмірного бюрократизму і консисторщини, які є одночасно розсадниками русифікаційної політики в Церкві, та працювати над відмосковленням Церкви. На тих зборах прочитав м. ін. генеральний секретар Т-ва, п. Іван Власовський (бувший діяч соціалістично-радикальної партії) реферат, в яким змалював положення православної Церкви під сучасну пору. Реферат настільки цікавий і настільки характеристичний для тих від-

носин, які нині панують у правосл. Церкві в Польщі, що частину його наведемо за журналом „За Соборність“ (ч. 6, за 1933 рік), який є органом Тов. ім. Могили.

„Коли б ми задали собі труду — сказав докладчик — перечитати зараз ті привітальні промови і доповіді, котрі було виголошено на Установчих Зборах нашого Тов-а півтора року тому назад, то побачили б, як всі ці промови пройняті були думкою, що *такий стан в Церкві, який є, продовжуватися не може*, що добро Церкві вимагає, перш усього, відродження соборного начала в її устрої, разом з унормованням правового її положення в державі.

І саме зібрання наше — вищої ієрархії, духовенства і вірних так овіяне було соборним настроєм, що само було ніби першим втіленням в ці часи так бажаного соборного начала..... Розуміється, що настрої Установчих Зборів був святочним, піднесеним настроєм. Однак же будив надії, що коли поруч з Вищою ієрархією Церкви та Урядом Річипосполитої стає організована думка православного громадянства, як перший необхідний чинник у великій справі оновлення життя Православної Церкви в Польщі, то спільними силами утвориться найперше *передсоборний настрої в церковно-громадському житті*, а потім і ціла церковна реформа сполучена з скликанням першого Генерального Собора нашої Церкви, буде прискорена.

Нині роздаються вже голоси, що надії ці завели. Вороги Православної Церкви користають з цих песимистичних настроїв маючи ґрунт в них для сіяння ще більшої зневіри.

Наше Т-во повинно б боротися з цими настроями, але трудно переконати кого словом, коли дійсність бе фактами і є запереченням ваших ідеальних тверджень.

Вказують головним чином на те, що навіть передчування зміни того, що ми вище назвали *передсоборним настроєм*, не помічається в церковній житті. Консисторський бюрократизм квітне так само; духовенство, пригнічене морально й економічно, почуває себе безрадним; зійди оо. благочинних тільки затемнюють усією своєю нещирістю правдиве положення церковної справи на місцях; збільшуються випадки незадоволення парафій пан-отцями; колись (перед війною) анафема на кого в Православній Церкві була надзвичайною подією, а тепер стала буденним явищем, коли напр. *Св. Синод застосовує на одній тільки свєтї, як остання в лютому б. р., анафему у відношенні до 4 членів клира відразу* (підкр. наш); авторитет духовенства падає; зріст впливу реакційних русифікаторських елементів ятрить рани української і білоруської пастви; особливо показними є факти запеклого спротиву проти висвячення Єпископа-Українця, постанова Волинського Місіонарського Комітету проти української мови в Богослуженні, резолюція зїзду благочинних Волинської Єпархії, щоби не допускати аж до Собору української мови в Богослуженні, де її зараз нема, антиукраїнський і взагалі реакційний характер митрополічної газети „Слово“ і т. д., і т. п.“

Наведеного досить, щоби зрозуміти те важке положення, в якому опинилася православна Церква в Польщі під управою тих, які замість взятися щиро за працю над відродженням тієї Церкви, дбають мабуть тільки про те, щоби в ній закріпити на якнайдовшу мету московські впливи і неподільне панування горстки Москалів над українськими й білоруськими масами вірних. І такі люди мають ще лице закидати нам, Українцям, скрайний націоналізм і їдь шовінізму!

І в зовнішньому положенню правосл. Церкви теж не краще. Відносини між нею і державою ще й до нині не унормовані, а т. зв. Тимчасові Приписи з 30.I 1922 мають і до нині силу, справу ж сталого унормовання правних взаїмовідносин поміж Церквою і державою, шляхом скликання Собору, відкладається з дня на день, з року на рік. У травні ц. р. минуло вже три роки від часу, як президент Польщі видав на адресу митрополита Діонісія грамоту, котрою заповів скликання Церковного Собору і відновлення соборного устрою Церкви. Т. зв. св. Синод обміркував на своїх засіданнях і в комісіях, так програму Собору, як і його статуту, визначив був навіть скликання Собору на 12. лютого 1931 р. і розписав вибори до нього, а однак Собор і досі не відбувся. Ходять навіть чутки, що Собору взагалі не буде. Видно, комусь його не треба, бо без нього ліпше. Кому, це нам дуже добре відомо.

Такий „хаотичний“ стан у православній Церкві, як його влучно називає Докладчик,

„впливає надзвичайно відємно на духовенство і вірних, ослаблюючи в першому пастирську енергію і поширюючи посеред других байдужість до Церкви і церковного життя, а то й шукання іншої віри, котра задовольнила б активні стремління релігійної душі... Віддалення часу скликання Церковного Собору поведе тільки до тяжких втрат Православ'я в Польщі“.

З метою прискіпити скликання Собору поставив Докладчик кілька резолюцій, звернених до Св. Синоду прав. Церкви, міністра ісповідань і публ. освіти та до Укр. Парл. Репрезентації Волині (укр. група в клубі ББ).

Блаженні віруючі.

* * *

Величає свято „Українська Молодь Христови“ відбилося сильним відгомном в українській пресі. Преса, що стоїть на становищі національним і християнсько-католицьким, подала докладні описи свята, повні радості й одушевлення. Інші часописи, а між ними навіть ті, що до самого свята ставилися негативно, бачучи направду його великий успіх, або вже відтак не згадували широко про нього, обмежуючись тільки до коротких хронікарських заміток, або згадуючи ширше, не могли закрити факту, що свято мало визначно релігійний характер і що українська молодь стоїть ще під дуже сильним впливом Церкви. Щодо польської преси, то вона, головно східно-галицька, так як передше вела сильну нагінку проти свята, пускаючи при тому різні „татарські“ вісти, так тепер, по святі, заняла до нього досить пристойне, навіть поправне становище, вказуючи у своїх справозданнях на безперечно імпозантний перебіг свята,

на лад і порядок в його організації, хоч і сильно зредукувала скількість учасників. Деякі пресові органи, як ось К. А. Р., Oriens, Kurjer Wileński, Biuletyn Polsko-Ukraiński й ін., принесли довші статті про свято і його значіння для українського народу, головню нині, в часах скріпленої протирелігійної і безбожницької агітації на наших землях. Перш за все Kurjer Wileński приніс довшу статтю, в якій не тільки гарно описав, але й добре характеризував саму ідею свята.

Одинока лиш преса московська і москвофільська, без огляду на те, чи вона стоїть на ґрунті ідеології християнської чи безбожницької, поставилась до свята зовсім негативно. Не дивуємося тим часописам, які до релігії і церковних справ стоять здалека, чи ворожо, натомість дивно нам дуже, як могла в такий нечуваний спосіб поставитися до свята преса з середовища правлячих кругів православної Церкви в Польщі. Маємо на думці варшавське „Воскресное Чтеніє“ і „Слово“, яке, як кажуть, є органом православної митрополії в Варшаві. Оба ці органи довший час нічого про свято не згадували, хоч їх такий рідкий релігійний здвиг повинен був рішучо зацікавити. Але мабуть тому, що це свято уряджувала українська греко-католицька Церква, вони воліли мовчати, бо згадуючи про нього, булиб мусіли до свята зайняти безстороннє і прихильнє становище. Однак їх упередження до всего, що українське і католицьке, а тим більше греко-католицьке, не дає їм змоги здобутися на безсторонність. В цих органах, головню у „Слові“ помічається загалом увесь час якесь дивнє наставлення до української греко-католицької Церкви. По їхньому, то в нашій Церкві тільки „слабість“, „руїна“, „політика“, „торговля душами на користь політичних партій“, що „в храмах божих голосять ненависть до ближнього“(?!), „політиканство священиків“ і т. д. (Це цвіти епітетів з одної тільки статті). Аж жахом проймає! Кождий, хто читає сю пресу, а не знає, як справді діло мається, може собі подумати, що наша Церква це дійсно одна руїна, що в її храмах замість слова Божого проповідується тільки політика і ненависть до ближнього.

Для нас, що привикли до інакших метод пресової кампанії, це просто неімовірно, як може щось подібнє, таке суперечнє з правдою і таке противнє засадам християнської етики, появлятися на сторінках часопису, що є органом правлячих церковних кругів та посвячений в першу чергу церковним справам.

А так воно справді є. Свідчить про це найкрасше в українській мові написана стаття у „Слові“, ч. 47 з р. 1933, п. з. „Політика в Церкві — зло“, в другій частині якої, автор, укритий під буквами М. П., торкається свята „Українська Молодь Христови“. Головна ціль статті доказати, що свято „Українська Молодь Христови“ мало в собі дуже мало ре-

лігійних підстав, а було радше політичною маніфестацією. Твердження своє опирає на інформаціях, поданих про свято у львівській „Землі і Волі“ (москвофільська, большевизуюча, повна ненависти до нашої Церкви газетка). Згадані інформації, наведені „Словом“, повні брехні, демагогії і баламуцтва. Все там перемішане, як горох з капустою: „політичні заміри“ аранжерів свята і сільські процесії, які кланялися „голові“ партії УНДО, хлопці, які „удавали козаків в синих штанах“, мала кількість учасників, бо лише 30 тисяч, хоч „похід тривав пару годин“, а вкінці те, що

„українські проводирі старались надати параді військовий характер, бо навіть назначили розпорядителями священиків — 6 українських офіцерів, але з того нічого не вийшло, бо 60 і кілька процентів учасників свята — то були дівчата і старші жінки, завше охочі до всяких відпустів“.

От тобі й на! Політичний, ба навіть військовий характер свята, а тут самі майже жінки, „завше охочі до всяких відпустів“! Політично-військова маніфестація і відпуст — це дві дуже неподібні до себе річі!

Але брехливість і безглуздя статті „Землі і Волі“ так, видно, припали до вподоби ПТ. редакторам „Слова“, що вони її на радіошах передрукували та ще й додали свій власний „вступ і закінчення“.

Те, що „Мета“, яку вони теж мають, подає зовсім інакші інформації про свято, їх зовсім не бентежить, бо їм треба конечно доказів проти свята, хочби ті докази були оперті й на брехні. Тому вони не вірять „Меті“, що свято було дійсно великим здвигом в релігійному життю галицького укр. народу, що на ньому виявилась велика привязаність до Церкви, що до св. Причастія приступило 12 тисяч осіб і т. д., та кажуть:

„Але чи все то так по правді? Чи справді то не політична маніфестація? Чи може так в 10 раз збільшено (бо „Мета“ нарахувала аж сотні тисяч молодечих рук)?“ („Земля і Воля“ згодилася ще на 30 тисяч учасників, а „Слово“ редукує їх скількись до 10 тисяч!) „Хочеться вірити, що так, що відрядне це явище для слави Божої“.

„Колиж має хоч трохи рації „Земля і Воля“, то маніфестація — Українська Молодь Христові не принесе ні для народу ні для Христа користи і коли справді в святі цім була дволичність українсько-уніятських політиків (правда, як чудово сказано?!), і коли чужі глянули на „другу сторону медалі“, то чи не побачили вони всю слабкість Уніятської Церкви і її правдиве лице. В такому разі внесено ще один крок до дальшого руйнування Церкви і віри“.

Отже свято „Українська Молодь Христові“ це не вияв сили Церкви і її творчої експансії на будуче, але „крок до дальшого руйнування“, так її, як і самої віри.

Хочеться теж вірити — можемо повторити — що автор статті є при здорових змислах.

А редакції „Слова“ ще раз дивуємося, як вона могла зайняти до свята таке становище. Як би це був зробив якийсь

комуністичний, чи байдужий до справ віри часопис, ми не дивувалися би. Але коли це робить орган церковних кругів, який повинен радіти кождим виявом і кожною публічною маніфестацією релігійної свідомості й активності (навіть як би ся маніфестація відбувалася серед зненавиджених Українців—католиків) — то ми дуже дивуємось.

X.

■■■■■■■■■■

Загальні Збори Інституту вдовичо-сиріт. фонду

(Вражіння)

Забезпечення вдів і сиріт по священниках, це давна ятрива рана, яка часом тільки пригоюється на те, щоби знов отворитися і заболіти ще пекучішим болем. Безнастанне передбачування нужди нашої рідні по нашій смерті, головнож нині, в час „лютого времени“, лягає зморою на серця українського, жонатого клиру, підриває крила, черваком точить душу.

У більш вражливих ця змора, збратавшись з нинішніми злиднями, викликає пригноблення, ба навіть апатію, що описля так фатально відбивається на спроможности й видатности праці на церковній та народній ниві.

Не буду розводитися над загально знаними річами, що кождий батько від висот до найглибших низів суспільної драбини, старається забезпечити свою рідню на випадок своєї смерті. І державні і приватні службовики і лікарі і адвокати, вже або мають таке забезпечення, або поклали сильні основи до його переведення. Лише частина українського жонатого духовенства живе ще або споминами минулих, красших часів, або нічим неоправданою надією красшого завтра, не числиться, як належалоб, з твердими обставинами нинішніх часів та невідомого, в кождому разі більше чим непевного завтра.

Кажу частина, бо загал вже зробив деякі кроки в цьому напрямі.

З радістю привитав цей загал думку про реорганізацію вдов.-сир. фонду і створення Інституту фонду. З признанням для внескодавців, привитано теж відомість про засновання „похоронного фонду“.

Все наладане, принайменше все на добрій дорозі.

За нами (загалом духовенства), остав обовязок: платити належні вкладки. Вкладки до вдов.-сир. фонду ще якось вплачувалося, особливо у тих, які беруть місячні платні, — та датки на похоронний фонд заломилися у самому почині. Цілий ряд деканатів (здається мені 9) ані сотика до того фонду не вплатив, за протяг майже одного року. Не було при-

нуки. І пригадалися мені на зборах цього року, при відчитанню звіту, слова одного заслуженого діяча на сьому полі, які ще перед роком сказав до мене: Управа своє зробила. Тепер черга, щоб ви показали, що потрафите, хоч я певний, що з цього нічого не буде...

І небуло нічого!! Бо й інші деканати, які щось вплачували, ледви чи половину належності вплатили, крім одного, чи двох, які цю половину перескочили. А в межичасі вмирили наші Собрати, а нещасні їхні вдовиці, чи сироти вижидали надіслання їм з фонду грошей, а тих грошей не було...

Та з хвилиєю, коли ми підписали заяви, щоби вкладки до фонду нам з платні стягано, здавалось нам, що справа залагоджена.

Та тут вилазить нова заковика. Як Управа має віднести до тих Отців, які, як „supra congruat“, жадної платні не беруть і своїх вкладок, або цілком не платять, або платять дуже мало??

Не платять ані до вдов.-сир. фонду, ані до похоронного ф., ані на санаторію! (Здається мені всего трьох сплачує точно). А решта?! — Що з ними? — Чи їх рідня, на випадок їхньої смерті, має право користуватись грішми, яких їх мужі, чи батьки не зложили?! Таж це булаб очевидна кривда для тих бездольних сиріт, яких батьки відмовляли собі всего, щоб лиш сьак-так їх забезпечити!..

Треба було недавно тому побачити вдовицю, якій Управа відмовила з повисших причин виплати з похоронного фонду. Треба було заглянути до її душі.

„Тяжкі часи“, виправдуємо себе! Правда! Та чи це нам першина?“. Були вже такі, тай чи не тяжші ще будуть. А тоді?!

Ріжні голоси підносилися на останніх заг. зборах вдов.-сир. Інституту. Ніхто якось не ставав в обороні і не старався виправдати байдужности тих Отців „supra“. Навпаки всі просили Управу, щоби раз покінчила це невиразне положення. Доля вдів і сиріт тих Отців в їхніх руках. Або... або!..

Треба поставити справу ясно і справедливо!!

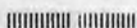
Тепер кілька слів про самі збори. Дуже неміло вражала відсутність представників деяких деканатів.

Були теж і інші речі, яких там не повинно бути... Часом, коли слухалося заяв представників деяких „деканальних республік“, виголошуваних устами тих, які щойно перші кроки ставлять на дорозі душпастирської праці і обов'язків, пригадувалося мимохіть, щось з придніпрянської отаманщини. Великий розмах... копиця слів..., часом навіть обиди на право і ліво (може й мимовільна навіть), закиди... — потім менше, або більше вдатний, відступ з прикрого положення.

Деякі „вислужені“, старші ветерани також не все мали щасливі потягнення. Посторонньому чоловікові могло вида-

ватися, що вони вже починають дитиніти, бо починають жити... тільки споминами... Перескакування по точках порядку нарад, це вже в нас так прийнялося, що не робить великого вражіння. Та всеж таки „випадалоби“ при замкненню рахунків на пр. вести над ними дискусію, а не порушувати справи підлоги в санаторії і т. д.

Більше річева дискусія, без зайвого вишукування людей злої волі — на кожний випадок булаб вказана. *О. Г.*

Тим, що відійшли від нас

О. мітрат Александер Лешкович-Бачинський

(род. 1844, умер 9 червня 1933.)

(Прмова о. Ректора Сліпого біля церкви Дух. Семинарії).

„Еже бо аще съѣтъ человекъ, тожде ѿ пожнеть“ — бо що посіє чоловік, те буде збирати (Гал. 6, 7.). Сі слова св. Павла приходять нам на тямку, коли Духовна Семинарія має прощати свого бувшого довголітнього і вельми заслуженого Ректора. Ціле життя сіє чоловік зерно-діла, що свідчать про його працю і заслуги для Божої слави і справи. Неодні з тих діл, довершені навіть з найчистішими намірами при допомозі Божої благодати, прикриває рядно забуття і вони виходять з людської пам'яті та стають відомі лиш одному всевідучому Богови. Та всеж таки бувають і твори, що світять серед мряки забуття грядучим поколінням, як свідоцтво сили Божої благодати, що довершує геройські діла людською немією. Такими ясніє майже вікове життя нашого покійного Ректора. Бо більше як 50 літ стояв він при кермі нашої Церкви і нашого народу і писав скрижалі української історії. Ціле своє священічне життя сіяв Покійний ревно і з великим самозапереченням зерна Божого слова і виставно вбивав їх в чин-діло. Своєю залізною працьовитістю і витривалістю він використовував кожду хвилину дня і доводив кожде розпочате діло до кінця. Сміло і без пересади можна сказати, що о. Бачинський належав до найбільше роботячих і невсипучих одиниць українського католицького духовенства в минулім і сім століття, які повіки-вічні остануть гордістю і честю українського народу.

Як спосібний і пильний гімназійний учень здав Покійник матуру в Тернополі 1863 р. і вступив до Духовної Се-

минарії, яку скінчив 1867 р. так, що 15 грудня т. р. висвятив його митр. Йосиф Сембратович на священника. По 5-літнім душпастирстві на селі був він іменований сотрудником у св. Юрі, а відтак 1873. р. віцеректором Семинарії. На тім становищі оставав він до 1878. По різних перепонах обняв 1881. р. парохію в Болехові. Та недовго оставав парохом, бо 1. січня 1883. р. став ректором Дух. Семинарії, і той уряд сповняв впродовж 10 літ до 1893. р. Був се найактивніший час в його життю і він становить також вершок його діяльності. Боже Провидіння вложило йому найтяжшу працю, писати на карті вчені книги і писати на людських душах—виховувати майбутніх священників. Коли вже виховання світських дітей вимагає небуденних способностей і великого досвіду, то ще тяжшим, бо о много висшим твором є виховання священників, що своєю благородністю душі мають перевищати всіх вірних і стати не лише горожанами, але й провідниками в найідеальнішій царстві, яке можна собі лише виміряти, царстві Божім.

Водночас з великим замилюванням посвячував о. Мітрат свої сили і письменській праці. Від 1878. р. видавав він „Руський Сіон“, відтак часопис „Мир“ і „Душпастир“. В 1886 р. вийшов Архієратікон. Великим вкладом в нашу богословську науку є „Богословська Бібліотека“, що появилася 1898. р. Вона виповнила прогалину, яку спричинив був у нас брак теологічної літератури. Зпід його пера вийшли підручники моральної, пасторальної, церковного права, Провідник для священників, переклад Псалтирі, а передусім Нового Завіта, що й нині не втратив своєї актуальності і не виходить з рук священників і вірних. За наукову діяльність вибрало Богосл. Наукове Товариство Покійного своїм дійсним членом, а Фільософічно-догматична секція головою, якій проводив від 1923. р. до смерті. З боєм і вдячністю супроводжає і Бог. Наук. Товариство свого визначного члена на місце спочинку.

Коли раз вийшов Ісус Христос з Єрусалимського храму, приступили до нього ученики, щоби показати йому церковні будівлі — „і приступиша къ нему оученицы его показати ему зданія церковная“. (Мат. 14, 1). Так і ми днесь, коли вийшов пок. о. Мітрат зі Святоюрської катедри, привели його сюди, щоби показати йому отсей храм богословської науки, здвигнений Божою силою при допомозі його трудів. Коли Покійний став Ректором, він сейчас зорієнтувався, що є конечним зреформувати ціле виховання. Та рівночасно він бачив, що до сего потрібний новий семинарський будинок і сю справу поставив так рішучо, що заявив намісникови Потоцькому, якщо правительство не поставить нової семинарії, він зречеться ректорства. Цісар Франц Йосиф апробував небаром новий плян на 290.000 гульденів і 1887. р. за-

ложив архикнязь Рудольф угольний камінь, а 7. жовтня 1889 р. в прияві мін. Гавча посвячено отсей будинок, здвигнений при вул. Коперника 36. В новім будинку піднесено дисципліну, заведено лад і порядок та уможливлено питомцям науку.

Покійний ректор чувся тоді щасливим, що міг здійснювати свої задушевні бажання, щоби питомці стали добрими священиками і спосібними працівниками поза церквою над моральним і матеріальним двигненням українського народу. Безчисленні Евхаристійні жертви, що їх приносили і приносять виховані Покійним сотки священиків, і їх душпастирська праця, хай буде заплатою і вдякою за положений труд і золотим жнивом у вічності. Так отже здвигненням нової Семинарії о. Ректор Бачинський створив нову епоху в її 150-літнім існуванні! Якщо би нині не згадувано інших діл за час його генерального вікаріату, препозита капітули і др., що їх підносили попередні проповідники, то вистарчить, щоби отсі німі мури Семинарії промовили за Покійним перед людьми і Богом: Не всеє трудихся!

о. Др. Йосиф Сліпий

† о. Александер Стефанович

† 26. V. 1933.

(Промова о. д-ра Костельника над гробом).

I

Покійний о. Александер прожив повну міру людського віку, як його св. Письмо определяє.

І хоч тільки трудився, змагався, надіявся і мріяв, не дожив тієї хвили, щоб міг зі старцем Симеоном сказати: „Нині отпускаєши раба твого, Владико, ...со миром“. 86-літній старець помер з перерваною, недокінченою працею в руках. Хоч у останніх роках отся праця тяжко йому приходила, бо майже стратив зір, а всетаки він, як був звичаєсний, слідив за вібрацією нашого бездольного національного й церковного життя та по всіх своїх силах змагався тут що то залатати, там перестерегти, а там якусь рану перевязати.

Сповнення ідеалів — видно — се рідкі й недовгі хвили в життю народів, як час, у котрому дерева цвітуть. А решта, той довгий час — се журба, змагання, старання, надії, мрії — і непевність.

Я певний, що наше українське греко-католицьке духовенство, в якого імени маю честь попрощати Дорогого нам Покійника, коли з часописів вичитано про Його смерть,

жалісно зітхнуло: „О, отче Александре, батьку наш, а з чим жеж і в чому Ви нас лишаєте? Все нам з рук виринається — так нас недоля бє!“

Ніхто з нас рядовиків-священиків не мав у загалу нашого духовенства того прийняття й послуху, що покійний о. Александер Стефанович. На Його голос, візвання загал відгукувався, бо знало духовенство, що слово Покійного — се обов'язок совісті.

Так, Батьку наш, та з чим жеж і в чому нас лишаєш? Наче мороз іде на всі Твої й наші ідеали, переконання й змагання... Батьку наш, чи се зима йде, хоч ми й літа не мали, чи весна зачинається, бо се подібне одно до одного?

І наче чую відповідь Покійного, сього духом вічно молодого старця: З чим вас лишаю? З Богом, з правдою, з розбудженими, наче вогонь, ідеалами й з добрим прикладом! А се завязок і запорука для красшої майбутності. „Борітеся, поборете!“

II

Бувало, сиджу в своїй кімнатці вечером і чую за дверми, на коридорі хід Покійного, палицею стукає до дверей. О, вже знаю я, що се значить: якась робота — для Церкви, для народу — в русі. Приходить: „Але, але, але... ніхто про се не думає, а се мусить бути зроблене!“ І хоч ми деколи вимовлялися, що тяжко, або нема часу, він аж до занудження повторяв своє і що могло бути зроблене, мусіло бути зроблене.

Він старець заєдно тримав руку на фібрах нашого церковного й національного життя, всім інтересувався й всьому хотів зарадити, де тільки міг.

Невгнутий, простолінійний, послідовний, працьовитий (тим і зискав довіря у духовенства), він зважав тільки на добро й добру славу українського народу та нашої св. греко-кат. Церкви.

Він добре знав, що нашу майбутність можемо тільки ми самі найкрасше обдумати, бо ми найкрасше знаємо справжній стан нашого життя. Відти брались ті Його мемуаріяли, якими Він разураз повчав, хотів повчити чужинців, що мали владу над нами, щоб довідалися про дійсний наш стан і нашу правду.

Запам'ятав я Його чи не таким, яким Він помер.

Від 20-кількох років майже не змінявся. Носив у собі стару традицію й нового духа — того нового духа, що виростає з нашої землі, з нашого життя, що є завязком нашої красшої майбутності. Від нас молодших переймав Він найновіші думки й потягнення, наче свої власні.

Батьку наш, отче Александре! Над розкритою Твоєю могилою запевняємо Тебе, що Твоя історія, — а Ти представ-

ляєш епоху відродження нашої нації і нашої Церкви — Твоя історія не ляже з Тобою в могилу! Вона живе в молодших генераціях і буде жити!

Обіцюємо Тобі, що не зійдемо зі шляху, яким Ти йшов, і не зрадимо ідеалів, для яких Ти жив. Не зрадимо старої традиції нашої східної Церкви й нового духа, що виростає з нашого життя. І будемо такими, як Ти був: невгнутими, простолінійними, послідовними, працьовитими. Бо „пора великая є“. Вона потребує таких працівників. А Тобі, дорогий наш Батьку, на другому світі хай буде царство небесне, а тут на землі в українському народі і в греко-католическій Церкві, яку Ти так любив, „вічная пам'ять“! Амінь.

о. Г. Костельник

† о. Франц Рабій

**б. декан і парох Самбора, один з найкрасших
священиків і народніх діячів, помер 25. ц. р.**

Ціле життя Покійника — це одна безперестанна праця для добра Церкви й народу, це той молодечий запал, що заєдно горів в ньому і не давав йому ніколи спочити, а спонукував його творити все нові цінності на церковній і народній ниві.

Походив Покійник з бідної селянської сім'ї латинського обряду. Але часте перебування в домах українських священиків, серед яких жила ще давня патріархальність і привязання до обряду та до славних церковних традицій, так на нього вплинуло, що він змінив обряд і вступив на теологію, по скінченню якої став катихитом в дівочій виділовій школі в Самборі, де працював понад 25 літ, а відтак став парохом Самбора. Вже як молоденький катихит проявляє велику діяльність на суспільно-економічній ниві, основуючи, разом з другими, при тамошній читальні касу т. зв. „Рабіївську“, Тов. „Ризницю“, при якій організує захист для вдів і сиріт по священиках, філію „Просвіти“, а відтак і читальню „Просвіти“, головою якої був до самої смерті. Ще більшу діяльність проявив Покійник на становищі пароха Самбора. Побудував гарний парохіяльний дім, дім для двохсотсотрудників, дяківку для дяка і паламаря, де була приміщена і дяківська школа. Розширив парохіяльну церкву, вивінував її у нові, дорогі ризи, євангеліє і сосуди. Побудував теж чиншовий парохіяльний дім, закупив дім під українську захоронку і вибудував домівку під „Українську Бесіду“.

Був добрим і ревним священиком та великим почитателем Богоматері, чудотворна ікона якої знаходиться в Самбірській церкві. Виявив в Римі привілей на відпусту у всі Богородичні празники в році, на які приходять тисячі богомольців з цілої Бойківщини. За його стараннями короновано перед кількома роками серед великих торжеств чудотворну ікону самбірської Богоматері.

Виховав своїх одинадцятьох дітей на добрих християн і гарних українських громадян. Один його син, священик, є постійним співробітником нашого органу.

Світова, а передусім польсько-українська війна не полишила його в спокою і він теж мусів зазнати усіх її страхот, аж до вивезення на Домбе включно, де пересидів пів року.

В похоронах цього великого робітника у винограді Христовім і зразкового громадянина взяли участь великі маси народу.

В. Й. П.

Нові книжки

Stephan Berghoff, Pfarrer — Ein Gang durchs Evangelium. Sonntagspredigten über Christus. 2. Auflage (5.—7. Tausend). stop. VIII + 280, 8°. Freiburg im Breisgau 1933. Herder. Ціна 2.80 Mk.; в картоновій оправі 3.40 Mk., в полтні 4 нім. марки.

Відомий німецький проповідник, парох в Зігбурзі, о. Берггоф, видав у накладні Гердера свою нову збірку проповідей під повисшим заголовком. Всі проповіді його збірки обговорюють події з життя Ісуса Христа, мало відомі широким кругам вірних, які однак в нинішніх часах так дуже промовляють до душі тих вірних, так інтелігенції, як і простолуддя. А таких проповідей треба нині як найбільше!

Бо ми говоримо майже виключно тільки проповіді на недільні чи святочні зачала, найчастіше обговорюємо притчі, пояснюємо і розвиваємо релігійні чи моральні правди, які в них криються, а так мало говоримо про самого Христа. Хоч яке воно парадоксальне, але так воно справді є. Із чудового світу Євангелія даємо нашим вірним тільки маленьку частину, а решту ховаємо перед ними. Внаслідок такого одностороннього трактування Євангелія наші вірні знають дуже мало про Ісуса Христа; ще може найбільше говоримо про найважливіші події з життя Богочоловіка, як ось про Різдво, страсти і смерть та його славне Воскресення. Поза цим наші проповіді обертаються майже виключно тільки біля притч і чуд Христових. А тих моментів з життя Божого Сина, тихих, сірих і незамітних, на тлі яких зарисовується величчя постать Христа, Бога і правдивого Чоловіка, того

невсипучого Проповідника Божої науки, неустрашимого Борця за Божу правду і славу, того милосерного Чоловіколюбця, що заєдно шукав грішників і лікував їх бальсамом своїх слів і своєї ласки — ми майже не згадуємо. А нашим вірним, інтелігенції і простолюддю, так дуже треба проповідей про Христа. Вони хотілиб бачити Христа, як він іде шляхами нинішнього життя. Християнськв душа просто спрагнена за цими, так сказатиб, інтимними проповідями, без тих ефектовних, реторичних фігур, без блескучого патосу, чим звичайно пописуються проповідники, вона хоче проповіді безпосередньо простої, тихої, як тихе і без претенсій на людський розголос і славу було життя Богочоловіка на землі.

І саме такі проповіді дає нам о. Берггоф. Він знає нинішню людину і розуміє, чого її душа прагне. Його проповіді — це незвичайно поетичні, а притім тісно зв'язані з життям Богочоловіка картини, на яких ясно і рельфно змальована особа Ісуса Христа. Їх уважно слухатиме і критично настроєний, гордий на своє знання інтелігент, як теж і простолюдин; так той, що його серце, повне відданости Христови, як і сей, що, зіпсований кличми нинішньої роби, від Христа щораз більше віддаляється. Автор не фантазує, але держиться вірно Євангелія, і на тлі представлених в ньому подій малює модерне життя, невірство нинішньої доби, його причини, його методи і його зріст. Порушує усі пекучі питання, як: нерозривність подружжя, відношення дітей до батьків і навпаки, бідність, багатство, терпіння, націоналізм й інші проблеми нинішнього життя.

Автор є правдивим мистцем у змальовуванні картин (звичайно кількома лиш чертами) і викликуванню могутніх настроїв. Деякі картини змальовані дійсно чудово, із легким поетичним патосом, що в силі викликати сильну психічну реакцію у найбільш закам'янілій душі.

Проповіді о. Берггофа стануть нам незвичайно помічним середником у нинішній нашій, важкій і відповідальній душпастирській праці.

о. Петро Хомин

о. Теодор Богачевський: **Похоронні проповіді.**

Проповіднича література у нас взагалі дуже убога і тому видання практичних недільних, святочних, чи похоронних проповідей є для парохіяльного духовенства правдивим добродійством.

А вже чи не найслабше заступлена ділянка практичних похоронних проповідей.

Похоронні проповіді бл. п. о. проф. Бартошевського є остільки непрактичні, що мають забагато загальних наук, т. є не є примінені до поодиноких випадків, замало в них

чуття, так конечного у таких хвилях; зрештою, вони вже так сказати б: „пережились“.

Зноваж похоронні проповіді о. прал. Куницького це твір високопоетичний; вони хоч і мають багато чуття, багато зворушливих моментів, вповні примінені до ваги хвилі і з великим пієтизмом відносяться до заслуг і характеру померших осіб — однак, як кождий поетичний твір, залежні виключно від їх виголошення, котре не кождому дане, і від слухачів, які моглиб їх всеціло зрозуміти — і якраз тому не мають для сільсько-парохіяльного духовенства такої практичної вартости, якої воно від них вимагалоб. Минулого року появились „Похоронні проповіді“ о. Т. Богачевського.

Тому, що досі ще ніхто про них не заговорив, хочу від себе сказати про них кілька слів.

Не маю наміру давати фахову критику цих проповідей, бо вона викрилаб багато недостач і промахів, в першій мірі щодо мови. Однак зваживши те, що деякі з них були зладжені і виголошені перед 40 літами, то це не може нікого разити, бо якраз вони є вірною відбиткою тодішніх часів і мови.

Читав я про одного славного автора, що він за ніяку ціну не був всилі своїх рукописів другий раз перечитати і справити.

Щось таке, *mutatis mutandis*, можнаб сказати і про о. Богачевського. Мають і він своїх рукописів перед їх виданням не читав і не поправляв, бо певно був би такі разячі промахи проти мови змінив.

Такі польонізми, як: сакрамента, неяко, руский і т. д. у теперішніх часах ніяк не можна оправдати. Лишаючи на боці всі стилістичні і граматичні промахи — переходжу до оцінки змісту цих проповідей. Загально можу сказати, що вони виповнюють ту прогалину, котру бачиться у висше згаданих проповідях, бо лучать і коротку науку і чуття, а через те є вони такі, які наш нарід любить а тим самим є практичні до вжитку сільських душпастирів.

Цитати зі св. Письма влучно вплетені, як рівнож зміст проповіді до заложеного цитату гарно переведений.

У проповідях про померших селян пробивається велике знання душі нашого народу; спосіб його думання, його звичаї, його похоронні голосіння. Рівнож повно в них гарних порівнянь, чи то зі св. Євангелія, чи з природи.

Із змісту зараз пізнати, що довголітнє співжиття з народом дало авторови можливість вглубитись у його психіку, що безумовно підносить вартість цих проповідей.

Щодо проповідей при похоронах померших товаришів-священиків, то в них пробивається така велика сила чуття і серця, так багато співчуття з позісталою родиною, так зручно підхоплені світліші сторони з життя і діяльності помершого, що вони справді можуть дати багатий матеріал

до подібних проповідей та цінні вказівки у нашій душпастирській праці. Загально відомо, що обдумання і уложення такої похоронної проповіді — це не така легка річ; бо звичайно нема на це часу, найвисше один день, а буває, що ледви кілька годин на це лишається; тому й не диво, що сі проповіді виходять нераз немов невикінчені, недоговорені.

Однак той брак оправдує народня пісня: „Де серце говорить — там мовчать уста“. А того серця у кожній проповіді так багато! Скільки в них гарних черт характеру померших товаришів, скільки світлих моментів з їх життя і душпастирської діяльності, котрі пропалиб для нас безслідно, а так, виведені автором на денне світло, лишуться як гарний спомин добрих, ідейних священиків старшої генерації, що своєю працею в народі зуміли так високо удержати престиж духовенства, которого нині лиш з великим трудом дається удержати. Ось і в сім лежить вартість цих похоронних проповідей о. Богачевського, а коли ще додати, що вони дають багатий матеріал для проповідників, то справді можна лиш бути вдячним авторови за їх видання, як доброго і потрібного підручника у душпастирському проповідництві.

о. Мих. Бобовник

Мр. Е. Ю. Пеленський — Долиною Опору й Стрия. Туристичний провідник для літників і прогульковців. Львів 1933. Наклад. турист.-краєзнавчого Т-ва „Плай“. 16°. Ціна не подана.

Це перший в нас туристичний провідник, покищо по одній тільки частині наших чудових Карпат, зеленій скільській Верховині. Аж дивно, що ми щойно нині, у 1933 році спромоглися на нього! Туристичний рух — з бажанням пізнати свій рідний край, головню його найкрасші частини — гори, починає і в нас змагатися, тому поява туристичного провідника мусить бути кожним прогульковцем і любителем рідної природи горячо повитана.

Провідник, хоч і невеличкий змістом, дає всі необхідні інформації про обговорювану частину наших гір, себто місцевости і верхи, положені в долині Опору і Стрия. В першій частині подає Автор загальні відомости про цей куток нашого краю, як: геологію Карпат, підсоння, рістню, звірню, красу гірського краєвиду, археологію, давніх і нинішніх мешканців — Бойків, їх антропологічні ціхи, бойківський говір, історію, літературні пам'ятники, господарські відносини і передусім побут. В другій частині обговорює Автор дороги, стежки, плаї, поодинокі місцевости, гірські верхи, ріки і річки, та загалом усе, що варта прогульковцєви бачити. До книжечки додана невеличка мапа з зазначенням важніших шляхів, верхів і місцевостей.

Кожий любитель гір, турист чи принагідний прогульковець, повинен конечно сю книжечку набути. о. П. Х.

Ustawa o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich przepisami pokrewnymi i objaśnieniami zaopatrzyli Dr. M. Richter i Dr. P. Zarwincer adwokaci. Spółdzielnia wydawnicza „Nowa Palestra” Lwów 1933. Str. 1—120.

Сей закон з 28. березня 1933 р. № 29 поз. 253 Дн. З. П. Р. увійшов в життя з днем його проголошення, себто з днем 29. квітня 1933 р. в місце Розп. През. П. Р. проутворення розємчих урядів для кредитових справ малої земельної власности (з 23 8. 1932, Дн. З. П. Р. № 72 поз. 653). Сі уряди стали вкоротці дуже популярними та зуміли неодного нашого селянина звільнити з лихварських кігтів і вдержати його варстат праці серед, нечуваної в історії, господарської скрути. Новий закон вводить в місце тих урядів розємчі уряди до маєткових справ посідачів сільських господарств двоякого рода, а іменно: при воєвідських урядах — воєвідські розємчі уряди для маєткових справ посідачів більших сільських господарств, себто господарств обшару висше 100га (воєвідські розємчі уряди) та найбільше нас інтересуючі, при повітових виділах — повітові розємчі уряди для маєткових справ посідачів менших сільських господарств, себто господарств обшару, що не переступає 100га (повітові розємчі уряди). Так підметовий як і предметовий обсяг ділання сих нових розємчих урядів зістав значно поширений, а в особенности можуть з них користати та кож наші парох и як ужитковці ерекціональних ґрунтів. Очевидно, не місце тут подавати Ш. Читачам хочби і найбільше скондензований зміст сього закона; його подав впрочім п. Др. Баран в 145 ч. „Діла” з 8. червня с. р. Одначе ані така інформаційна газетна стаття ані навіть повний текст закона, ніяк не в силі дати інтересантам спримогу основно зазнайомитися з цим переважним для найширших верств, а спеціально для сільського нашого населення законом та належно вихіснувати всі його добродійства та можливости.

Сю ціль можна вповні осягнути через докладне перестудіювання предметової праці. З докладністю і всесторонністю, які я вже давно бачив при подібних опрацьованнях позитивного законодавства, коментують автори не тільки кожний артикул закона, але просто кожний законний вислів і то з незвичайно глибокою ерудицією та зі знаменитим практичним знанням справи і життя. Замічу тут на пр. пояснення законних понять „економічної звязи зі сільським господарством“, „сільських господарств“, дальше розмежування компетенції розємчих урядів і судів, пояснення законного поняття лихви та надмірних відсотків, прикладове наведення ріжних практикованих форм замаскування надмірних відсотків иншими чинитьбами, квестії охорони в случаю позбуття вірительностей векслевих і гіпотечних і т. д.

Дальше автори подають дуже докладно всі звязкові закони як напр. закон з 29. 3 1933 про пільги в обсязі опроцентування і речинців сплати гіпотечних вірительностей (Дн. З. П. Р. №. 25. поз. 223), закон з 12. 3. 1932 про пільгу сплати утяжливих зобовязань, обтяжуючих рільні господарства (Дн. З. П. Р. №. 25 поз. 221), постанови, що дотичать векселевого, банкового, гіпотечного права, закона про улад загальних судів, нового кодексу цивільного поступовання, карного кодексу, адвокатської тарифи і т. д. Поданий є також дуже щаславий взір оречення розємного уряду wraz з уоснованням та незвичайно дбайливо вичислені всі майже можливі случаї, що дадуться підтягнути під поодинокі законні причини оспорення оречення розємного уряду і то з наведенням дотичних артикулів, так що уважний читач може собі ще раз пригадати цілий закон і виробити собі як найдокладніший його образ.

Тому раджу купити собі сю доволі дбайливо під технічним оглядом видану книжку в першій мірі кожному священикови — що часто нині мусить стати і адвокатом для свого парохіянина — і взагалі кожному інтелігентови, що має контакт зі селом. Щойно по перечитанню сеї книжки — але треба читати дуже уважно, бо це не популярне видання, — зрозуміє читач належно предметовий закон, зазначаючись основно з обсягом ділання розємчих урядів, з їхньою організацією, буде як у себе в дома в часі розправи перед ними, поставить на ній всі допустимі внесення і зладить — якщо не має змоги взяти адвоката, — добре внесення до розємного уряду та добру скаргу до окружного суду на оречення тогож уряду.

Праця попереджена цінним вступом, що дає докладний образ й історію дотеперішнього мораторійного законодавства для рільників та схему регуляції задовження рільників; при кінці поміщений докладний річевий показчик.

Ціна оправленого примірника 2.50 зол.

Др. Олександр Надраза

Всячина

Ювілей гр. кат. Духовної Семинарії у Львові. Цього року припадає великий ювілей львівської Духовної Семинарії, а саме 150-ліття її основання цісарем Йосифом II. Святкування цього рідкого ювілею відбудеться в осені ц. р. і буде воно получене з Шашкевичівським святом (40-ліття перенесення тлінних останків Шашкевича з Новосілок до Львова і 100-ліття появи „Сина Руси“), яке, зогляду на свято „Українська Молодь Христови“ і цілу низку інших

ювілейних обходів, мусіло бути перенесене з червня на осінь. Приготовляється теж публікація повної історії Духовної Семинарії за цих 150 літ, над якою працює багато співробітників.

Ювілей започатковано на Зелені Свята, в день Храмового празника Семинарії. Започаткував його сам Впреосвящ. Митрополит Андрій, який, мимо недуги, приїхав до Семинарії, виголосив на архієрейській Сл. Божій, яку служив Преосв. Никита, проповідь та уділив питомцям і ректоратови своє архієрейське благословення. В ювілею взяв участь і настоятель української греко-католицької Церкви в Румунії (Буковина і Мармарощина), генер. вікарій о. Сімович. Таким чином на інавгурації ювілею була заступлена ціла українська греко-катол. Церква (на Богосл. Академії, як відомо, студіюють питомці з усіх областей Української Землі; досі нема ще в ній тільки питомців з Буковини і Мармарощини).

Священик Українець серед української еміграції в Франції. Ідучи назустріч бажанням української еміграції в Франції, папська „*Commissio pro Russia*“ делегувала цього року на час великодних свят о. Володимира Фурикевича, що перебуває на студіях в Римі на Папським Орієнтальнім Інституті, до Орлеанської єпархії для духовної обслуги української еміграції. Вся українська еміграція так Галичани, як і Придніпрянці, що перебувають в Орлеанській єпархії, радо вітали душпастиря Українця та горнулися до нього, даючи тим вислів своїй тузі та горячому бажанню — мати до духовної обслуги духовника, що був би їм рідний, що розумів-би їх мову і душу. О. Фурикевич відвідав кілька кольоній в Орлеанській Єпархії, а зокрема велику кольонію в Шалеті, і по двох тижнях побуту поїхав назад до Риму.

Української еміграції у Франції, Галичан і Придніпрянців разом — начислюють на 100.000 душ. — Богато між ними незєдинених Українців. Всі вони, на жаль, не мають ні одного греко-католицького священика, хоч провідники української еміграції в Парижі о те стараються. Їх старання досі не увінчалися успіхом по причині труднощів, які не походять з української сторони.

Не знаємо, яка цьому причина, але це дуже сумне явище, коли кількадесяттисячна еміграція у Франції не може добитися свого власного священика, тимбільше, що за границею у Бельгії є священик, о. Роман Хомин, капелян українського студентства на університеті в Лювен, який міг би частіше відвідувати кольонії у Франції, колиб дістав тільки потрібний дозвіл на це. А тимчасом між нашою еміграцією „працюють“ комуністи, передусім польські, які деморалізують наших людей до крайности. Українська громада в Парижі кидається на всі боки, щоби рятувати, що можна, але ради собі не може дати, бо... бракує священика, який

на місцях міг би стежити за рухами комуністів і їх до певної міри паралізував.

Спростування. В зв'язку з новинкою п. з. „Вісти з наших установ — Свящ. Санаторія“, яка появилася в „Ниві“ ч. 5. за травень 1933 р. стор. 198—199, яко довголітній передплатник „Ниви“ прошу помістити слідуєче спростування :

1) Неправдою є, начеби я в своїй промові на заг. зборах „Вдов-Сир. фонду“ дня 25 квітня 1933 р. заявив, що „св. Санаторія — Зелемін“ в Гребенові „є віджена грибом, валиться і розсипається в порох“.

Натомість правдою є, що я на тих зборах заявив, що „Зелемін“ перепаханий, є в ньому гриб і грозить занепадом.

2) Неправдою є, що в моїх минулих „рevelaціях“ і „татарських вістях“ нема ні зерна правди, а натомість правдою є, що я в моїх інформаціях, яко найблизший сусід Гребенова подав, що „Зелемін“ перепаханий — на Санаторію протягом тих 4-ох літ вплинуло 96.000 зол. словами: дев'яносто шість тисяч золотих, числячи 873 душпастирів + найменше 127 катихитів, емеритів та ін. добродіїв, то думаю, а рівночасно зазначаю, що мій рахунок може неточний, бо я не переглядав біляну кооперації „Св. Санаторії“; та після моєї думки буде 1000 членів-платників по 24 зол. річно = 24.000 зол. × 4 роки платності = родить 96.000 зол. — отже поважна сума вплинула на „Санаторію“. — Що до гриба, то він в кождім разі там був, бо о. крил. Лициняк на тих зборах заявив, що вивезено звітдам кілька найцяті фір землі і його ремонтувано, а що будинок грозить заваленням, бо „Зелемін“ деревляний, до того ще двоповерховий і особливо підчас вітрів хитається і грозить заваленням — а дай Боже, щоби він стояв на добро і здоров'я нашого Духовенства ще довгі літа.

3) Неправдою є, начеби я покликуювся на Всч. о. Смачила що до „Зелеміну“, а покликався я на нього о. стільки, що на запит Всч. о. крил. Дзеровича, чи знаю о. Смачила, заявив я, що знаю його, бо він мій товариш і се вже я спростував за Зборах.

4) Неправдою є, що Хв. Управа і Надз. Рада „Зелеміну“ є уповноважена від Отців Сільського Деканату заявити, що не мав я повновасти від кондеканального Духовенства Ск. Деканату забирати голос в справі „Санаторії“, а натомість правдою є, що я мав таку повновасть (ч. 271 з 11/IV 33. Ск. Дек.) Що я був належимо умандатований і поступив правильно, то ясним доказом сего про то кол з конференції, відбутої в Сколім дня 29 квітня 1933 р., де вточка 3) Звіт о. Пашковського, делегата на заг. збори вдов-сиротинські — де ад 3) знаходиться слідуєче: Отці кондеканальні освідчають, що о. Пашковський, як делегат, мав повновасть на збори вдов-сиротинські у всіх справах, які будуть порушуватися на зборах і по вислухання цілого звіту одобряють становисько делегата на зборах. Слідує 8 підписів.

Отже я був належимо умандатований. — Зазначаю, що я в своїх інформаціях (промові) як делегат мав на цілі викликати більше зацікавлення так справою вдов і сиріт, як і справою „Св. Санаторії“, бо бажаю, що если вже щось у нас будеється, то нехай будеється со лідно, з жезла, бетону, каміння, цегли, — по європейськи, ще може і віки перетривати, хочби і не легким коштом, а не будувати (чи купувати) з дерева, де кожного року треба ремонтувати, вси щось докладати і вічно гризтися.

Остаю з належною пошаною.

о. Волод. Пашковський

У. М. С. А. в Єрусалимі дуже поширила свою діяльність. Сього року докінчила будову свого великого дому, який вважають за найгарніший у Єрусалимі, як щодо зовнішньої архітекτονіки, так щодо внутрішнього вивінування. Фундамент сеї будови поклав 1928 р. лорд Плюмер, тодішній гувернер Палестини. Видано на нього мільон доларів, що їх дав Американець James Newbegin Jarbie. Очевидно, при таких меценасах можна всіх перегнати.

Закои проти богохульства в Голандії. По Італії й голандський парламент видав закон проти богохульства: а) Хто хулить Бога, релігію або Церкву писанням, ілюстрацією або мовою на явних місцях, обиджуючи релігійні народні почування, той буде покараний. б) Хто на явному місці підносить думки, рисує фігури в цілі богохульства, якщо се обиджує релігійні народні почування й авторитет, буде караний однорічною в'язницею або грішми у висоті від 100 гульденів і більше.

Католики й протестанти по довгій диспуті одноголосно голосували за цим законом. Комунисти й соціялісти були противні.

Ляїцизація явного життя в ЧСР. Чеські часописи доносять, що соціалістична партія виробила проекти, котрі мали би стати державними законами:

1. Горожанське подружжя має бути обовязкове (дотепер воно полишене волі женихів).

2. Кара за зігнання плоду має бути знесена.

3. Дозвіл убивати невилікувальних хорих.

4. Усунення церковних представників зі шкільних рад.

5. Обмеження й знесення конфесіональних шкіл на Словаччині та на Закарпатській Русі.

6. Хрест зі судів має бути усунений.

7. Повна ляїцизація шкільного виховання й усунення впливу родини на школу.

8. Для виховання молодого клиру має бути тільки одна центральна семінарія.

Міністер освіти Дерер, член соціалдемократичної партії, працює над тим, щоби ці проекти, особливо в школі, стали законом. Говорять про можливість „культуркампфу“ в Ч. С. Р.

Пошукування за кораблем Ноя. Англійці й Французи вже в 1888, 1897 і 1911 рр. пошукували за рештками корабля Ноя, одначе їх розкопки на горі Арараті остали без успіху. В останніх роках взявся до того діла американець Джемс Стонес, якого експедицію фінансувала вдова по „королеви цукру“, пані Путрид Мозе. Він мудро розумував, що корабель Ноя не міг осісти на верху гори Арарат, бо біблія каже, що верхи гір показалися вже першого дня десятого місяця (Бит. 8, 5). Геологічні лінії показували, що за

кораблем треба шукати на висоті 2.000 до 3.000 метрів. Стонес поділив цілу територію на 1440 квадратів і став льогічно виключати ті, де корабель не міг остановитися. Таким способом залишилось йому тільки 137 квадратів, де треба було робити розкопки. І вже 28 VIII 1932 на горі Сурава, на висоті 2870 метрів, під верхом Дадроп-Кана натрапив на скамянілі деревляні рештки корабля, дуже добре збережені. Це місце на північному заході Персії. 10. IX 1932 зачато розкопки, що тривали через чотири місяці. Викопано 35.000 кубічних метрів землі, скали й ріжних верств. Найважливіші знахідки: передня частина корабля і $5\frac{3}{4}$ метрів високи, вповні збережені, бічні борта: рештки гною гуано (рід морських мев) та луски вівса (звареного).

Шведський професор Люндквіст оцінив ці рештки, що вони походять з часу перед 4.000 років.

Проф. Стонес вірить, що це дійсно рештки корабля Ноя. На всякий спосіб годі заперечити дивну гармонію всіх даних: відкриття зроблено по вказівках біблії, на місці, де ніхто не був би сподівався таких решток.

Велику мороку мав проф. Стонес, щоби викопані рештки перевезти до Трапезунту (через Ерзерум). Шикаго робить старання, щоби дістати рештки „Ноевого корабля“ на свою виставу, однак пані Мозе з тим не погоджується. Др. Стонес має замір виставити своє відкриття на спеціальній виставці у Вімбадані в Англії.

Зріст релігійности в світі. На запит одного америк. часопису про положення христ. віри в світі відповів відомий професор Andre Mogoia, що тепер у Франції положення христ. Церкви куди красше, ніж 1900 р. „Клир“, сказав він, „має великий авторитет і великий вплив на молодь. Перед війною на університетах і в школах було багато студентів атеїстів, а по війні пропорція майже обернулася в користь релігії“.

Арнольд Тунби, англ. професор історії, на запит, чи релігія зникає в Англії, відповів: „Ні“. І доповів: „Оскільки я бачу, тепер релігія змінює свій напрям ділання: замість щоб сильніше ділала на низші верстви, вона сильніше ділає на висші верстви. В 19-тім віці гасло для відступання від релігії дали висші верстви, вчені круги. За ними йшла середня верства й робітники. Нині спостерігаю противну філію — з найвисших рядів суспільности й науки. Чимало членів з тих рядів бажають досягнути й теологічне образування. Тверджу, що нині релігія в Англії відроджується й відновлюється передовсім у висших верствах суспільности. Нині існує велика боротьба під проводом Церкви за спасення людства й вирішення всіх його в нинішніх часах тяжких проблем“.

Відновлення ікони. Варшавський часопис „Молва“ доносить: „В одній тюремній кімнаті у Кремянці, де тепер пересиджують комуністки, здавна находилася ікона Богородиці. Вона була зовсім темна. В день Благовіщення по ст. стилю в тій кімнаті почули страшний крик. Коли там прийшли сторожі, комуністки, трясучися зі страху, заявили, що о півночі кімната освітілася великою ясністю від ікони Богородиці, а коли ясність зникла, ікона стала світлою і ясною. Вість про обновлення ікони розійшлася по цілому Кремянці. Православне духовенство робить старання, щоби ту відновлену ікону помістити в одній з православних крем'янецьких церков“. Як довідуємося, обновлену ікону переніс 1. червня ц. р. еп. Симон, Крем'янецький, в присутності духовенства, тюремних урядників і численних вірних до тюремної церкви, де її повішено в нових рамах над царськими дверми.

Статистика східних католиків на основі „L'Annuaire Pontificio“ з 1932 р.:

I. Александрійський обряд.

1. Копти, 32.000 вірних, мають свій патріархат, котрим від 1908 р. завідує апост. адміністратор; двох єпископів, 66 священників.

2. Етіопці в Габеші мають 29.837 вірних, 89 священників. В Еритреї мають єпископа свого обряду, одначе є підчинені латин. апост. вікарієви.

II. Антіохійський обряд.

3. Малянкарці, щойно від 1931 р. з'єдинені з катол. Церквою, 9000 вірних, 1 архієпископ, 1 єпископ, 35 священників.

4. Мароніти, 366.015 вірних, мають свого патріарха, 14 єпископів, 1012 священників.

5. Сирійці, 71.354 вірних, мають свого патріарха, що зветься також антіохійським (Syroium), 8 єпископів, 164 священників.

III. Вірменський обряд.

6. Вірмени в Азії, 99.274 вірних, мають свого патріарху в Кілікії, 10 єпископів, 113 священників.

7. Вірмени в Європі, в Галичині (у Львові архієпископ), в Румунії, в Австрії (мехитаристи у Відні). Число їх вірних мінімальне.

IV. Византійський обряд.

8. Болгари, вірних 3.598, 1 єпископ, 41 священників.

9. Греки, в Греції й в Туреччині, 3.048 вірних, 1 єпископ (у Царгороді), 20 священників.

10. Італійогреки в Італії, 50.850 вірних, 61 священників. Папа Бенедикт XV оснував для них 1919 р. окрему єпархію в Калябрії, з осідком у Лунгро. Одначе византійський єпископ (episcopus ordinans — для рукоположення) мешкає в Піана деї Гречі на Сицилії.

11. В Югославії крижівська епархія, 41.597 вірних, 1 єпископ, 58 священників.

12. Мельхїти, 166,214 вірних, мають свого патріярха в Антіохії, 18 єпископів, 167 священників.

13. Румуни, 1,394.957 вірних, 1 архієпископ, 4 єпископів, 1628 священників.

14. Українці (в Європі і в новому світі), 5,162.385 вірних, 3.562 священників, 1 митрополит і 6 єпископів (Львів, Перемишль, Станиславів, Ужгород, Пряшів, Зєдин, Держави, Канада); до того апост. адміністратори на Буковині та на Мадяридині. Справджується на нас євангельське: „І будуть останні першими, а перші останніми“; ми багаті числом вірних, а вбогі єпископствами й взагалі рангами (в порівнянні з іншими східними католиками).

Новим префектом св. Конгрегації Пропаганди іменований кард. Fumasoni di Biondi, що востаннє був апост. делегатом у Вашингтоні, передтим був на постах у Індії та в Японії.

Єзуїти в Югославії. В зв'язку з кампанією проти єзуїтів у Югославії подав суперіор того т-ва, о. Віктор Копатин, у „Словенці“ (часопис), що в югословянській провінції є всіх єзуїтів 192, з того 77 священників, 48 клириків і 67 братчиків. У цілій провінції нема ні одного еспанського єзуїта.

Сербська епархія в Румунії. У Банаті, по румунській стороні, залишилося 44.791 православних Сербів в 52 парохіях, які мають 44 вселюдні церковні школи. І церкви і школи остають під зарядом сербського єпископа у Вршац у Югославії. Се гарний та рідкий приклад взаємної толеранції між сусідніми державами.

Про memoria. Не для полеміки, а для майбутнього історика Церкви нашої провінції про теперішню злобу дня нотуємо цікаві факти. Маємо на думці статтю, поміщену в „Ділі“ дня 23.VI с. р. під заголовком: **„Два факти з недавнього минулого“**. А що до багатьох Всч. Отців „Діло“ не доходить, то ще і з сього згляду добре буде познакомитись через „Ниву“ зі змістом цієї статті.

Річ пішла з сего, що „Нова Зоря“ в ч. 44, з дня 18.VI с. р, у статті п. з.: **„Зникчменіння громадського життя галицьких українців“** таке написала: „...найбільшим винновником зникчменіння громадського життя галицьких українців є не хто інший, а саме головний орган УНДО „Діло“. Бо ні одна політична група ні орган не сіяли в нас стільки никчменностей, таких великих і через так довгий час, як сіяли їх УНДО і „Діло“.

На доказ сего „Нова Зоря“ вказує на напади „Діла“ на Преосв. Гр. Хомишина та пише дослівно так: „Цькування „Діла“ на сего Владика не мають — здається — нічого рівного собі, ні подібного в ніякій пресі, навіть найлівійшій. Хто думавби, що се твердження переборщене, нехай перегляне спеціальну рубрику „Хомишиніяда“, котра тягнулась в „Ділі“ довгими літами (перед війною).

Мимоходом скажемо, що стаття „Нової Зорі“ подумане як полеміка на статтю „Мети“ під назвою: „Зникчезіння засобів ривалізації“. А Всч. Отці пригадують собі ще з часів перед великою війною нерідкі випадки „Діла“ на нашу Церкву та нашу єрархію, так що деякі деканати на соборчиках підносили прилюдний протес проти таких „вискоків“. Люди заходили в голову, як такі статті могли появлятися в органі, до видавничої спілки якого належали також наші священики. Тепер справа виявлюється. Передруковуємо ревелативну статтю „Діла“ з деякими пропусками, для нас несуттєвими. Отже „Діло“ пише:

„Це правда, що в „Ділі“ перед війною була рубрика „Хомішиніяда“. Але правда і те, що співредактором „Діла“ був тоді визначний радикальний діяч п. Осип Назарук. Будучи радикалом, він не тільки не любив, але й вів боротьбу з тодішніми національними демократами, а рівночасно був він і співредактором „Діла“, що було передовим органом національних демократів. Отже в „Ділі“ він працював для націонал-демократів. Це, очевидно, не було тоді з його боку ніякою „нікчемністю“, а просто працею на забезпечення свого існування. Інша річ, що п. Назарук старався у „Ділі“ нераз перепачкувати і свої „радикальні“ симпатії. Коли вдалося, то робив випадки проти церкви (підчерплення наші), не хежував також ніякою нагодою, щоби перепачкувати похвали та вислови подиву для буддизму, яким він тоді захоплювався. З переконанням і пильністю та неабияким „знанням справи“ п. Назарук заповняв тоді у „Ділі“ й анатемізовану ним тепер рубрику „Хомішиніяда“ творами свого пера. Він стояв при тому на становищі, що не те, що він тоді писав, „не мало нічого рівного собі ні подібного в ніякій пресі“, але навпаки, боронив завзято погляду, що ніякий нарід не мав ніколи „ні рівного, ні подібного“ до єпископа Хомішина владики. Колиж він це робив тоді з переконання, а тепер з „переконання“ називає це нікчемністю, то виходить, що п. Назарук повинен би тепер явно і славно з християнською покірною писати прилюдно про свою власну нікчемність, а не приписувати її комусь іншому. Але щоби так справу поставити, на те треба мати насправду християнську покірну і відважне чоло. А п. Назарук того не має. Бо він редагує християнсько-католицький орган цілком не по християнськи. В ньому копає він всіх і вся, копає навіть греко-католицьку церковну єрархію за війною теперішнього свого покровителя... якого недавно теж опльовував.

Все те робив і робить пан Назарук „з переконання“. А якеж з тих „переконань“ було в нього правдиве? Ніхто не збагне. Так само як ніхто не вгадає, скільки в нього буде ще нових переконань. І неуже такий „апостол“ моралі й характерности має якенебудь право займатися проповідництвом серед греко-католицького українського населення? На наш скромний погляд не повинен би цього права мати. А коли так є, коли один з церковних єрархів використовує цього колишнього свого і духовенства і церкви найзапеклішого ворога для своїх цілей і навіть для моралізування підлеглого собі духовенства — то це річ у світі... та в інших народів невидана і нечувана. Але саме таке явище в нашому житті є класичним зразком того, що можна підтягати під поняття джерела „нікчемніння“ громадянства.

Думаю, що наведені місця з „Діла“ ніяких пояснень не потребують,

І. Н.

З життя православної Церкви в Польщі. Ювілей 10-ліття на митрополичому престолі митр. Діонісія відсвятковано дуже урочисто 30. квітня ц. р. в салях варшавського ратуша. До організаційного комітету, який уряджував свято, увійшли самі Москалі, українські організації не взяли участі з причин, від них незалежних. На програму Академії, яку влаштовано в день ювілею, зложилося кілька рефератів у різних мовах, виступи митрополичого хору, відчитання привітів. У зв'язку із своїм ювілеєм митр. Діонісій видав до вірних посланіє в чотирох мовах: московській, українській, білоруській і польській, в якому, вказуючи на трагічно помершого митр. Юрія, першого митрополита свіжо утвореної Польської Автокефальної Православної Церкви, якого кров дала життя молодим парісткам тієї Церкви, дякує Богу за те, що її поблагословив і щедро наділив своїми дарами — так що вона мимо всіх перепон нинішніх часів — росте духовними цінностями і подвигами вірних. З приводу цього ювілею, який московська митрополита преса розтрубіла на цілий світ, всетаки далось замітити одно характеристичне явище: Українці, які становлять велику більшість між вірними правосл. Церкви, в організації свята не взяли участі. Видно, що щось там з тими „цінностями“ неясне.

Усування православних священників з Холмщини. По світовій війні — як відомо — зліквідовано цілу низку православних церков на Холмщині. Одні „ревіндиковано“, другі замкнено, а ще інші зовсім зруйновано. Православні вірні зверталися раз-враз до своїх церковних властей, прохаючи прислати їм священників, що мали сповняти душпастирські обов'язки і служити богослуження в приватних домах і провізоричних каплицях. І тому митрополія відкрила цілий ряд неетатових станиць, призначаючи для них головних монахів, які не мають прав етатових священників і не побирають від держави ніякої платні. Як доносить митрополіче „Слово“, грубешівський староста звернувся до люблинського воєводи з проханням — виселити всіх неетатових священників його повіту числом 12, поза межі повіту і замкнути крім цього каплиці, що повстали в останніх часах в селах: Бусьно, Хировичі, Городно і Теремінь. Православне населення страшно тим занепокоїлося і вже внесено в цій справі відповідні прохання до митрополії і до люблинського воєводства.

В селі Неледва цього самого повіту вірні перенесли збудовану ними на приватнім ґрунті каплицю на місце спаленої церкви і запросили священника з сусідньої парохії, щоби каплицю посвятив. На приказ старости, — як доповідує поліція арештували в ночі з 25 на 26. березня священника і 15 парохіян, однак на інтервенцію декана їх на другий день звільнено.

Вітчизна і релігія. Katholische Kirchenzeitung Ч. 14, з 6.IV 1933 подає промову кардинала Ініцера в Грацу з нагоди німецького католицького з'їзду, в якій достойний промовець зясує вимовними словами взаїмовідношення вітчизни і релігії.

„Нові сили, які нам будуватимуть щасливішу будучину, — сказав кардинал — походять з національної думки, з нашого німецького народництва; тут, у крові і вітчизні, знаходяться жерела життя і здорової обнови. Вітчизна і народ є всім! Але чи не є це суперечне з католицькою Церквою і її наукою? Католицька Церква це-ж інтернаціональна потуга, як-же може вона мати належне зрозуміння для поодинокого народництва? Булоб це нещастям для будучого щасливого розвою німецького народу, якщоб таке поняття вкорінилося в серцях. Ні, католицька Церква знає докладно, як невисказано високі й ідеальні цінності знаходяться в крові і вітчизні, в єдності культури і звичаїв, в єдності мови і віри, в спільноті тисячлітньої історії, які родять почуття причаленості в радості й терпінню, в нужді і смерті. Вітчизна і народництво є певно великими жерелами національної сили. Але щоби з одушевлення для народу і рідного краю повстало щось справді великого і святого, щоби те гарне і святе почування не зійшло вкінці на безпуття, мусить та любов бути злучена з християнською думкою і нею бути перенята; любов не сміє обмежуватися тільки до власного народу, ми не сміємо в любові до своєї нації забувати на загальну любов ближнього. Любов до вітчизни є поширенням четвертої Божої заповіді і той, що є зрадником супроти свого народу, є також зрадником супроти людства! А найкрасше зводили національну боротьбу все ті народи, що були вірними синами своєї Цєви і предківської віри.

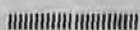
Організаційна сила баварських католиків. „Баварський католицький пресовий Союз“ має 625.555 членів, видає своїх 8 щоденників, крім цілої низки інших часописів, має велику випозичальню світляних образів до готових вже рефератів, устроює курси для промовців і бібліотекарів, випозичив за останній рік зі своєї великої (852.000 томів) бібліотеки 1,300.000 книжок, закупив за 231.673 марок нових книжок, має 9 великих прилюдних читалень-бібліотек і таких самих 23 окружних. Коли мінхенський „Евангельський Союз“ почав наступ на катол. Церкву, центральн. Союзу розіслала даром до всіх родин в Мінхені 200.000 примірників оборонної брошури п. з. „Краса нашої катол. Церкви, відчута професорами університету і протестантськими пасторами“. — Справді подивугідна сила!

Одинока українська Торговельна школа у Львові, вул. Корняків ч. 1, III поверх. приймає між 10—15. серпня 1933, особисто або письменно, вписи молоді обох полів,

а саме: I. таких, що покінчили 7 клас вселюдної школи, або 3 класи гімназії — до Трилітньої Школи, II. абітурієнтів(ок) середніх шкіл на однорічний торговельний курс і III. особи з торговельною освітою, або кооперативною практикою на Річний Курс Кооперативний. — До впису треба предложити метрику й останнє шкільне свідоцтво. Хто довше як рік не ходив до школи, предкладає ще свідоцтво моральності.

Православна церква в Манджурії. Православні мешканці Харбіна збудували нову, гарну церкву Святої Софії, що може помістити 2.000 людей, і має три вітари. На будову церкви видано 190.000 доларів, що їх зібрали у православних російських (мабуть і українських) кольоніях у Манджурії та в Китаю.

Авісінська Церква і її звичай. В париськім російським часописі „Возрождение“ Ольга Гогина, що постійно живе в Адис-Абеба, столиці Авісінії, описує воскресні церемонії в авісінській соборній церкві св. Юрія, де вона була з принцесою Астерою. Церква округла, в середині на підвищеному місці стоїть вівтар, а довкола нього йдуть дві галерії: перша для „тилік-саог“ (шляхта), друга для звичайних горожан. Уже в 8-ій годині вечером церква була заповнена вірними, що скорочували собі очікування їдженням та сном. Точно о півночі починається литія, в котрій бере участь більше ніж 100 священників у білих ризах, а носять хрести й євангелія. Всі вірні в білих „спама-х“ (тога), з горіючими свічами. Литія (обхід) йде три рази довкруги церкви, а потім починається утренняя. Спів у супроводі бубнів та дзвінків. По утренні всі спішаються до дому, щоб їсти мясо — по двох місяцях посту. Головне їдження того дня — сире мясо.

Бібліографія

„Добрий Пастир“. Часопис присвячений душпастирським і церковним справам. Рік III, ч. 1, 1933. Станіславів—Перемишль. Зміст: Проголошення надзвичайного Святого Року й загального великого Ювілею в 1900-літню річницю Відкуплення людського роду; о. О. Орський: Корпоративний устрій у світлі Енцикліки Пія XI. „Quadragesimo anno“; о. Теодозій Галушницький ЧСВВ.: Апостольські покликання в Євангеліях; о. Ізидор Луб ЧСВВ.: Учасники львівського Собора 1891 р.; В. Д.: Статистика католицького Сходу; На вибрані теми: Десятиліття Апостольського Листа „*Officium omnium*“; Одинадцятий рік Понтифікату Пія XI; о. Л. Бурнадз: Як вести боротьбу з сектантством; Душпастирські питання і випадки; Церковний огляд; З нашого церковного і релігійного життя; Вісті з католицького світа; Нові книжки і видання; Книжки і часописи надіслані до Редакції.

„Рідна Мова“. Науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови. Рік I. Число 1, 2, 3, 4, 5, 6, 1933, Варшава.

Зміст 6-го числа „Рідної Мови“: І. Огієнко: Різний — ріжний; Г. Ільїнський: Походження українських слів; 7. Чумак, 8. Чля; Ів. Огієнко: Вік нашої форми І „руков“; М. Білик: Етимологічно-семантичні замітки; Л. Малюжкович, В. Л., о. Никольський і Д. Онищук: Замітки про окремі слова; Й. Шемлей: Із правописних і мовних помилок; І. Огієнко: Коли писати в прикметниках *-ий*; О. Івах: Зразки українсько-англійського жаргону в Канаді; Дід Огій: Граматика малої Лесі; VIII. Частини мови. Життя слів, семасіологічні нариси. Чистота й правильність української мови, відповідь на запитання наших читачів. Мова наших видав. Від Редакції й Адміністрації. Річне. Адреса „Рідної Мови“: Warszawa, ul. Stalowa 25 m. 10. Передплата річна 6 ал., піврічна 3 ал., чвертьрічна 1:50 ал. Нові передплатники, коли того бажають, дістають „Рідну Мову“ від 1. числа.

„Bogoslovska Smotra“ glavni organ „Hrvatske Bogoslovske Akademije“ God. XXI Broj (Ч.) 1, 2, 1933 Zagreb, по 96 ст. 8^о.

„Časopis Katoličkého Duhovenstva“. Ročník 74. (99). Sešit 1, 2-3 i 4, 1933, Praha, по 68 ст. 8^о.

„Духовна Стража“ часопис за духовну просвету, монашки и црквени живот. VI. Годиште, Број 1. I. четврт. 1933, Сомбор, Југославија. 64 ст., 8^о. i Број 2. II. четврт. 1933.

„Oriens“, Dwumiesięcznik poświęcony sprawom religijnym Wschodu. R. I. zeszyt 1, 2, 3, 1933, Kraków.

„Wschód“. Kwartalnik poświęcony sprawom Wschodu. R. IV. № 1—2 (9—10) 1933. Warszawa, 8^о, 100 ст.

„Przegląd Powszechny“ miesięcznik poświęcony sprawom religijnym, kulturalnym i społecznym. R. L. Tom 197, Nr. 590, 591. Tom 198, Nr. 592, 593, 594, 1933, Kraków, 8^о.

Ateneum Kapłańskie miesięcznik poświęcony Pismu św., Teologii Dogmatycznej, Apologetyce, Teologii Moralnej, Ascetycznej i Pasterskiej, Prawu kanonicznemu, Liturgice, Filozofji, Historji, Naukom Społecznym, Pedagogji i Sztuce Chrześcijańskiej. Rok 19. Tom 31. zeszyt. 2, 3, 4 i 5, 1933. Włocławek Seminarjum Duchowne, по 104 ст., 8^о.

Przegląd Homiletyczny kwartalnik poświęcony zagadnieniom kaznodziejstwa polskiego. R. XI. zeszyt, 1, 2, 1933, Kielce — Seminarjum Duchowne 8^о, по 80 ст.

Дзвони літературно науковий місячник Р. II. 1, 2, 3, 4, 5, 1933. Львів, 8^о по 48 ст.

Nasza Przyszłość. Wolna Trybuna zachowawczej myśli państwowej, miesięcznik, Tom XXVII (Styczeń), XXVIII (Luty), XXIX (Marzec), XXX (Kwiecień-Maj), 1933. Warszawa — Żółwia 11. 8^о.

Przegląd Katolicki. Pismo tygodniowe poświęcone sprawom religijnym, kulturalnym i społecznym. Rok 71. Nr. від 5-ого до 25-ого вкл. 1933 Warszawa, по 16 ст. 4^о.

Гласник. Службени лист Српске Православне Патријаршије. Година (Р.) XIV. Број (ч.) від 3 до 22 вкл. 1933. Сремски Карловци (Югославија). по 16 ст., 4^о.

Къ Соединенію. Русскій религіозный журналъ. Годъ II. N. 2—6 1933, Вильно по 16 ст. 8^о.

Gazeta Kościelna. Tygodnik poświęcony sprawom kościelnym. Lwów, Apōstōlāt sv. Cyrila a Metoděje. Rocznik XXIV. Cislo 1, 2, 3, 4, 5. i 6, 1933, Olomouc 8^о.

Kraljestvo Božje. Opisanje Apostolstva sv. Kirila i Metodija i Bratovščini. Prik VII. ч. 2, 3, 4 i 6. 1933, Люблина, по ст., 16 8^о.

Biuletyn Polsko-Ukraiński miesięcznik. Warszawa, R. II. N. 2 (4), 3 (5), 4 (6), a від ч. 7 1933 Tygodnik ilustrowany, 8.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

З друкарні „Біблос“, Львів, Японська 7. Тел. 14-78.

ХТО ХОЧЕ навчитися доброї української літературної мови
пізнати історію своєї мови,
довідатися, як де говорить український нарід —

той мусить передплатити

науково-популярний місячник

„РІДНА МОВА“

ПРИСВЯЧЕНИЙ ВСЕБІЧНОМУ ВИВЧЕННЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР І ВИДАВЕЦЬ ПРОФ. Др. ІВАН ОГІЄНКО.

ПЕРЕДПЛАТА: 6 зл. річно, 3 зл. піврічно, 1 зл. 50 гр. чверть-
річно. За границею 1 американський (не канадійський) долар
або його рівнозначність в іншій валюті (35 кор. чеських, 180
леїв рум., 5 нім. марок, 30 франків французьких, 65 динарів).

ЗРА КОВЕ ЧИСЛО 50 ГР.

Корто чековє П. К. О. № 27.110.

Адреса Редакції й Адміністрації.

WARSAWA, ul. STALOWA 25. m 10. — ТЕЛЕФОН 10-24 05

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

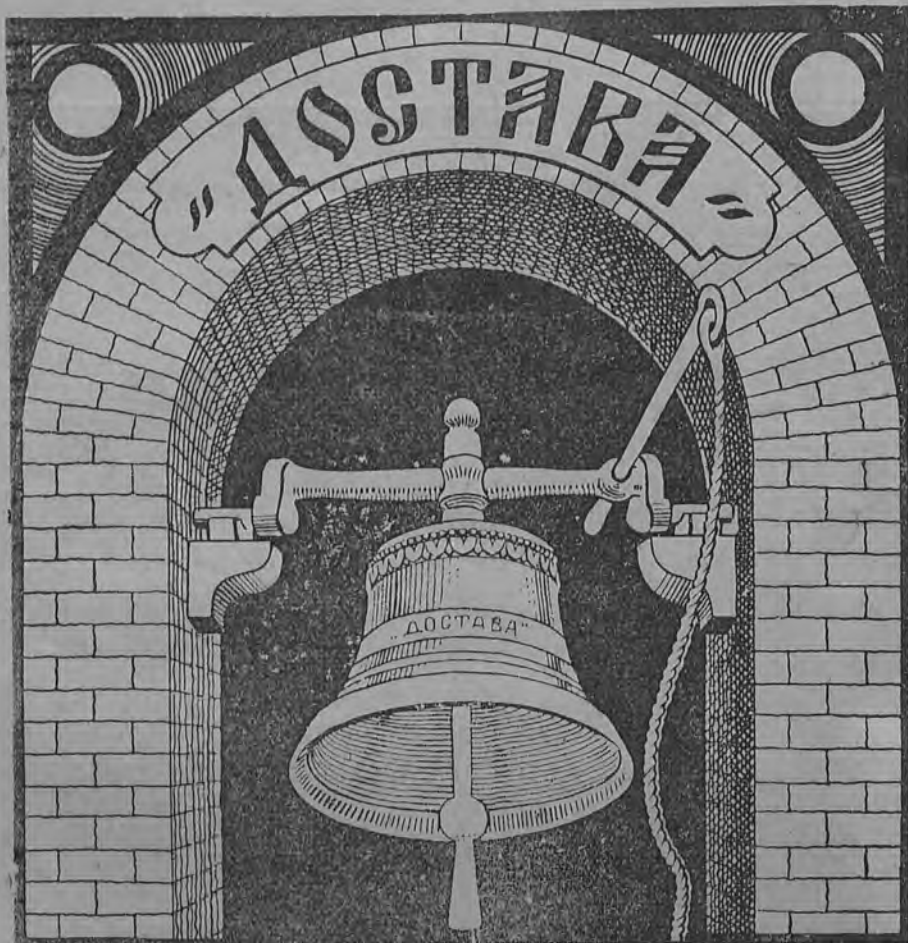
Спілька з обмеженою порукою

ЛВІВ 16, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 108 А.

Численні признання за добірний товар. Диплом господар-
ської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно,
горить довго і визначається великою твердістю.

Жадайте цінників.

**НАЙЛІПШІ ДЗВОНІ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинокі українська кооператива**

„ДОСТАВА“

В СВОЇХ СКЛАДАХ: ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20.

Перемишль, Костюшка ч. 5., Тернопіль, вул. Пілсудського ч. 6.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, і п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річима є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є однією кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священники і церкви.

З сих причин заслуговує на повне довіря і попяртя.